YAPIN

AYLIK
SANAT
EDEBİYAT
DERGİSİ
ekim '86
50
300 TL
KDV dahil

50. sayı

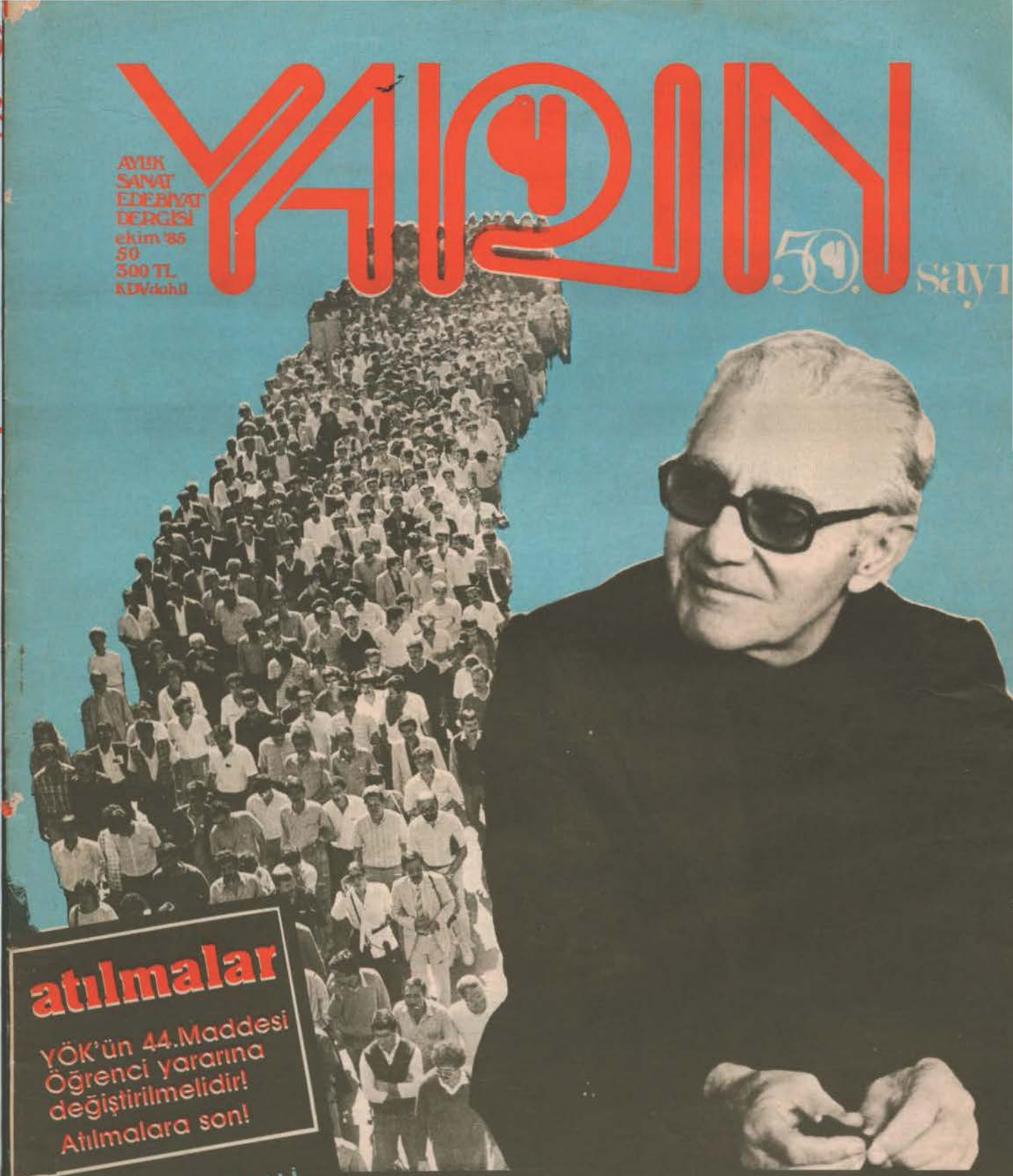

atılmalar

YÖK'ün 44.Maddesi
Öğrenci yararına
değiştirilmelidir!
Atılmalara son!

22. ANTALYA FESTİVALİ

Yeşilçam'dan Sinema'dan

Ruhi Su'yu sevgilerle çiçeklerle uğurladık...

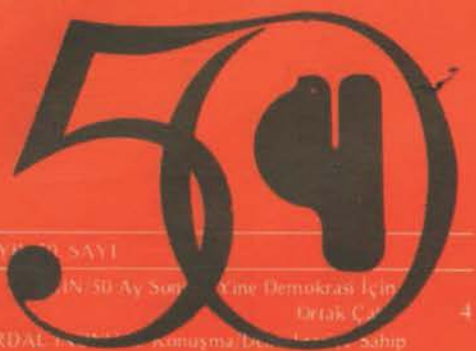

5. YARIN SAYI

...IN: 50 Ay Sonra ...ine Demokrasi İçin Ortak Ç... 4
ERDAL ... Konuşma/De... Sahip Çıkmak Görevdir Diyoruz (Konuşan: Fusun Öztürk) 6

ÜNİVERSİTELERDEN ATILMALAR
YARIN/Atılmalara Son 20
SELİM DEMİRCİ/Yasalar ve Atılmalar 21
FİKRİ SAĞLAR/Atılmaların Meclisteki Serüveni 22
KAZIM YENİCE/44. Madde Yanlış Yorumlanıyor 23
ÖĞRENCİ DERNEKLERİ NE DİYOR? 23
YAHYA ZABUNOĞLU ile Konuşma/44. Madde ile İlişkisi Kesilenlerin Buna Layık Olmadıkları Kanısındayım 24
METİN ŞEKERCİOĞLU ile Konuşma/Yasa Altı Yıl Hakkı Tanıyor 24
BEYHAN SUNAL/Gelecek Hakkı 25
HALDUN ÖZEN/Çalışma Öğretim ve Öğrenim Haklarının Sınırlandırılması 26

EDEBİYAT
RUHİ SU Şiirler 3
ÖZDEMİR İNCE/Şiirde Gelenek 8
MAHZUN DOĞAN/Şiir 12
GÜRHAN UÇKAN/Şiir 13
SALİH BOLAT/Şiir 25
OKUMA NOTLARI 29
ŞİİR PENCERESİ 29

KÜLTÜR
SERDAR DUMLU/Eğitim Kurtuldu mu? 14
YEŞİLÇAMDAN SİNEMADAN/ATİLLA DORSAY, VEDAT TÜRKALİ, HALE SOYGAZİ, NUR SÜRER, TARIK AKAN, MENDERES SAMANCILAR, AYTAÇ ARMAN
HALİL ERGÜN ile Konuşmalar 15
FUSUN ÖZTÜRK/12. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivalini İzlerken 18
AF İÇİN HUKUKÇULAR NE DİYOR?/Taner Unlü, Çetin Turan, Fehmi Çam, Güney Dinç 27
AF İÇİN TUTUKLU YAKINLARI NE DİYOR? 28

1960-70 DÖNEMİ GENÇLİK LİDERLERİ TARTIŞIYOR
MEHMET İZER/60-70 Tartışmasının İlk Dönemini Kapatırken 11
KAZMİR PAMİR İle Konuşma/Öğrenci Örgütleri Çok Şeyi Başardı 12

KAZIM KOLCUOĞLU ile Konuşma/Demokratik Örgütlenme Özgürlüğünün Sağlanması Önemlidir 13

KARİKATÜR/DESEN
TAN ORAL 5
İBRAHİM KELEŞ 11
ABDULLAH ORHAN 14
KEMAL ÜLKER 21
İBRAHİM USLU 25
HALİL GENÇ 27
MUAMMER BOZKURT 29
ERDAL BELENLİOĞLU 30

YARIN'dan...

...OKRASİ

...evsiyle. ...r.

mizde olmayan nedenlerle sonraki sayımı-
za kalmak durumundaydı. İstanbul'da
tüm sevdikleri ve dostlarıyla birlikte çiçek-
lerle uğurlanan sanatçımızın cenaze töre-
...de olanlarsa üzücü ve düşündürücüdür.
...abirimizin de aralarında bulunduğu
...yakın insanın gözaltına alın-
...mızı söylemek istiyo-

...apıda yapılan

mala.
de bitirm...
olumsuz etk...
yaşamı sayfalarını...
dergi için, bu olgu za...
gerçekleşememesine nede...
çen sayımızı uzun bayram tatili
erken çıkarmamız, bize son anda
haber ve yazıların değerlendirilememesine
neden olmuştu. Ekim sayımızın hazırlık-
larını sürdürürken aldığımız acı haberse
bizi canevimizden vurdu. Büyük insan, de-
ğerli sanatçı Ruhi Su'yu yitirmiştik. Tür-
küleriyle, şiirleriyle, sesiyle yaşayacak
olan halk sanatçımız için ne yapsak azdı.
Onu sayfalarımızda yaşatmamız ise, eli-

...
yıl ...
lendir...
tiyoruz.
masıyla sa...
50. sayımı...
lıkla.

□ SAHİBİ
Sami Alptekin

□ SORUMLU YAZI İŞLERİ YÖNETMENİ
Mustafa Okar

□ BORO VE TEMSİLCİLİKLER
İsveç: Gürhan Uçkan
Box 38045, 100 64
Stockholm
Almanya: Mehmet Bilgin
Vulkan Str. 20
4000 Düsseldorf 1
Holl nda: Ramazan Ekinci
Postbus 392
6040 AJ Roermond
İzmir: 856. Sokak
Nurhan 3/502 Konak
İstanbul: Divanyolu,
Hoca rüstem Sokak,
Zafer Han No: 7/14
Cağaloğlu

Adana: Levent Akası
Ziyapaşa Bulvarı
Tepanyiğit Paseji
Asma Kat 113

□ DAĞITIM
Etkin Dağıtım 527 60 11

□ ABONE KOŞULLARI
Yurt içi/Yıllık 2400. Altı
Aylık 1200 lira.
Yurt dışı/Yıllık 30, Altı
Aylık 16 DM. Yurtdışı
tek satış 3 DM

□ İLAN FİYATLARI
Kapak/
Tam Sayfa : 80.000.- TL.
Yarım Sayfa : 50.000.- TL.
Çeyrek Sayfa : 25.000.- TL.
İç Sayfalar/
Tam Sayfa : 60.000.- TL.
Yarım Sayfa : 25.000.- TL.
Çeyrek Sayfa : 13.000.- TL.

□ TEKNİK İŞLER
Dizgi : Norm Dizgi
Film: Set Reprodüksiyon
Baskı : Sanem Matbaacılık
Kapak Baskı : Maya
Grafik Düzenleme: Yarın

□ YÖNETİM ADRESİ
Hanımeli Sokak, 19/10
Sıhhiye / ANKARA

□ YAZIŞMA ADRESİ
Yarın, P 723, Kızılay
Ankara

□ POSTA ÇEKİ
Yarın, 164860

YARIN

Ruhi Su

Ruhi Su 1912'de Van'da doğdu. Çocukluğu Adana, Çukurova, Toroslar'da geçti. Bir süre Halıcıoğlu Askeri Lisesi ve Adana Lisesinde okuduktan sonra Ortaöğretimini Ankara Müzik Öğretmen Okulunda tamamladı (1936). Daha sonra Devlet Konservatuvarına girerek 1942'de Opera bölümünü bitirdi. 1952 yılında ayrılmak zorunda bırakıldığı bu kuruluşta Maskeli Balo, Figaro'nun Düğünü, Satılmış Nişanlı, La Bohemme, Madam Butterfly, Sevda İksiri gibi çeşitli operalarda oynadı.

İlk "Türküler Resitali"ni 14 Temmuz 1944'de Ankara Halkevi'nde verdi. Bu dinletiler 6 Şubat 1983 tarihinde verdiği Abdi İpekçi gecesine kadar sürdü. 1943-45 yılları arasında "Basbariton Ruhi Su" anonsuyla Ankara Radyosunda türküler okudu.

1952 yılında Türkiye Komünist Partisine katıldığı gerekçesiyle 5 yıl tutuklu kaldı. Kendisi gibi tutuklu olan Sıdıka Hanımla hapiste evlendi. Tahliye olduktan sonra 20 ay Konya-Çumra'da gözetim altında kaldı.

1977'den itibaren çağrılı olarak yurt dışına çıktı. Almanya, Londra, Hollanda, İsveç ve Bulgaristan'da konserler verdi.

1933'te Varlık ve Değirmen dergilerinde; 1977-79 yıllarında Cumhuriyet Gazetesi ve Sanat Emeği dergilerinde şiirleri yayımlandı. 1984 yılına kadar 16 tane 45'lik plak, 11 tane de uzunçalar yapan Ruhi Su, en son Dadaloğlu uzunçaları üzerinde çalışıyordu.

●

... eve, en son Dadaloğlu uzunçaları üzerinde çalışıyordu. 26 Haziran 1985 çarşamba günü geçmiş olsun demek için evine gittiğimizde böyle söylüyordu. Daha doğrusu çalışamamaktan yakınıyor, bu çalışmayı bitirmeyi çok istediğini söylüyordu.

"Hastanede yatarken, 1 Mayıs günü öylesine mutlu oldum ki, yaşamak için direnmek ve en kısa zamanda yeniden eskisi gibi çalışmak zorunda olduğumu çok açık biçimde anladım. Sabahtan geceye kadar ellerinde birer kırmızı gül ya da karanfille gelen kızlı erkekli gençler hiç kesilmedi, birer birer gelen çiçeklerle oda çiçekçi dükkanına döndü." diyordu.

Geçmiş olsun derken; birlikte gittiğimiz ve hastanede gönüllü olarak bakımı için yardımcı olan ve bunu taburcu olduktan sonra da sürdüren arkadaşımız yavaşça, "bugün çok iyi ve sevinçli, neden bilmem ama" demişti. Nedenini Ruhi Su söyledi: "Pasaportumu bu sabah aldım..." Pasaport almış olmak başlıca sevinç kaynağıydı. Gerçi bir kez ve tedavi amacıyla kullanılma sınırlamasıyla verilmişti ama yine de yıllar süren bir mücadelenin başarısıydı. "Dışardaki tedavi uzun sürebilir, o nedenle önce Ören'e gidip dostları görmek, biraz da orada kalmak istiyorum. Herhalde Eylül ayında gideriz..." diyordu.

Mutlak iyileşmek ve çalışmak zorundasınız dediğimizde "evet biliyorum" demişti ve eklemişti, "sizler de mutlak ne koşulda olursa olsun yayınınızı sürdürmelisiniz, 1981'in o günlerinde bir umut ışığı gibi evlerimize girmeye başlayan dergilerinizi mutlak sürdürmelisiniz..."

İki saat sonra yanından ayrılırken gözümüzün önüne spor salonları gelmişti, binlerce kişinin doldurduğu. Önceki yıllarda düzenleyenlerin uyarılarıyla sessizce dinlediğimiz, (ama ne olursa olsun "drama köprüsü" diye başladı mıydı susamazdık) sonraları her türküsünü, marşını birlikte söylediğimiz Ruhi Su. Sonra bir türkü geldi dilimize: "Bu nasıl İstanbul zından içinde/Kayboluverdi gecem gündüzüm/Bu nasıl İstanbul zından içinde/...Şişli meydanında üç kız/bir i Çiğdem biri...." Sonra bir marş geldiydi: "Bir sabah uykusunda saldırdılar/Demircioğlu Vedat'ı/coplarla öldürdüler/Coplarla yumruklarla/Vurdular öldürdüler/Gencecik çocuklardı/Belki siz de gördünüz/.../Demircioğlu bir değil/Halkımız gibi çoğul/Belki siz de gördünüz/Geliyor çağıl çağıl/geli..."

Sürdürmeliyiz, sürdürüyoruz. Ama bugün Ruhi Su mücadelesiyle, çalışmalarıyla yanımızda. Onunla da yetinmesini öğreneceğiz.

● YARIN

Yaratan Bizleri İnsan Yarattı

Yaratan bizleri insan yarattı
Muhabbet insana canım muhabbet
[illegible] mahlukatın üstünde tuttu
Muhabbet insana canım muhabbet

Ne mutlu [illegible] bize insan olmuşsuz
İnsan sev[illegible] bilmişiz
İnsanın [illegible] bilmişiz
Muhabbet insana, insan olana

İnsan olan [illegible] gelsin beriye
Kimi kala, kimi çala [illegible]
[illegible]
Muhabbet insana canım muhabbet

Ne mutlu ki bize [illegible]
İnsan sevgisini [illegible]
İnsanın dalında açın [illegible]
Muhabbet insana, in[illegible]

Ezilli Yürek

Hangi taşı kaldırsam
Anam[illegible]
Hangi dala uzansam
Hısun akrabam
Ne güzel bir dünya [illegible]
İyi ki geldim
Süt dolu bir torbayla
Şöylece çıkageldim
Kime elimi verdimse
Döndürüp yüzümü b[illegible]
Kısmet kapıyı çaldı
Kör pınara su geldi
Ben şakıyıp dırduk[illegible]
Gülün kokusu geldi
Bebesi olmayana
Bunalıp da kalmışa
Acılarla yüklü
Dargın yüreklere
Yetiştim geldim
İyi ki geldim.

(Cumhuriyet Gazetesi, 23 Temmuz [illegible])

İnsan Ve Emek

Bir sergiyle geldi bahar
Ne don vurur, ne meyve verir
Öylece bir çiçek düşlemesi
Ne güzel bir oyun değil mi canım
Taşlara bakan gözün çiçeği görmesi

[illegible] memleketimde bugün
[illegible] elli bin liradır
[illegible] natürmortu [illegible]
Ve dillere destandır canım
Turan Erol beyazıyla Bodrum'un mavisi

Bir gece kulübünde bugün
Kırk bin elli bin liradır
Bir Zeki Müren dinletisi
Ve elbette gurbetin çoğu
Emeğin değerlendirilmesi

Ama benim memleketimde [illegible]
İnsan kanı [illegible] ucuz
Oysa en güzel emek insanın kendi[illegible]
Kolay mı [illegible] uykularda kalkıp
Ninniler söylemesi

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] resim
[illegible]

[illegible]

Başlasın

Dünyaya gel
İnsan başlasın
Tanrıyı bul
Korku başlasın
Ağalık beylik
Bir bir başlasın

Bin yıl on bin yıl
[illegible] bunca yıl
Karun bitirsin
Süleyman başlasın!

[illegible] ki dünyayı cennete çevirdin
Dünyaya hükmün başlasın.

([illegible] Nisan 1978)

50 AY SONRA YİNE DEMOKRASİ İÇİN ORTAK ÇABA...

50 YARIN

"Yarın, kuşkusuz yeni bir dönem olan 1980'li yılların başında, yayın yaşamına yeni bir soluk olarak giriyor... Yarın'ı vareden, onu zorunlu kılan koşullar öteki dergilerden çok farklı. ..Yarın'ı zorunlu kılan koşullar, insanlarımızın yüreklerinde ve bilinçlerinde yaşattıkları özlemler, inançlar, değerlerdir. Onun varlığı, bu özlemlere ve boşluklara karşılık gelebildiği sürece anlamlı olacaktır.. Yarın'ı vareden koşulların, onu yaşatacağı inancıyla ve elbette önemli savlarla öne atılıyoruz."

Bu satırları Yarın okurları biliyorlar. Eylül 1981 tarihinde çıkan ilk sayının uzun soluklu sunuş yazısının birinci bölümünden alındılar.

Yine Yarın okurları, her yıl yapılan değerlendirmelerde ilk sayının sunuşundan belirli yerleri okumaya da alışıklar. Ama aradan geçen dört yılın ardından 50. sayıda da geçen süreyi değerlendirirken hiç tereddüt etmeden bu ilk satırlarla başlamayı gerekli gördük.

Yarın'ın 50 sayısını değerlendirirken, elli aya damgasını vuran bir konuyu ele alarak bir derleme yapmayı düşündük. Bu konu Yarın'ı zorunlu kılan koşuldu, demokrasiydi. Yandaki sayfalarda 50 sayıdan yapılmış kısa bir taramayı ve yine Erdal İnönü'yle demokrasi üzerine yapılan bir konuşmayı da bulacaksınız. Neden demokrasi?

Yarın 1981'in koşullarında gençlerin yoğun olarak sanata, sanatsal uğraşılara yöneldikleri günlerde, "sanat ve edebiyatımızda toplumcu gerçekçiliğin genç soluğu" olma savıyla yayına hazırlandıydı. Bu, ne o günlerin koşulları o kadarına yettiği içindi, ne de dün başkaydı, bugün bu, yarın(?) anlayışıydı. Gençlerin baskı dönemine karşı yöneldikleri ve etkin biçimde içine girdikleri alanın, gençlerin istemli tercihleriyle seçtikleri alanın yayın programı olarak seçilmesiydi.

Gençlere, 1981'e kadar önemsemedikleri ve birden yöneldikleri bu alanda burjuva ve küçük burjuva ideolojilerinin doğrudan ya da dolaylı bir saldırısı başlamıştı. İşte Yarın'ı zorunlu kılan koşullar bunlardı

Aradan geçen sürede, Yarın, genç insanlara ilgilendikleri her alanda geleceğin umut ışığını götürdü. Barış bilincinin, demokrasi bilincinin gençlik arasında güçlenmesi, köklenmesi için yılmayan, usanmayan bir çalışmaya girişti.

1980 Eylül'ü öncesi döneminin faturasının gençlere çıkarılmasına karşı ilk sayıdan başlayarak hayır dedi. Dönemin günah keçisi yapılan gençlerin hapisanelerde tutulmasının toplumsal adaletsizliğini sürekli işledi. Bu yaranın çözümünün genel bir aftan geçtiğini, daha af kelimesinin hiç kullanılmadığı günlerde yazdı. Hapisanelerde tutulan ve sayıları yüzbine yaklaşan gençlere, onların da etkin çabalarıyla ulaşmaya çalıştı. İlk sayısını izleyen günlerden başlayarak onlarla yazıştı, çoğunun iki mektup yazma hakkını anası ya da sevdiğiyle birlikte kullandığı bir adrese dönüştü. Sonunda "Görülmüştür"ü hazırlayacak bir ortak çaba 1981'in son aylarından bu günlere kadar geldi.

Gençlerin, Gençlik Yılında, "Katılım, Gelişme, Barış" sloganıyla ülkemizde başlattıkları ve demokrasinin kurulmasının önemli payandalarından birisi olan öğrenci derneklerinin oluşması duyarlılığına yayın yoluyla katıldı. Ülkenin geleceğini oluşturan gençlerin yaşama ve toplumsal katılımlarını örgütlü olarak gerçekleştirebilecekleri gerçeğini ve kalıcı bir demokrasinin geleceğinin bugünlerde başlatılan böylesine bir katılımdan geçtiğini dost ve düşman herkese anlattı ve kanıtladı.

Gençlerin yaşamı tümüyle kavramalarının gelecek için taşıdığı önemi ilk sayıdan beri kavrayan Yarın, kültür, sanat, bilim, cinsellik.. konularını demokrasi ve barış için yürüttüğü etkin, ısrarlı yayınıyla bütünleştirerek işledi.

Bu yazının başlarında neden demokrasi demiştik, işte tüm bunların eksiksiz gerçekleşebilmesi için, insanların özgür ve baskısız yaşamaları, çalışmaları ve güzel yarınları hazırlayabilmeleri için demokrasi.

Yarın demokrasisini nasıl içilen su, solunan hava kadar önemli olduğunu, üstelik de geçmiş dönemin yanlışlarına, eksik kavrayışlarına karşın yineledi. Anayasanın hazırlandığı günlerde öneri ve eleştirileriyle daha iyi bir yaşam istemini dile getirdi. Seçimlerle başlayan dönemin görevlerini tartıştı Sosyal demokrat hareketin işlevleri, eksikleri ve görevlerini toplumun ve demokrasinin geleceğinin güvencesinin sol güçlerin birliğinden geçtiği anlayışıyla işledi. 18 yaşındaki yurttaşların oy kullanma haklarının verilmesi ve daha üleri bir adımla da seçme seçilme haklarının kısıntısız olarak yasaların güvencesi altına alınması gerektiğini aynı kavrayışla işledi. Toplumun yaralarından birisinin genel afla sarılmasını da aynı çerçevede değerlendirdi, değerlendiriyor.

Ve yaptıklarıyla, yapamadıklarıyla, tek bir sorumluluk ve inatla hareket etti. Toplumların ve insanların daha güzel, daha yaşanası yarınlara susarak, tek başlarına köşelerine çekilerek değil; birlikte, tartışarak ve örgütlü toplumların çağdaş toplumlar olduğu bilinciyle hareket ederek ulaşabilecekleri gerçeğiyle hareket etti. Bugün bu anlayışın çok daha yaygın çevrelerde kabul görmesinin, ülkemizin geleceği için büyük bir şans olduğu düşüncesiyle, Yarın yine demokrasi diyor, demokrasi için ortak çaba diyor. ●

(1 EYLÜL 1981- 1 EYLÜL 1985)

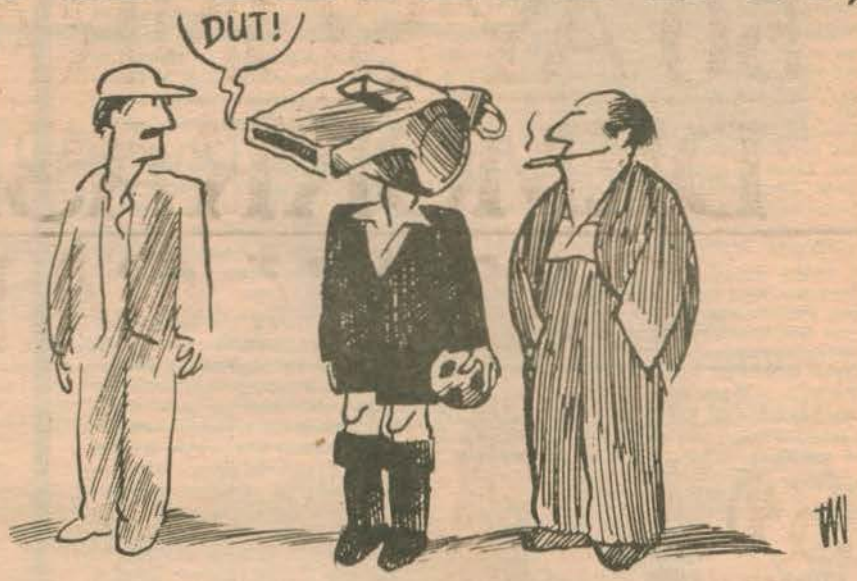

Karikatürler: TAN ORAL

1

"Sanat ve edebiyatımızın öteden beri çoğalarak gelen kimi sorunları ve bulanıklıkları, yaşadığımız dönemde yenilerini de yanına alarak sürüyor. Burjuva ve küçükburjuva yönsemeler, insanlarımızı, en çok da gençliğimizi türlü yabancılaşma etkenlerine ve sıradan izleyiciliğe tutsak etmeyi amaçlıyor."

"Yarın'ın böylesine titizlikle sahiplendiği toplumcu gerçekçilik, sekterlikten, şematizmden, sıradanlaşmış imge ve simgelere dayalı sağlıktan çok uzak bir noktadadır."

"Yarın, genç kuşağı sanat ve edebiyatımızın nabzını tutmaya, geleceğini eline almaya çağırıyor!"

"Gençliğin kendini, kuşağını ve geçmişini kavraması, yabancılaşmış kabuğunu kırması, Yarın'ın öncelikli amaçlarından biri olacaktır."
(Eylül'81 syf.2-5)

"Yarın, genç kuşağımıza her şeyiyle sahip çıkmayı birincil amacı olarak önüne koymuştur."
(Aralık'81 syf. 8)

2

"...1982 Türkiye'sinin çok gerilerinde, toplumun ezici çoğunluğunu özlem ve ihtiyaçlarına yanıt vermekten uzak niteliği ile, ölü doğmuş bir anayasa tasarısı karşısındayız. Ölü doğmuştur, çünkü bazı değişiklikler ve düzeltmelerle onarılması, sağlığa kavuşturulması ümidi taşımayan bir yapıya ve bütünlüğü sahiptir." (Eylül'82 syf.10)

"..toplumdaki belirli bir evredeki dengeyi tümüyle veri alan anlayışla hazırlanacak anayasalar da ister istemez uzun ömürlü olamazlar. Anayasaları, değişikliklere uğramaksızın uzun ömürlü kılacak olan yan, toplumdaki gelişimleri gözeterek hazırlanmalarıdır. ..Yani anayasalar, toplum ilerler ve yeni dengeler oluştururken buna katkıda bulunacak, toplumsal ilerlemeye olumlu yönden kendi bağımsız ağırlığını koyabilecek kurumlara ağırlıkla yer vermelidirler." (Nisan'82 syf.27)

"TİSK anayasaya ilişkin görüş bildiriyor. Bildirirken işçileri işsizlerle korkutuyor. Kazanılmış demokratik hakların ortadan kaldırılması isteğinin gerekçesi işsizler oluyor" (Haziran'82 syf.14)

"Hızlı bir verimlilik artışını hedefleyen, kilit sektörlerin devletleştirilmesine ve yatırımların belirleyici ölçüde kamu kesimi tarafından yapılmasına dayalı hızlı bir sanayileşme, işsizliğin mutlak çözümüdür." (Temmuz'82 syf.14)

3

"...1982'de kuşkusuz büyük adımlar atamadık ama, tarih içinde yerini aldığı için, ardımıza dönüp yararlanmak için 1982 önümüzde duruyor." (Ocak'83 syf.2)

"Bunun ötesinde hiçbir kaygıları olmadığı için, kadının ikinci baskıdan kurtulmasını yolu da toplumun kurtuluşundan geçer denildiğinde, dudak kıvırıyorlar.. hiçbir kaygıları yok aslında, o adına yota çıktıkları emekçi kadınlar için. Onların tek kaygısı var: Toplum dışı olmak."
(Mayıs'83 syf.11)

"Dikkat edilsin, birbiri ardına çıkartılan ve her biri ayrı ayrı manşet olabilecek nitelikteki yeni yasalar, günlük basınımızda ne ölçüde yer bulabiliyor,. toplumsal yaşamımızı yeniden düzenleyen çok önemli yasalar okurlara "haber verilmiyor!"
(Temmuz'83 syf.2)

"Tarihi yapan insandır ama bunu dilediği gibi değil, içinde bulunduğu nesnel koşullara uygunluk içinde yapmak zorundadır. Öyleyse insan eylemi, tarihin yasalarının işleyebilmesi için hem gerekli hem zorunludur." (Kasım'83 syf.2)

"6 Kasım seçimleriyle birlikte, demokratik toplumsal yaşama geçişte ileri bir adım atıldığı sanısı, demokratik çevrelerde bile yaygın bir kanı. Sivilleşme işaretleri ve parlamenter düzene geçişin yarattığı, görece de olsa demokratikleşme beklentilerinin karşılığını ne ölçüde bulabileceği merak konusudur. 6 Kasım seçimleri ülkemizin siyasal yaşamında gerçekten ileri atılmış bir adım mı?"
"Yarın demokrasi için savaşımı, toplumsal savaşımın ayrılmaz bir parçası olarak görüyor."
(Aralık'83 syf.2)

4

"Demokrasiye geçileceği sanısının yaygınlaştırıldığı şu günlerde, ertelenmez bir görevden daha sözetmek istiyoruz. Kamuoyunda yaygın biçimde tartışılmaya başlanan genel af."
(Ocak'84 syf.2)

"Demokrasiyi vazgeçilmez bir ideal olarak görmek, demokrasi kavramının zedelenmesini önlemek, onurunu her koşulda korumayı bilenlerin işidir. Yaşamımızın sıradan akışı içinde önemsiz birer ayrıntı gibi gelen (ya da kimi zaman öyle görülmesi işimize gelen) kimi demokratik haklar, birer birer elimizden alınmaya başlandığında, çok geçmeden elimizde avucumuzda birşey kalmadığını, yaşamımızın birdenbire yoksullaştığını görürüz. İş işten geçtikten sonra anlaşılır ki, o küçücük demokratik haklar için verilen küçük savaşımlar, bizi daha büyük savaşımlara, daha büyük ideallere hazırlar... 25 Mart yerel seçimleri bir kez daha, dünden daha da yakıcı biçimde bu sorunları önümüze getiriyor." (Nisan'84 syf.2)

"Biz, YÖK öncesinin üniversitesini değil, gerçekten özerk demokratik ve katılımcı üniversiteyi istiyoruz. Bunun yolu da bu uğurda verilecek savaşımdan geçiyor. (Nisan'84 syf 18)

"...Demokrasi için savaşım verilmeden hiçbir şey için savaşılmaz. Demokrasi bu anlamda bir öğretmendir.. Birkez daha belirtiyoruz ki, demokrasi kazanılmadığında onu tepetaklak etmeye bir fiske yeter.. Özverinin, yalnızca demokrasi için bile olsa, gösterilmesinin tam sırası değil mi?"
(Haziran'84 syf.2)

"Unutkanlık bir hastalık. Bulaşıcı, yaygın ve günümüze özgü.. Ellerimizde simsıkı kavradığımızı sandığımız özgürlüklerin, hakların uçup gitmesini unutmak nasıl da işimize geliyor. İnançlar, nefret ve öfkeler ne çabuk unutuldu. Ve unutkanlık hastalığının yan etkisi uzlaşmacılık nasıl da çığ gibi büyüyor, yer ediyor içimizde."
(Ağustos'84 syf.2)

"Herhangi bir kurumun demokratikleşmesi, bü-

tünden soyut olarak ele alınamaz. Hele bu kurum üniversiteyse, önerilen demokratik yapının oluşması, kaçınılmaz biçimde, genelin demokratikleşmesine koşut bir olgudur." (Ekim'84 syf.4)

"Gözünüzü ileriye dikmedikçe, günlük yaşantımızın ve sıkıntılarımızın bizi tutsak ettiği günlük değerlendirmelerden kurtulmamız da olanaksızlaşır.. Giderek duyarsızlaşmaya, beynimizin 'eskiden' o çok iyi çalışan bölümlerinin uyuştuğunu görmeye başlarız.. Oysa okuyan, araştıran, düşünen beyinler, yazan çizen eller olarak, öğrenmemiz, dahası unutmamamız gerekenler n çok gerisinde olduğumuzu, öznel duygularımızla değ l, nesnel/toplumsal koşulların ve tarihsel birikimin sonucu oluşmuş düşüncelerle hareket etmemiz gerektiğini unutmayalım." (Kasım'84 syf.2)

"..YÖK'e ilişkin tartışmalarda, artık 'nasıl bir üniversite, nasıl bir eğitim' sorularının tartışılmasına yönelmelidir. Bu sorunlara geçerli ve toplumun demokratikleştirilmesiyle, demokrasi mücadelesiyle uyumlu yanıtlar verildiği ölçüde, YÖK'e ilişkin tartışmalar avakları yere basarbale gelecektir." (Kasım'84 syf.20)

"Demokratik bir basın ortamının, demokratik haklardan vazgeçerek değil, onlara sahip çıkarak ve yaşatarak oluşacağına inanmak gereklidir."

(Aralık'84 syf.2)

YENİ DEMOKRASİ !

5

"85 Gençlik Yılı, Türkiye'de gençliğin siyasal ve demokratik katılım haklarını sağlamasında mesafe alınan bir yıl olmalıdır. (Şubat'85 syf.17)

YARIN ■ Bundan dört yıl önce, 15 Eylül'ünde ilk sayımız çıktığında "Yarın'ı zorunlu kılan koşullar, insanlarımızın yüreklerin e ve bilinçlerinde yaşattıkları özlemler, inançlar, değerlerdir." diyorduk, insanlarımızın yüreklerinde ve bilinçlerinde yaşatılıkları özlemler derken de kuşkusuz demokrasiyi anlatıyorduk.

Şimdi aradan geçen dört yılla birlikte demokrasi yolunda atılan a ımlara bir göz atmak istiyoruz. Ve size ilk olarak da demokrasi kavramından ne anlamak gerektiğini sormak istiyorum. Demokrasi nedir?

ERDAL İNÖNÜ ■ Demokrasi, halkın seçimlerle milletvekillerini iktidara getirdiği ve bunu da partileri aracılığıyla yaptığı sistemdir. Tabii bunun olabilmesi için çeşitli görüşlerin rahatlıkla söylenebilmesi, örgütlenebilmesi için gereken düzenlemelerin yapılması gerekli. Vatandaşların haklarını bilmeleri ve bunun anayasada yer alması gerekli. Anayasa açıklanmıyorsa, açıklık getirmiyorsa bile bu hakların rahatlıkla kullanılması gerekli. Düşünce özgürlüğü olmalı ki bu fikirler rahatlıkla söylenebilsin.

Gelişen ekonominin ortaya çıkardığı sorunlar, çalışma hayatı, emeğin değerlendirilmesi için bir takım sivil örgütlenme yollarının açık olması gerekli. Sendikaların kurulması, özgürce çalışması gerekli. Toplu sözleşmeler aracılığıyla haklarını koruyabilmeleri gerekli.

Tabii sivil örgütlenmenin başka örnekleri de var. Derneklerin kurulması, rahatça çalışması gerekli. Öğretim sıralarında, çocukluktan an başlayarak gençlerin özgür düşünceyle, serbest düşünen yaratıcı insanlar olarak yetiştirilmesi, demokratik hakların kullanımı için gerekli. Öğretimin en yüksek aşaması, yüksek öğretimin özerkliği koruyan bir yapıda varolanması ve çalışması gerekli.

Basının özgür olması bütün bu fikirleri rahatça duyurabilmeleri için gerekli, haberleri sansürsüz verebilmesi gerekli. Vatandaşlar arasın a siyasal görüş farkları yönünden ayrım yapılmaması gerekli. İş ararken ve haklarını savunurken karşılarında yansız bir yönetim bulabilmeleri gerekli.

Bu ilk aklıma gelenler ve benzerleri demokrasinin temelleridir. Demokrasidir.

ERDAL İ
"Demokr
sahip çıkmak görevdir diyoruz."

HATAY DUMLUPINAR

NÖNÜ asiye

Konuşan: FÜSUN ÖZTÜRK

Demokrasi ve ekonomi konusuna giretim isterseniz. Sizce ekonomik çalkantılar demokrasinin de çalkantılarının ön koşulları mıdır? Örneklersek 24 Ocak kararlarını ele alalım. Bu kararların demokratik bir yönetimle uygulanamayacağı söylenmişti. Uygulanamadı. Acaba sizce ekonomideki zigzaglar sürdükçe demokrasideki zigzaglar da sürecek midir, sürmek durumunda mıdır?

■ Ben konuya böyle yaklaşmıyorum, halkın haklarına sahip çıkması olarak görüyorum demokrasiyi. Siyasal partileri eliyle haklarına sahip çıkan bir halk böyle zorlukları, zorlamaları aşmanın yollarını da bulacaktır. Gelelim 24 Ocak'a.

24 Ocak kararları belli bir ekonomik yapıyı ortaya çıkardı. Bu modelin uygulandığı bazı gelişmiş ülkeler de var. Oralarda kısa süre için bir istikrar sağlamak için kullanıldı. Belli ölçülerde başarı kazandı ve değişti. Bazıları başarı kazanamadı. Bunlar oralarda gene serbestçe tartışılabiliyor ve seçimlerde halk isteğini belli ediyor. Uygulandığı az gelişmiş ülkelerden bazılarında askeri yönetimler zaten vardı, bazılarına da sonradan geldi. Bunlara bakarak bence şaşmaz ilişkiler kunnak tam doğru değil. Bütün bunlar ülke şartlarına göre ortaya çıkan uygulama biçimleri.

Bence halklar istemlerini, çıkarlarını net biçimde ortaya koyabilecek bir bilgi düzeyine geldiklerinde, bu ve benzeri engelleri de aşmayı başarırlar.

Bu nedenlerle kaçınılmaz yollar fikrine inanmıyorum. Demokrasi içinde her sorunun çözümü bulunabilir.

İsterseniz 12 Eylül örneğine geçelim. 1980 güzünde Türkiye bu olayı yaşadı. Sizce kaçınılmaz mıydı?

■ 12 Eylül'deki askeri hareket ülkedeki terör ve anarşiyi ortadan kaldırmak için yapıldı. Bu doğru, gerçekleştirenleri ilk bildiride de şimdi de aynı şeyi söylüyorlar. Şunu da belirtmek gerekir, ama bu olaylar yalnız Türkiye'de olmadı, başka ülkelerde de oldu, ama oralarda genellikle demokratik rejimler değişmedi, devam etti. Bizim için de amaç budur. Demokrasi o denli kökleşmelidir ki, benzer koşullar ortaya çıktığında demokrasi içinde çareler bulunsun.

12 Eylül'ün bize verdiği dersi böyle görüyorum. Biz şimdi geliştirdiğimiz demokrasiyi o denli sağlam inşa etmeliyiz ki, bu olaylara karşı bağışıklığı olsun.

Burada, halkın demokrasi geleneğinden sözedebilir miyiz?

■ Tabii var. Fakat 12 Eylül bu geleneğimizin yeterli olmadığını gösterdi. Bundan sonrası için yeterli olabileceğine inanıyorum. Geçmişe gidersek en azından yüz yıllık bir partili dönemimiz var, ama yeterli değilmiş, 12 Eylül'le gördük. Ancak olgunlaşma da bir süreçtir.

Şunu sormak istiyorum, kısaca, 1981 Türkiye'si demokrasinin neresindeydi?

■ Açıkça biz bir ara dönem geçirdik. Partiler kapatıldı. Dernekler kapatıldı, sendikal faaliyetler asgariye indirildi. Basın çok dikkatli yazmaya başladı. Üniversitelerde yeni bir düzenlemeye gidildi ve Anayasa yeniden ele alındı. Açıkça söyleniyordu ki,demokratik bir düzende yaşamıyorduk.Askeri düzen MGK yoluyla bir süre egemen oldu,amaçları anarşinin ortaya çıkardığı düzensizlikleri ortadan kaldırmaktı.Kuşkusuz o döneme demokrasi denilemez.

Demokrasinin yeniden başlaması, anayasanın kabulünden sonra partilerin kurulması ve 6 kasım seçimleriyle yeni anayasanın tam olarak yürürlüğe girmesiyle başladı. 80-83 arasını demokrasi sayamayız.

Anayasanın hazırlanışına gelirsek, hazırlanma süreci ve işin tamamlanması sizce demokratik yöntemlerle mi gerçekleşti?

■ Tam bir demokrasi, demokratik kurumlar olmadığı için hazırlıklara demokratikdir denilemez. Ama bence bu o kadar da önemli değil. Bütün bunlar zaten bir eksiklikten doğuyordu. O eksikliğin giderilmesi için düşünmek gerekiyor. Olaylar demokrasimizin yeterli bağışıklığı olmamasından başladı.

Demokrasinin yeniden başlangıcını yukardaki gibi aldıktan sonra bu verileri iyi değerlendirip gerekli değişiklikleri yapmak daha gerçekçi olur.

Ama bunu yaparken anayasanın hazırlanışı da düşünülebilir. Yöntemin demokratik olmadığı besbellidir.

Aynı soruyu Danışma Meclisi için sorarsak, DM de demokratik bir oluşum değildi diyebiliriz o halde.

■ Tabii diyebiliriz. O döneme girmek belli eksikliği içeriyordu, sonrasını da o dönemden çıkmak olarak değerlendirmek daha iyimser bir yaklaşım olur.

Parti kuruluşlarına gelirsek, kuruluş çalışmaları ve verili ortam demokratik miydi?

■ Çok kısıtlı koşullarda çalışıldığı bir gerçektir. O nedenle de biz şimdi birleşme gibi çabalar içindeyiz. Sınırlamaların doğurduğu bir çaba. O sınırlamalar olmasaydı bugünkü çabalara da gerek kalmazdı. Daha gelişkin işler yapılabilirdi.

Anarşiyi demokrasi içinde yenmeyi başaramadık, kaybettik. O dönemden geçtikten sonra yeniden birşeyler başladı, demokratik düzene ulaşabilmek için. Ama zor oluyor.

1985'e bakınca Türkiye ve demokrasi için neler söylenebilir. Artık demokrasi yaşıyor diyebilir misiniz?

■ E, artık diyebilelim, şüphesiz eksiklikler var. O dönemin aşırı kısıtlamalarının getirdiği eksiklikler var. Ama artı süreç demokrasi yolunda. Partilerin son kongreleri bu yöndeki istekleri iyice ortaya koydu. Bunu siyasal toplantılarda, mitinglerde, konuşmalarda, TBMM'de muhalefetin davranışlarında iyice görüyoruz. Artık 6 Kasım sonrasında olmadığımız ortada.

Kurumlar için eksiklikler, kısıtlamalar sürüyor. Dernekler, sendikalar halen bu sınırlarda. Önümüzdeki seçimlerde sosyal demokratların iktidarıyla da bu sınırlar aşılacak, bir seçimle demokrasi yolunda hayli ilerleyeceğiz.

Geçiş dönemi denilliyor. Çünkü bu deyim yasalarda, anayasada olmayan belirsiz bir kavram. Demokrasiyi daha geliştirmemek için kullanılıyor, özür yerine geçiyor. Öyle bir yaklaşımı kabul etmiyoruz. Demokrasiye sahip çıkmak görevdir diyoruz. Ama eksikler var.

Önümüzdeki kısa dönemde neler yapılabilir. Şu anda demokrasinin önünde duran engeller neler?

■ Sendikaların çalışmasında büyük kısıtlamalar var. Grev hakkı kağıtta. Toplu sözleşme hakkı var, uygulama hakkı yok. Buralarda genişleme gerekiyor.

Sıkıyönetimlerin hiç yurttan özellikle İstanbul'dan kalkmamış olması özellikle basın üzerinde belirli bir kontrolü sürdürüyor.

Güvenlik soruşturması gibi vatandaşlık haklarının kullanılmasını engelleyen yaklaşımlar sürüyor.

Üniversitelerin bilimsel özerklikleri hala yok. Araştırma hayatı alışılmış serbestliğe kavuşmuş değil.

Bunların bir kısmı anayasaya kadar uzanan yasal düzenlemeler gerektiriyor. Bir kısmı anayasaya girmeden yasalarla çözülebilecek. Bir kısmı yalnızca uygulamada görülüyor.

Ayrıca af toplumsal huzuru sağlamak için gerekiyor. Yaraların sarılması için gerekli.

Düşünce suçu diye bir kavram pekçok yazarı, fikir adamını rahatsız etmeye devam ediyor. Bu sorun çözüme ulaşmayı bekliyor.

Bunların tümü gündemde.

Özdemir İnce
ŞİİRDE GELENEK

Geçmişe Bakış-Gelenekten Yararlanma ve Şiirde Gelenek

"Çağdaş sanatın anahtarını geçmişte buldum."
I. Ehrenburg

Bütün kavrayıp çözümlemeye, geleceği biçimlemeye yönelik her etkinlik (felsefe, bilim, sanat, siyaset vb.) kendi alanında geçmişi çok iyi bilmek ve değerlendirmek zorundadır. Geleceğe karşı alınan tavır, geçmişe karşı alınan tavrın bir uzantısı, bir yansısıdır. Geçmişle gelecek arasında böyle bir hesaplaşmaya girebilmek ise tümüyle bir bilinçlenme, bir dünya görüşü sorunudur.

Bugün, yaşayan değerler sistemini oluşturan kültürel birikim, geçmiş uygarlıklardan bize kalan ve yaşanan zamanla, çağın gerekleriyle, şu ya da bu ölçüde sentez edilerek dönüşüme uğratılmış oldukça karmaşık bir mirastır. Yaşam, sürekli bir devinim, değişim ve gelişim içinde olduğundan, onun, duygu-düşünce-inanç ve davranışlar alanını oluşturan değerlerde de sürekli bir devinim, değişim ve gelişim sözkonusudur. Bu açıdan bakıldığında kültürel mirasın farklı iki önemli yanıyla karşılaşılacaktır. Biri, geçerliliğini yitirmiş, değişen zaman ve koşullar içinde yaşama olanağı kalmamış, donmuş, ölü yanı; ikincisi, içinde taşıdığı geleceğe açık dinamik özle yaşamakta olan yanı. Bu iki yüzün güncel yaşam içindeki önemleri birbirine oldukça yakın ve yanıltıcı durumlar ve ikiye anlaşılabilir tavır besler: İlki, gelecek bir biçimde geçmişi tümüyle reddetmek; ikincisi mirası olduğu gibi benimsemek.

Birisi geçmişe, birisi geleceğe kapalı olduğu için kuşkusuz her iki yol da çıkmazdır. Asıl olan, geçmişte, onun güncel içinde yaşayan değerler bütününe eleştirel bir tavır ve çağdaş bir anlayışla yaklaşmak ve geleceğe açık, ilerici yanlarını çağdaş bir öz ve biçimle yeniden ele alarak ondan en geniş ölçülerde yararlanmaktır.

Bir bütün olarak kültürel miras konusunda böyle bir tavır geliştirebilmek için onun temel kavramlarından olan "gelenek" kavramına boylu boyunca girmek kaçınılmaz olmaktadır. Bu ise, bir toplumun davranışlar alanı ile duygu ve düşüncelerini yansıtma yollarından en önemlisi ve kalıcısı olan sanat alanına girmeyi gerektirmektedir.

Oldukça geniş bir kapsamı olan sanatta gelenek konusunda, üzerinde en çok tartışılan alanların başında edebiyat sanatı; bunda da, bizde Halk ve Divan şiiri olarak uzun bir geçmişi olan şiirde gelenek gelmektedir.

Nedir gelenek ve şiirde gelenek? Çağdaş Türk Şiiri geleneği nereye kadar uzanmaktadır? Divan ve Halk şiirinin katkıları nelerdir bu şiire? Ve "modern" diye nitelenen şiir hareketlerinin yeri, anlamı nedir çağdaş şiirimizde?

Bu konuda yazılanlara açıklık getirmek, bir katkıda bulunmak ve derli-toplu bir kaynak oluşturmak düşüncesiyle; Melih Cevdet Anday, Afşar Timuçin, Gülten Akın, Muzaffer Erdost, Özdemir İnce, Şükran Kurdakul, Cabit Kiliebi, Aziz Çalışlar ve Arif Damar'dan oluşan bir grup şair-yazarımıza yönelttiğimiz dört sorunun yanıtlarından oluşan bir yazı dizisi planladık.

Bu sayı Özdemir İnce'nin yanıtıyla başlayan yazı dizisini, önümüzdeki sayılarda yanıtların geliş sırasına göre yayımlayarak sürdüreceğiz.

● YARIN

YARIN □ *"Gelenek" kavramından ne anladığınızı açıklar mısınız? "Şiir Geleneği"nin bu genel olgu içinde konumu ya da boyutları neler olabilir?*

ÖZDEMİR İNCE ■ Ben, gelenekten "ne anladığım"dan çok bu kavramın bilimsel olarak nasıl tanımlandığına önem ve değer veriyorum. Çünkü Gelenek kavramı, uygulama alanında yaklaşımların niteliğine göre çok tehlikeli, ama aynı zamanda çok yararlı olabilecek bir toplumsal kurumu tanımlıyor. Dr. Özer Ozankaya, "Toplumbilim Terimleri Sözlüğü"nde gelenek terimini şöyle tanımlıyor: *"Bir toplumda, bir toplulukta, eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen tinsel ekin (kültür) öğelerinin her biri."* Bu tanımda geçen *geçmiş* sözcüğü zorunlu olarak *tarihi* düşündürüyor. Geleneğin ikinci derecedenbağlıları da var: Töre ve görenek.

Doğal olarak, nasıl tarihsiz bir topium düşünülemezse, geleneksiz bir toplum da düşünülemez. Toplum geleneği biriktirip oluşturmuş, gelenek de kendini biriktirip oluşturan toplumu belli bir noktadan itibaren ve belli bir ölçüde yönlendirmiştir. Geleneğin biçim ve içeriğine karşı tutumumuz bizim düşünsel yapımızın göstergesi sayılabilir. Geleneğe körü körüne bağlılık kadar gelenekten büsbütün kopma düşüncesi de yanlış. Geleneğe körü körüne bağlı kişiye *gelenekçi* denir. Ne toplumsal, ne bilimsel, ne de sanatsal bakımdan öğünülecek bir niteliktir. Çünkü gelenekçi geleneğin olduğu gibi, değişmeden sürüp gitmesini, olduğu gibi kalmasını, korunmasını ve buna uyulmasını ister, bunun sonucu olarak da değişiklik ve gelişmeden yana değildir. Bundan dolayı gelenekçilik *tutuculuk*'la örtüşen bir kavramdır. Demek ki, toplumsal, siyasal alanda olduğu gibi sanat alanında da geleneklere körü körüne bağlı gelenekçiliğin bir başka adı tutuculuktur.

Bunun tam karşıtı olan, gelenekten büsbütün kopma düşüncesi de yanlıştır. Çünkü böyle birşeyin sonucu anarşi,köksüzlük, düzensizlik, değerlendirme ölçü ve sisteminden yoksun kalıştır. Gelenekten körü körüne, bağnazca kopuş, toplumsal ve sanatsal yozlaşma ve soysuzlaşmayla sonuçlanır. Geleneğin yadsınması, aynı zamanda, tarih ve toplumsal gelişmenin de yadsınmasıdır.

Görüldüğü gibi, gelişmeyi engelleyici ve yeniliklere kapalı gelenekçilik kadar, geçmişe, tarihe ve geleneğe, yani toplumsal ve kültürel mirasa dayanmayan karşı-gelenekçilik, yenilikçilik de toplum ve sanat için zararlıdır.

Ancak bu iki yanlışın arasında bizim sahip çıkmamız gereken bir doğru bulunmaktadır: Geçmiş ve geleneğin, kültür mirasının doğru, sağlam ve ileriye açık yanlarına sahip çıkmak, onu özümlemek ve sürekli olarak geleceğe doğru açmak. Yani bugünü ve geleceği kurmakta, geçmişten ve gelenekten bilimsel yöntemlerle yararlanmak : Tarihin, geleneğin tutsağı olmayıp, onların diri, canlı ve günümüz gerçekleriyle, günümüz bilim ve düşüncesinin ulaştığı doğrularla, gerçeklerle çelişmeyen yanlarını yapı malzemesi olarak kullanmak.

Aziz Çalışlar'ın "Ansiklopedik Kültür Sözlüğü" de *gelenek* şöyle tanımlanıyor: "Belirli bir sınıfça oldukça bir uzun geçmişe dayanan zaman yoluyla alınmış ya da yeniden yaşatılmakta olan, belli sınıfsal hedeflerin yerleşmesine yardımcı, kalıcılık ve değişim yeteneği gösteren düşünce, simge ve kurumlar. Bu düşünce, simge ve kurumlar, bireysel bilinçte olduğu kadar, sınıfsal bilinçte de kendi etkilerini gösterirler, toplumsal bilincin ayrılmaz bileşkenini oluştururlar." Geleneğin oldukça olumlu bir tanımlaması bu, ayrıca iki önemli koşulu da içinde taşıyor: *Kalıcılık* ve *değişim yeteneği.* Yani düşünce, simge ve kurumların kalıcı olmaları yeterli değil, aynı zamanda *değişim* yeteneği de göstermeleri gerekiyor. Bu *değişim yeteneği* tanımlamasının altını önem ve dikkatle çizelim! Çünkü bu değişim yeteneğinden yoksun gelenekleri savunanların günümüz ve tehlikeli uygulamalarına her gün tanık olmaktayız son zamanlarda: İnsanın yaratılışıyla ilgili dinsel dogmanın, insanın evrimini açıklayan bilimsel görüşle çelişkisi, Eğitim Bakanlığı'nın salık verdiği "Yemek Adabı" kitabı gibi. Bu da gösteriyor ki, toplumsal yaşamın tüm alanlarında ve bilimlerde, zaman sınırlamalarını aşamamış, değişim yeteneğinden yoksun hiçbir kural, tutum ve düşünce, gelenek olarak bugüne ve geleceğe hizmet edemez. "Gerici gelenekler, bilinçlenmenin oluşmasına, bu yolla da toplumsal gelişmenin gerçekleşmesine ayakbağı olurlar. Buna karşılık ilerici gelenekler, toplumsal eylemlerin itici gücüdür. Gelişmiş toplumsal düzende yeni gelenekler oluştuğu gibi eski ileri geleneklerin de yeni biriçerik kazandığı görülür. Geçmişin insancıl geleneğinin korunması ve yeniden yaratıcı yolda ele alınması da büyük önem taşır. Bu nedenle ne geleneklere karşı anarşistçe bir tavır geçerlidir, ne de geleneklerin aşılmaksızın tümden benimsenerek kutsanması. Sanat ve edebiyatta ise, geleneklerin alınışı ve yaratıcı bir biçimde işlenişi ancak diyalektik yoldan bir değişikliğe uğratılmalarıyla olanaklıdır." (A. Çalışlar. Agy. S. 154-155)

Görülüyor ki "şiir geleneği"ni, dolayısıyla edebiyat geleneğini genel gelenek kavramından ayırmamızın olanağı yok: Genel doğru ve yanlışlar bu bağlamda da kesinlikle geçerli. Yeni ve ileri bir sanat anlayışı ne geleneksel biçim ve içeriklere körü körüne bağlıdır, ne de bunları yok sayabilir. Sanatta gelenekle ilerici ilgi, kültür mirasına yaratıcı eleştiriyle yaklaşmayı zorunlu kılar. "Bu yaklaşım şunları içerir: Kültür mirasının, tarihsel bir kazanım, insanoğlu tarihinin bir belgesi olarak korunması, kendi zamanına ilişkin, aşılmış, kullanılmaz olmuş yanların ayıklanarak, en iyi öğelerinin, yani savaşım içinde kendini gerçekleştirmiş, kendini bugüne bağlayan ileri öğelerin özümsenmesi. Gelenek ile Yenilik arasındaki karşılıklı etkileşim anlaşılmadıkça, kültür mirasının yeni kuşaklar için gerçek rolünü, dolayısıyla, toplumcu sanatın gelişme çizgisini doğru olarak kestirmek de olanaksızdır... İnsancıl geleneklerin korunması ve yeniden ele alınması için verilen ideolojik savaşım, çağdaş sanat ve edebiyatın ileriye doğru geliştirilmesinde önemli bir yer tutar." (Agy. s. 155-156). Bunlara dikkat etmeden, bunlara dayanmadan yapılan yenilikler boşlukta kalırlar. Toplumcu sanat, kendi halkının ve insanlığın manevi-sanatsal düşüncesinin tüm zenginliğini bilinçli yoldan ele alarak, eleştirici bir gözle ayıklayarak, geçmişin insancıl kültür mirasında sürekliliğin korunmasına çalışır. Bu da her şeyden önce, daha önceki sanatın içeriğinde ilerici olan yönlerin yeni, daha yüksek aşamaya sokulması, daha önceki sanat biçimlerini taklide kalkmaksızın, ulusal biçimleri toplumsal yaşam içinde gelişmiş yeni gereksinimlerle uyumlu hale getirmek demektir. Görülüyor ki burada da körü körüne bağlılık değil, eleştirici gözün gerekliliği söz konusu. "Toplumcu sanat, kültür ve sanat mirasının aşılmasında yerinde saymaz, insanlığın tüm deneylerine dayanarak, yaşamın anlamı sorusuna yeni birkarşılık getirmeye, çağımızda insanlığın yaşamsal sorunlarının sanatsal olarak yeni bir yoldan biçimlendirilmesine çalışır." (Agy. s.156)

□ *Gelenek açısından Çağdaş Türk Şiiri'nin başlangıç çizgisi hangi tarihlere kadar çekilebilir? Divan ve Halk Şiirlerinin bu çizgiye yakınlıkları nelerdir?*

■ Herkes sanki bir suç işlemişlik kompleksi içinde: 1985 yılında yazılan şiir neden Fuzuli'ye, Karacaoğlan'a bağlanamıyor? diye. Dünya çağdaş şiirinin geçmişi bile 100-150 yıllıktır. Çağdaş Fransız şiiri genel olarak Rimbaud (1854-1891) ve Lautréamont (1846-1870) ile başlatılır. Çağdaş şiirin başlangıç çizgisi dünyanın birçok yerinde aşağı-yukarı aynı dönemde başlar. Bu nedenle tarihsel sonsuzluk içinde 50-70 yıllık bazı gecikmelerin büyük bir önem taşıdığı kanısında değilim.

Böyle bir soruyu yanıtlarken bütün duygusallıklardan uzaklaşıp, bilimsel nesnelliğin ve toplumcu sanatın ilkeleri doğrultusunda hareket etmek zorundayız. Bunun yanısıra, Osmanlı İmparatorluğu ile Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürk devrimleri gerçeklerini göz önünde bulundurmalıyız. Çünkü tarihin biricik ve belli ölçüde bile olsa toptan kültür değişimini başarmış toplumuyla karşı karşıya bulunuyoruz. Böylesine alt-üst oluş yaşamış bir toplum da bazı ölçüler ve ölçütler geçerli olmayabilir.

Soruna bu perspektiften bakınca, toplumsal tarihimizin bir noktasında, dinsel, toplumsal ve yazınsal geleneklere, dışardan, doğal olmayan, örneksiz ve benzersiz bir *müdahale* (Atatürk Devrimleri) yapıldığını görüyoruz. Her şey birsenaryoya uygun biçimde, ilkin zihinsel olarak düşünülmüş ve tiyatro sahnesine uygulanır gibi uygulanmıştır. Başka bir ulusun yaşamadığı trajik ama mutlu bir tarihsel süreç ve tercihtir bu. Atatürk devrimlerinin birer üstyapı devrimi oluğunu ileri sürüp eleştirenler, lâisizmin ileri bir topluma giden yolu açtığını nasıl göremiyorlar; islâmlığın ilkelerinin egemen olduğu toplumlarda ileri bir toplum düzeninin kurulamayacağını nasıl anlayamıyorlar? İşte sözde sosyalizm deneyen ama islâmın kurallarıyla içiçe yaşayan Suriye, Cezayir ve Libya'nın, Sudan'ın durumu. Bil-

mem günümüz iktidarının laisizmle bu denli uğraşmasının gerçek nedenleri anlaşılabiliyor mu? Evet, Atatürk Devrimleri bir kopuş, bir patlama, bir değişim hamlesidir. Sorunuza bu kadar dolambaçlı yoldan cevap aramamın nedeni sanat ve edebiyatı toplumsal konjonktürden ayırmamızın olanaksızlığıdır. Edebiyatımızda bir kopuşma olduysa bunun nedeni toplumun bir kültür kopuşması yaşamış olmasındandır. Ne var ki, toplumsal kurumlar ve dinsel bağlamda tam bir başarı söz konusu değilse de dil ve edebiyat alanında devrim kendinden önceki çabalara ve halkın yaşayan geleneğine (dilsel ve yazınsal) eklenerek başarılı olmuştur. Hukuk ve din alanında yapılan müdahale tam bir başarılı sonuç vermemiş ise de, toplumu ve bireyleri büyük ölçüde ve geriye dönülmeyecek biçimde değiştirmiştir. Osmanlı hukuk ve toplumsal kurumlarının ve İslamı dinunu ilkelerinin toplumsal pratikteki direnme yetenekleri zaman içinde devrimci uygulamayı törpülemiştir. Söz konusu devrimci gereksinim, toplumsal kurumlar ve dinle ilgili geleneklerin değişim yeteneğinden yoksun olmalarının anlaşılmış olmasından kaynaklanmıştır. Ben bunu böyle kabul ediyorum. Ve soruna bu olumlamanın hakiş açısından bakıyorum: Osmanlı toplumu gibi bir durağan toplum, bu toplumun durağan yapıları ve değişim yeteneğinden yoksun gelenekleri ancak bir dış müdahale ile değiştirilebilirdi. Bu müdahalenin doğal sonucu saymamız gereken ve bugün yaşamakta olduğumuz siyasal ve toplumsal bunalımlar, bence, Osmanlı toplumunun durağan ve değişmezlik özelliği gösteren yapılarına tercih edilmelidir.

Toplumsal ve siyasal devrimin tartışılabilir başarısına karşın, dilsel ve yazınsal devrimi başarıya ulaşmış sayılabilir. Bu başarının üç ayağından biri devrimci müdahale ise, bence, bu müdahaleden daha önemli olan iki ayak toplumsal ve kültürel gerçekliktir ve zorunluluktur.

Bu noktada yeni bir tanımlama yapmak gerekiyor: Osmanlı kültürü kozmopolit bir sınıf kültürüdür (Saray-Medrese-Konak). Türk-İslam sentezcilerinin, Selçuklu-Osmanlı-Türk sentezcilerinin ileri sürdüğü gibi, bu kültür bütün öğeleriyle Osmanlı İmparatorluğu uluslarının tümünü ve bütün toplumsal katmanlarını kapsamaz ve içermez. Belki bir Osmanlı mimarisinin (özellikle resmi mimarinin), müziğinin ve yazı sanatının yaygınlığından söz edilebilir, ancak Osmanlı edebiyatı merkezi İstanbul'da bulunan ve bazı temsilcileri imparatorluğun öteki merkezlerine yayılmış bir sınıfın malıydı. Mimari, müzik ve yazının edebiyata oranla daha yaygın olmaları, ulusallık ve bireysel beğeniye daha az bağımlı olmalarından ileri gelmektedir. Edebiyatı bunlara göre daha çok ulusallık ve bireysellik özelliği taşır. Çünkü ötekilerin söylemleri dilsel değildir. Bu nedenle, Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşayan Türk halkının kültür mirası içinde yaygın bir Divan Şiiri Geleneği'nden söz etmemiz oldukça zordur. Bu durumun siyasal ve toplumsal (Büyük Selçuklu, Anadolu Selçuklu ve Osmanlı devletlerinde, Türk ve Türkmen öğeler, kozmopolitleşen yani Acemleşen, Acem-Araplaşan, Acem-Arap-Romalılaşan yönetici sınıfa her zaman karşı olmuştur) nedenlerini bir yana bıraksak bile, Divan Şiiri'nin dilinin Türk halkının yaşayan dili olmaması, Osmanlı dönemi Türk toplumunda bu şiirin yaygın geleneğinden söz etmemizi son derece zorlaştırır. Divan şairlerinin bu gelenek içinde yazmış olmaları yeterli değildir, yazar ve şair kadar okurun ve halkın da o geleneğin içinde bulunması, yaşaması gerekir. Bunun ise sözkonusu olmadığını "sentez" düşleyenlerin dışında herkes bilmektedir. İslam (Fars-Arap-Osmanlı) edebiyatının en önemli kaynağının *hayat* değil bizzat İslam dini olduğunu da unutmamamız gerekir.

Halk Şiiri'ne gelince, elbette, İstanbul da dahil olmak üzere, Osmanlı İmparatorluğu'nun Türkçe konuşan kesiminde bir Halk Şiiri Geleneği'nden söz etmemiz gerekir. Çünkü bu gelenek şairi olduğu kadar okuru, dinleyiciyi yani halkı da kapsamaktadır. Bu nedenle, Türkçe konuşan toplumun büyük çoğunluğu için nasıl bir Divan Şiiri geleneğinden söz etmek zor ve olanaksızsa, bir Halk Şiiri geleneğinden söz etmek gerekli ve zorunludur.

Dikkat edilirse, birinci sorunuzu yanıtlarken sözünü ettiğim "gelenekte hushulun kopmu". Divan Şiiri için geçerli olmamak gerekir, çünkü bizim için bir kopma, bir reddi söz konusu değildir, bunun tam tersine, Divan Şiiri'ni dili, biçimi ve içeriğiyle kendisine *muhatap* kabul etmediği toplumsal katmanların uzantıları, torunları olmamız gerçeği söz konusudur. Ben bugün nasıl Divan Şiiri'ne, diline ve ideolojisine yabancıysam, Nedim ya da Şeyh Galip'e çağdaş olan büyük dedem de yabancıydı. Bu nedenle, benim için, Divan Şiiri bağlamında bir kopuşma, bir kültür mirası reddi söz konusu olamaz. Ama bu gerçek, Divan Şiiri'nin büyük bir şiir olmadığı anlamına gelmez, ama ona karşı beni bağımsızlaştırır ve bütün suçlamalardan arındırır. Bu şu anlama da gelir: Nasıl evrensel kültürden ve şiirden yararlanıyorsam, ulusal kabul edeceğim bir şiir bileşiminde Divan Şiiri'nden de tek başıma ve özgür olarak yararlanabilirim. Ama nesinden? Elbette, dilinden, vezninden, mazmunlarından ve mantığından değil, belki de bu şiirin Türkçe'ye yansıtılabilecek sesinden.

Bir şiir geleneği üç önemli öğesiyle şair ve okuru kapsar:

1. BİÇİM
2. İÇERİK
3. TAVIR (TUTUM).

Şimdiye kadar, ülkemizde, gelenek ve gelenekten yararlanmaoın *biçim*'le sınırlandırıldığı gözlemleniyor; nedense öteki iki özelliğinin sözü edilmiyor. Oysa, özellikle şiir bağlamında gelenekten söz ediyorsak, biçimin en sonda yer alması gerektiği kanısındayım. İsteyen şair, yazabilirse, ister gazel, ister kaside, ister koşma, ister koçaklama yazar. Çağımıza denk düşen dinamik ritmi bulabilirse ne alâ, çağımızın sorunlarını ve duyarlıklarını geleneksel biçimlerde söyleyebiliyorsa gene ne alâ. Yalnız şunu belirtmemde yarar var: Aruz vezninin vatanı olan Arap ülkelerinde, başta Mahmut Derviş, Adonis (Ali Ahmed Esber) olmak üzere Çağdaş Arap şairlerinin (Kuzey Afrika ve öteki Arap ülkelerinde) çoğunluğu geleneksel vezin ve biçimlerden yararlanmıyorlar, Batı şiirinin evrensel biçimini yani özgür koşuğu kullanıyorlar. Buna karşılık, örneğin Adonis'in "Şamlı Mihyar'ın Şarkıları" adlı başyapıtında geleneksel biçim ve temalarla köktenci bir kopuşmaya girdiği, buna karşılık Hallac ve Niffari'nin düşüncelerinden, sufilerin sözlerinden yararlanılığı, etkilendiği görülmektedir. Tekrar etmek gerekirse: Gelenek ve ondan yararlanma biçimle sınırlandırılamaz, hiçbir zaman indirgenemez. Öte yandan, ne olduğu ve ilkeleri açıklanmadan ortaya atılan "bir dil yaratma" işini de gelenek ve biçimle vazgeçilmez bağları yoktur. Gene, eski sözcük, deyim ve mazmunların tekrarının ya da öykünülmesinin de gelenek ve gelenekten yararlanmayla ciddi ve önemli bir ilişkisi bulunmamaktadır, bunlar olsa olsa anlamı vurgulayan olanaklardır ve dolayısıyla içerikle ilgilidirler.

Gelenek bağlamında *içerik*'e gelince: Bu yalnızca eski şiirlerle ilgili değildir. İçerik, geleneğin içinde yer alan şiirlerin yanısıra, genel kültür ve psikolojiyi, sınıfsal ideoloji ve bakış açısını, tür olarak romanı, öyküyü, masalı, meseli, destanı, mitolojiyi, bütün yazılı ve sözlü kültür ve edebiyat zenginliklerini kapsar. Bunların hepsinden yararlanmak mümkündür. Ama birinci sorunuzu yanıtlarken açıkladığım yöntem ve koşullarla. Unutmamalı ki Doğu edebiyatının, dolayısıyla Osmanlı edebiyatının birçok metni Tanrı'nın İslamlığın ve yöneticinin, daha doğrusu kurulu doğu tipi despotik rejimin savunulmasına adanmıştır. Bir örnek olarak Muhammed b.Ali b. Süleyman er-Ravendi'nin "Rahat-üs-Sudur ve Ayet-üs-Surur"un biçimi şöyledir: RAHMAN VE RAHİM OLAN TANRI ADI İLE (Peygamberlerin medhi ve Peygamberimiz Muhammed Mustafa'yı öğme. Sahabe, Tabiin ve din alimlerini öğme. SULTANLARIN LAKAPLARI (VE KEYHUSREVİ ÖĞME). Bu metinler çoğunlukla, toplumsal olayları ayet ve hadislerle açıklarlar, İslamın görüşleriyle sınırlı olup çağlarının bilimsel görüşlerini yansıtmazlar, dünyasal, toplumsal ve insansal yönleri, dinsel yönlerinin yanında pek cılız kalır: insanlara kayıtsız-şartsız itaati, kuşkuya yer vermeyen inancı öğütlerler, genellikle toplumsal ve bilimsel gerçek ve doğruları değil Tanrı'yı arar ve araştırırlar, bu bağlamda da yöntemleri bilimsel değildir, aktarma doğmatik yöntemler kullanırlar. Metinlerin çoğu kendilerinden önceki metinlerin eklentili tekrarı, tanziri ya da şerhidirler. Dikkat edilirse, insanlardan değil, bir edebiyatın genel niteliğinden söz ediyorum. Daha somut konuşmak gerekirse: Osmanlı edebiyatının içinde yer aldığı Doğu İslam edebiyatının, *insanı, dünyayı ve toplumu* yapıtının ortasına yerleştirmiş olan Sofokles'i, Eunpides'i, Molliére'i, Shakespeare'i, Lope de Vega'sı, Racine'i yoktur. Büyük öğüncümüz Mevlana ve Yunus bu yükölçüde Yunan felsefesinden etkilenmişlerdir. Bugün bize ilginç görünen birçok Doğu'lu müslüman düşunur klâsik Yunan düşüncesini tartışıp yorumlarlar, Tanrı'yla ilgilenmedikleri zamanlar. Gerçekdışı "Büyük Doğu İslam Edebiyatı" (Aslında buna "Arap-Fars Edebiyatı" desek çok daha doğru olur.) propagandası karşısında suçlu bir şaşkınlığa kapılmanın hiç gereği yok. Bu yörenin yazınsal geleneklerinden yararlanmadığımızı, Türk-İslam, Selçuklu-Osmanlı-Türk sentezi yapamadığımızı başınıza kakıp, bu gelenekten yararlanmak akıl-ldığını gösteren Batılıları saymaya kalkanlar doğruyu yansıtmıyorlar. Divan'dan yararlandığı ileri sürülen Gunnar Ekelöf'ün kitabının "Divan"la ancak bir sözcülük ilişkisi vardır, biçim ve içerik olarak Divan'la hiçbir ilişkisi yoktur. "*Emgion Prensi üzerine Divan*" adlı şiir kitabında Divan'ın hiçbir şiir türünü kullanmaz, içeriğinde de Grek halk söylencelerinden yararlanır. Gene bu bağlamda bir örnek olarak ileri sürülen Aragon, "*Le Fou d'Elsa*" adlı şiir kitabında, Hilmi Yavuz'un Hürriyet Gösteri'nin ağustos sayısında ileri sürdüğü gibi ("Büyük bir Fransız şairi, Louis Aragon, o büyük başyapıtı olan *Le Fou d'Elsa*'yı yazarken Arap şiirinin *zadjal* formunu kullanabiliyor hem de eşsiz bir ustalıkla") Arap şiirinin biçiminden değil Endülüs kültüründen yararlanmaktadır. Ama başka bir şey anlatmak için. Hilmi Yavuz neden böyle gerçekdışı bir tanıklığa başvuruyor? Kendi şiirine bir dayanak göstermek için mi acaba? Ama ne olursa olsun, Aragon kitabının sözlük ve notlar bölümünde (Sayfa 151, Gallimard yayınevi), bu biçime öykünmediğini, sadece bir şiirinde biraz yaklaştığını söylüyor: ("*Nous ne l'avons pas le moins du monde imitée ici, nous en rapprochant seulement dans Le vrai zadjal d'en mourir.*") diyor. Zaten kitaplaki 3-5 zadjal'ın ayrı ayrı biçimi vardır ve hiçbiri Endülüs Arapsözlü edebiyatının bir biçimi olan zadjal'a benzememektedir. Ayrıca Hilmi Yavuz'un ileri sürdüğü görüş ve örnek doğru olsa bile bu sadece Louis Aragon'u ilgilendirir. Bunun üzerinde bu kadar durusumun nedeni, bu tür örneklerin genellikle gerçeği yansıtmadıklarını göstermek içindir.

Ayrıca, Arap ve Fars edebiyatlarına ve bunlardan türeyen Osmanlı edebiyatına dil engeli dolayısıyla kapalıyız ve bu kapalı oluşa çok üzülmemiz için de birgerekçe göremiyorum. Bunlar bize bütün edebiyatlar kadar yakın, bütün edebiyatlar kadar uzaktır; bunlarla ilgilenmemiz ise bir ideolojik program çerçevesinde değil, bireysel tercih ve beğeni doğrultusunda olabilir ancak

Günümüz Türk şiirinin yapısında Halk Şiiri'nin taşlarının kullanılabildiğini söylemeliyiz. Ama bu şiirin biçimleri ve hece ölçüsü yaygın olarak kullanılmıyor artık. Son temsilcileri beş bececi şair ve A.M. Doğanas, C.S. Taranci, Z.O. Saba gibidir. Bu üç şair hece kalıplarını kullanmalarına karşın içerik olarak Fransız şiirinin peşindedirler. Hece ölçüsü en yüksek düzeyine bu üç şair ve Cahit Külebi'de çıkmıştır, ama bu şairlere Halk Şiiri'nden yararlanılı denemiz ne ölçüde doğru olabilir? Halk Şiiri yapısı gereği şiiri ve şairi "manzume" sesiyle tehdit eder. Olumlu örneklerinde görüldüğü gibi bu tehlikeyi savuşturmak da mümkündür.

Geleneğin şiirsel *tavır* ve *tutum*'la çok yakın ilgisi vardır, ama ülkemizde geleneğin bu yönünden pek söz açılmsmaktadır nedense. Şiirin tavır ve tutum geleneği onun toplumsal-politik işlevini kapsamaktadır. Bu, amacı kendisi olmayan şiir türü demektir. Afrika ve Güney Amerika ülkelerinde anti-emperyalist, anti-kolonyalist şiir geleneği (Nicolas Guillen-Pablo Neruda-Cesar Vallejo), İspanya'da özgürlükçü cumhuriyetçi şiir geleneği (Lorca - Machado - Alberti), Yunanistan'da mitolojiden yararlanma ve tarihsel transpozisyon geleneği (Seferis, Rilsos, Zoi Karelli, Takis Sinopoulos), Polonya ve Çekoslovakya'da ironik şiir geleneği (Tadeusz Rozewicz, Zbigniew Herbert, Haclav Havel, Vladimir Holan) Filistin şairlerinde görülen bağımsızlık ve özgürlük için savaşım gele-

neği. ABD şairlerinde toplumsal protesto geleneği ("Beat Generation" şairleri) gibi. Bizde de Pir Sultan-Dadaloğlu tavrı "talime boyun eğmeme" geleneğini oluşturmuş sayılabilir. Halk Şiiri'nin tasavvuf, bektaşi, tekke ve batını geleneğinden söz edilebilir. Nazım'la başlayarak toplumcu şiirimizde özgürlük-bağımsızlık-demokrasiyi savunan humanist ve politik bir gelenek günümüze kadar sürmüştür. Bu şiirin geçmişle bağıntısı içerik ve biçimden çok tavır ve tutumla; bu özelliğiyle Pir Sultan-Dadaloğlu geleneğine bağlanmaktadır.

Çağdaş şiirimiz biçim olarak Divan ve Halk şiirlerine değil Batı şiirinin evrensel biçimine (özgür koşuk) ve yapı anlayışına bağlıdır; içerik olarak Divan Şiiri'yle pek ilişkisi yoktur ama Halk Şiiri'nden izler taşımaktadır; tavır ve tutum olarak Divan Şiiri'yle hiçbir ilişkisi yoktur. Çağdaş Türk Şiiri'nin tavrı halk şiiri ile Batılı evrensel şiirin tavırlarının birleşiminden oluşmuştur. Toplumcu şiirde buna ek olarak Pir Sultan-Dadaloğlu, Kerem Ferhad, Hallaç tiplerinin ilküsselleştirilmesinin izlerine de rastlanır.

Çağdaş şiirimize bu bakış açısından baktığımız zaman, geleneğin üç öğesi saydığım BİÇİM-İÇERİK-TAVIR (TUTUM) bütünlüğünün ilkin Nâzım'da oluştuğunu görüyoruz. Bu nedenle, gelenek açısından Türk şiirinin başlangıcı onun şiiridir. Ama yalnızca "tavır" bağlamında Tevfik Fikret'i başlangıç noktası saymamız mümkündür. Bazı çevreler Yahya Kemal'i Doğu-Batı bireşimi'ni (sentezini) başarmış bir şair olarak göstermeye çalışıyorlar, ama ben onda biçim-içerik-tavır bağlamında herhangi bir Batılı özellik göremiyorum.

Sonuç olarak, Çağdaş Türk Şiiri'nin geleneğinin Cumhuriyet'le birlikte kurulmaya başladığını kabul edebiliriz. Bu başlangıç hem şiir geleneğinin üç öğesi (biçim-içerik-tavır), hem de mesajı gönderen (şair) ve alan (okur, halk) bağlamında geçerlidir. Okur (halk) artık bu geleneğin içindedir, bu onun da geleneğidir, bu gerçekleşmemiş olsaydı, yalnızca şairlere bakarak bir gelecekten söz etmemiz mümkün olamazdı.

□ *Çağdaş Türk Şiiri'nin verilen geleneği içinde "modern şiir hareketleri"ni (Birinci Yeni, İkinci Yeni ve bugün bir kısım şairlerce şu ya da bu oranda yürütülen kapalı ya da soyut şiiri) nasıl değerlendiriyorsunuz?*

■ Şiirimizin çoğulluğu, zenginliği olarak kabul ediyorum. Aslında ne kadar gerçek şair varsa o kadar şiir vardır, diyebilirim.

Birinci ve İkinci Yeni'lerin ortaya çıkışları şiirin gelişme diyalektiğine uygundur, bir zorlama, bir dışardan müdahale değildir. Daha açık söylememem gerekirse, bazılarının ileri sürdüğü gibi, toplumcu şiire ve ideolojisine karşı hazırlanmış resmi, yarı resmi, gayri resmi bir suikast ya da komplo değildir bu iki şiir akımı.

Birinci Yeni (Garip) nasıl çıkmıştır? Çıkış nedenini Orhan Veli, "Garip İçin" başlıklı yazısı ile 1941 tarihli "Garip"in önsözünde bütün ayrıntılarıyla anlatmıştır. *Garip Şiiri*, biçim, içerik ve tavır bakımından o günkü şiir konjonktürüyle uzlaşamamakta ve her bakımdan buna karşı çıkmaktadır. Orhan Veli'ye göre *Garip Şiiri, "müreffeh sınıfların zevkine hitap etmiş olmak"* için ortaya çıkmıyor. Biçim olarak özgür koşuğu savunuyor ve şiiri manzumeleştiren vezin ile kafiyeye karşı çıkıyor. İçerik bakımından, şiiri insancıllaştırıyor, belli ölçüde toplumsallaştırıyor, sokaktaki adamı yani gündelik ile güncel şiire sokuyor. Mısracı şiire karşı bütünsel şiiri savunuyor. Tavır olarak şiire halkçı ve demokrat bir tavır getiriyor. Bu şiirin bugün anladığımız anlamda bir toplumcu-gerçekçi şiir olmamasını abartmamak, suçlamamak gerekir. Orhan Veli, Oktay Rifat ve Melih Cevdet'in o dönemde yazdıkları çok güzel ve çağdaş şiir geleneğimizin kurulmasına katkıda bulunmuş şiirleri vardır.

Bu şiir ellili yılların başında yozlaşmaya başladı, ancak yozlaştıranlar bu şiirin kurucuları değil, her zaman oldu gibi herhangi bir akıma kapılanan üçüncü-dördüncü sınıf şairlerdir. Bu dönemde şaireneye karşı çıkarken lirizm, imge ve şiirsel duyarlığın, tumturaklı söyleyişe ve manzumeye karşı çıkarken şiirsel söylemin yok edildiği; gündelik, güncel ve olağan olana yol açarken şiir beğenisi ve düzeyinin çok aşağılara çekildiği görüldü. Şunu da belirtmem gerekir ki söz konusu yozlaşma "Garip Şiiri" için söz konusudur, toplumcu şiir anlayışı bu sorunların dışındadır.

İkinci Yeni'ye gelince: Toplumcu Şiir'e değil, yozlaşmış Birinci Yeni şiirine karşı bir tepkidir. Birinci Yeni'nin ortaya çıkışında bir toplumsal yan bulunmasına karşın, İkinci Yeni'nin böyle bir devindiricisi yoktur. İkinci Yeni'nin hareket noktası "şiirsel söylem"dir; karşı çıktığı da Garip Şiiri'nin yozlaşmış, ilkelleşmiş şiirsel söylem ve düzeyidir. Ancak bu şiirin herhangi bir toplumcu ya da toplumsal tasa taşığını da söylemek pek mümkün değildir. Olsa olsa aralarından bazılarına nihilist denilebilir. Toplumcu değillerdi ama ütkidardan da yana değillerdi. Ne işçi sınıfının ne de burjuvazinin yanındaydılar. "Bunalıyorlar"dı. İkinci Yeni şairleri 1956'e doğru belki humanisttiler ama doğru ve yüksek bir politik bilinçleri yoktu; öncü sayılanlar da aralarında olmak üzere Batı şiirlerini yeterli düzeyde bildikleri kanısında değilim; gerçeküstücü şiiri "otomatik yazım"a indirgemeleri ve siyasal-toplumsal yanını görmemeleri belki de bu yüzdendir. Yazılarında yaptıkları göndermelerde Dylan Thomas, T.S. Eliot, Ezra Pound, Rimbaud, Lautréamont ve e.e.cummings'in adları geçer, ama bu şairleri de çok iyi tanıdıkları kanısında değilim, çünkü bu şairlerden biri (e.e.cummings) dışında hiçbiri dilin sözdizimini İkinci Yeni gibi bozmamıştır ve e.e.cummings hariç hepsinde anlam ön plândadır, belki biraz kapalıdır ama anlam ön plândadır. Oktay Rifat gerçeküstücülüğe öteki İkinci Yeni şairlerinden daha yakındır kuramsal bakımdan, ama ne var ki "imge"yi yalnızca göze, görüntü ve görselliğe indirgemek yanlışını yapmıştır.

İkinci Yeni, bence, bir geçiş dönemi, bir ataştırma ve deney şiiridir. Birinci Yeni gibi bir kuramı, bir ilkesi (Garip Önsözü) yoktur. Bu açıdan bakacak olursak bir olumsuzlama şiiridir: Düzenin dilsel yapısını, anlamı, okuru, içeriği ve hatta biçimi olumsuzlamıştır. İkinci Yeni sanıldığı gibi bir biçimci şiir de değildir. Zaman zaman Mallarmé ve Valery'yi kendilerine tanık göstermelerine karşın onların biçimsel yetkinliklerinin "Y"si bile yoktur onların şiirlerinde. İkinci Yeni tam bir istifçi, yığınacı, savruk şiirdir. Başta Turgut Uyar ve Edip Cansever olmak üzere "sözcük ekonomisi" ile hiçbir ilişkileri yoktur denilebilir. Az sözcükle çok şey söyleme sanatı olan şiir onlarda çok sözcükle az şey söyleyeye, kimilerinde de hiçbir şey söylememeye dönüşmüştür. İkinci Yeni, kötü örnekleriyle dadaisme ve lettrisme'e, iyice örnekleriyle de ılımlı gerçeküstücü şiire yakındır. Belli ölçülerde Max Jacop (Cemal Süreya, Sezai Karakoç), Apollinaire (Cemal Süreya), Dylan Thomas (Ülkü Tamer) ve Robert Desnos'nun etkisinde kalmışlardır, ancak yazılarında bol bol gönderme yapmalarına karşın (T.S.Eliot, Ezra Pound, Dylan Thomas) Ülkü Tamer dışında anglosaxon şiirinden esinlenmemişlerdir. İkinci Yeni gerçeküstücülüğün çok uzak bir hısımıdır. İkinci Yeni ufak tefek etkilenmelere karşın "dış kaynaklı" bir şiir değildir, bütün kusurlarıyla birlikte yerli bir şiirdir, çünkü Garip Şiiri'nin olumsuzlanışı ve tersinden yazılışıdır. Bütün yerli özelliklerine karşın "ecnebi" izlenimi uyandırmasının baş sorumlusu olur-olmaz yerde yabancı şair adları anmalayan İlhan Berk't'ir.

İkinci Yeni ömrünü 5-6 yıl içinde tamamladı ve geçiş dönemi 1960 yılında sona erdi. Bu sona erişte 27 Mayıs'ın ve 1961 anayasasının getirdiği özgür ortamın büyük payı vardır. Günümüz Türk şiiri 1960'tan itibaren büyük bir hız ve düzey kazandı. 1960'tan sonra gelişen Türk şiirinin İkinci Yeni'nin deneyimlerinden yararlanmadığını söylemek çok güç. Toplumcu şiire bir söyleyiş zenginliği, imgesel güç ve çabukluk getirerek bu şiiri yenileyen bazı şairler (Kemal Özer, Ataol Behramoğlu, bir dönemin İsmet Özel'i) İkinci Yeni serüvenini yaşamış şairlerdir.

Şu anda "soyut" ya da "kapalı" dediğiniz türde şiir yazan gençlere gelince: Yeterince, gerektiği kadar soyutluğun bir kusur olmadığını, tersine şiir için gerekli olduğunu düşünüyorum; zorunlu durumlarda da kapalılık çok önemli bir olanaktır. En yalın şiir bile bir ölçüde üstü örtülüdür, iç organları ortada değildir. Toplumcu şair sıfatına en layık şairler bile, sanıldığı gibi durmadan bu tür şiir üretemezler, çünkü toplumcu şiir tek boyutlu değil, çok boyutludur. "Halk ve Demokrasi Şiirleri" gibi çok iyi duygu, düşünce ve niyetlerle hazırlanan tek temalı şiir antolojileri toplumcu şiirimiz için pek yararlı olmamıştır. Unutmayalım ki toplumcu şiirin en büyük ustaları (Nâzım, Neruda, vb.) sevda şiirleri yazmıştır ve genç en büyüklerden biri (Ritsos) yetmiş yaşından sonra erotik şiirler yazmaktadır. Çünkü bu şairler toplumcu şiirin, insanı ve toplumu bütün görünümleriyle, yönleriyle, özellikleriyle kavraması, yansıtması gerektiğini bilmektedirler. Toplumcu şiir "soyut"u ve "kapalı"yı bir amaç olarak değil, gerektiği zaman yararlı bir anlatım aracı olanağı olarak görür. Sizin sözünü ettiğiniz gençlerin böyle bir amaçları yok. Onlar "soyut için soyut", "amaçsız kapalılık" peşindeler, yani ondokuzuncu yüzyıl sonlarında ortaya çıkan ve arada bir tekrarlayan hastalığa yakalanmışlar. İkinci Yeni'nin yaşadığını bir kez daha yaşamak istiyorlar, ama onların arasında İkinci Yeni'nin iyi şairleri düzeyinde bir tek şair bile yok. Yanlışları, altmış yıllık şiir geleneğimize sırt çevirmelerinden ileri geliyor. İkinci Yeni'nin vardığı noktadan işi sürdürmek varken başladığı noktadan yola çıkmaları ancak şiir tarihimizi iyi bilmemekle açıklanabilir. Oysa iyi bir şair olmak için ilkin çok iyi bir okur olmak gerekir.

Her şiir akımı belli bir zaman, mekân, toplumsal ve siyasal konjonktüre bağlıdır ve kesinlikle sona ermiş bir akımın restorasyonu da kesinlikle mümkün değildir. Ama bu durum restorasyon denemelerinin yapılmayacağı anlamına gelmez: Nitekim 12 Eylül hareketinden bu yana İlhan Berk, Ece Ayhan ve sizin de sözünü ettiğiniz gençler manifestiyle İkinci Yeni'nin restorasyonu hareketine tanıklık ediyoruz. Bunlar ham hayallerdir. Ama bende bir "vurguncu", bir "fırsatçı" izlenimi uyandırdıklarını itiraf etmeliyim.

Söylediğim gibi bitmiş bir şiir bir "Lazarus" gibi dirilemez, çünkü her "Lazarus"un bir "İsa"ya gereksinimi vardır, ve üstelik ortada ne "Lazarus" ne de "İsa" var; bu yüzden de İkinci Yeni'nin restorasyonu kesinlikle mümkün değil, olsa olsa bu işe soyananların adları ortalıkta biraz dolaşır. Amaçlanan da bu galiba. Ama böylelerinin yanan Roma karşısında Lir çalan Neron'dan pek farkları olmamak gerekir. Sadece İkinci Yeni değil, artık Birinci Yeni de, 1940 kuşağı toplumcu şiiri de günümüz şiirinde tekrar söz sahibi olamazlar. Böyle bir şey gelişmeye aykırıdır. Şiir geçmiş şiirin ve geleneğin ana gövdesi çevresinde gelişir. Sözünü ettiğiniz şairler bu gövdeden beslenmiyorlar, bu yüzden gelişmeleri ve yetkinleşmeleri olanaksızdır. Aralarından bugün bir restorasyon odağı yapılmak istenen Ece Ayhan da çıkamaz. Çünkü Ece Ayhan şiiri kaynak olma yeteneğinden yoksun, şairine ancak "ilginç" sıfatı sağlayabilecek bir "çıkmaz sokak" görünümündedir.

□ *Soruların dışında, konuyla ilgili olarak eklemek istediğiniz görüş ve düşünceleriniz.*

■ En iyi genç şairlerimiz, altmış yıllık çağdaş şiirimizi en iyi özümsemiş, dünya şiirini de tanıyan ve bir "yara"sı, bir kaygısı, bir özlemi ve bir sorumluluk duygusu olan şairler arasından çıkıyor.

Genç şairlerin, şiire başlayanların, başlamak isteyenlerin, şiir okurlarının altmış yıllık şiir geleneğimizi, birikimimizi çok iyi tanımaları gerektiği ve bununla ilgili olarak genel kanıların yanısıra kendi bireysel kanılarını da oluşturmaları gerektiği kanısındayım. Bundan sonra isterlerse geriye doğru gidebilirler.

Bir ülkede bazı özel durumlar dışında (işgal, kurtuluş ve direniş savaşları, vb.) tek tip şiirin yazılması olanağı yoktur, hatta bu özel durumlarda bile yoktur, denilebilir. Bu nedenle, kötü bir yanlış yapmamak için hiçbir şiire kapalı olmamak, kalmamak gerektiğini düşünüyorum.

Gelenek ve gelenekten yararlanma konusunda indirgemeci ve tekelci olmamak gerektiği kanısındayım. Çünkü geleneğin bilinçaltı, psikolojik ve kültürel yanı bilinçli yanından daha ağır basar. Sanki bir reflekstir. Yoksa sırıtır, yama gibi durur, folklorizm ve anakronizma kokar. Önemli olan kendiliğindenliktir.

Şiirde gelenekten söz ederken, yerel gelenek ile evrensel gelenek arasındaki diyalektik ilişkiyi de gözden kaçırmamamız gerektiğini düşünüyorum. ●

1960-70 dönemi "gençlik liderleri tartışıyor"

60-70 TARTIŞMASININ İLK DÖNEMİNİ KAPATIRKEN...

Mehmet İzer

Haziran sayısında "1960-70 dönemi gençlik liderleri tartışıyor" başlığıyla bir bölümü başlatırken, *tarihin* önemin-den söz etmiş, gençlik tarihinin bugünlere tutabileceği ışıklar olacağını söylemiş ve dönem dönem gençlik olaylarını, örgütlenmelerini ele almaya başlayacağımızı duyurmuştuk.

İlk dönem olarak belirlediğimiz 1960'ın yakın öncesiyle 1964 sonu arasına yönelik olarak yayınladığımız konuşmalarda da, giriş yazısında sözünü ettiğimiz kimi saptamaların doğruluğunu, bir kez de dönemi yaşayanların sözleriyle aktarmıştık. Neydi bunlar:

Öncelikle gençlik hareketleri ve örgütlenmeleri açısından bu dört yılın üzerinde hemen hemen anlaşılan bir dönem olduğuydu. 1960 öncesinin hareketlenmesine ve 1960 sonrasının kitlesel örgütlenmelerine yaklaşımlar "tartışma" kaldırmaz ölçüde aynıydı.

Bu aynılığın kaynaklarına inildiğinde de ilginç ve öğretici gerçekler çıkıyordu. İlkin gençliğin kitlesel ve birlikte davranabildiği dönemlerde kesin bir "güç" olduğu gerçeği öne çıkıyordu. Sonra genç insanların ülke sorunlarından soyutlanmaya tahammülleri olmadığı ve örneğin öğrencilerin akademik sorunlarıyla yurt sorunlarını birlikte ele almak gerektiği konusundayerleşik bir alışkanlıkları olduğu görülüyordu. Kitlesel örgütlenmelerinde demokratik işleyişi etkin kıldıkları ölçüde daha ileri adımlar atabildikleri, öğrenci gençliğin bu "güç"ünden telaşa kapılanların da her zaman, demokratik işleyişi sabote etmek yolunu denedikleri, örnekleriyle ortaya çıkıyordu.

27 Mayıs'ın ilk saatlerinden önceki günlerde üç büyük kentte, yönetimini baskı ve saldırı olmaksızın sürdüremez konuma gelmiş olan DP hükümetine karşı, canlarını da ortaya koyarak mücadele eden gençlerin, 27 Mayıs'la birlikte, gerek demokrasi için gerekse de üniversitelerinde daha özgür bir eğitim ortamı kurulması için yaratıcı ve yapıcı yönde enerjilerini nasıl kullandıkları ilginç örnekler sergiliyordu. Demokrasi için görüşlerini ve muhalefet haklarını kullanmak yolunda gösterdikleri becerilerini, oluşumundan beri yönetim yanlısı olan ve 1960 öncesi hükümetlerince sabote edilmiş örgütlenmelerini, bu kez daha da sağlıklı yönde inşa ederken de gösterdikleri, istelik bunu gençlerin büyük bölümünü derleyip toparlayacak biçimde yapmaları: önemli dersler çıkarılacak örneklerdi.

Örneğin İstanbul'da düzenlenen uluslararası kültür şenliğini, tümüyle ve yalnızca özgücüyle örgütleyebilmek, bunu her yıl daha da geliştirebilmek, döneme ilişkin konuşanların da değindiği gibi bugüne kadar devletin bile becerememiş bir başarıydı.

Eğitim reformuna ilişkin olarak bu dönemde başlatılan ve izleyen yıllarda da sürdürülen, 1968'de iktidara, partilere, halka sunulan öneriler de, yine tarafsız bir gözle bakıldığında kolaylıkla kabul edilebileceği gibi, bugüne kadar yapılmış en kapsamlı çalışmalardı. Üstelik bunların yanlışlarını sergilemek amacıyla bile hükümetlerin karşı öneriler geliştirememiş olmaları da ilginç bir durumu ortaya koymaktadır.

Hükümetlerin geçiştirmek için bile olsa öğrenci gençliğin istem ve sorunları için öğrencilerin sesi olan örgütleriyle girdikleri diyaloğun ülke için nasıl geliştirici olduğu örnekleriyle yaşanabilmişti. Bunun gençlerin "politikaya bulaşmaları" sonucunu getirmediği, tam tersine yaşama ve yönetime katılmaları olgusunu yarattığı da dönemin önemli sonuçlarındandı. ● yılların ve doğal olarak izleyen yılların öğrenci liderlerinin bugün toplumun hemen her kesiminde etkin noktalarda bulundukları gerçeği de bugün için çıkarılacak en büyük derslerden olsa gerektir.

Bunlar olayları yaşamamış, dinlememiş, incelememiş kişilerin bile, iki sayıda yeralan konuşmalardan ulaşabilecekleri yalın ve önemli sonuçlardır. Ve hiç kuşkusuz bu dört yılın temelinde yükselen ikinci dönemse (1964 sonu ve 1968 arası) çok daha önemli deneylerin yaşandığı, sonuçların çıkarılabileceği bir dönemdir.

Ancak bu ikinci döneme ilişkin olarak bir öncesinden çok farklı bir özellik de söz konusudur. Haziran sayısının "Tarihi İçin Tartışmaya Başlarken" yazısında da değinildiği gibi, 1964 sonuyla birlikte gençlik içinde önemli yol ayrımları belirmeye başlamıştır. Tartışmalar ve dönemin hükümetlerinin örgütleri işlevsizleştirme çabaları ayrı yapılanmaları getirmiş ve dönüp bakıldığında kabaca benimsenebileceği gibi, bu ayrı yapılanmalar, bölünmeleri ve doğal uzantısı olan dağılmayı getirmemiş, tam tersine daha etkin olmayı ve "güç"ün üç il dışında da kendisini göstermesini getirmiştir İlk dönemde mayalanan pek çok çalışma ve iş, bu dönemde aitın dönemini yaşamıştır. Ancak yıllar çok hızlı yaşanmış, bir yandan pek-çok çalışma yapılırken bir yandan da tartışma merkezleri gençlik ve örgütlenmesi merkezinin dışına kaymıştı.

İşte bu döneme ilişkin olarak, döneme ağırlığını koyan öğrenci liderleriyle yapılacak konuşmalar bu dönemi tümüyle yansıtmak zorundaydılar. Tartışma merkezlerinin kaymasıyla oluşan hermerkezin düşünce ve yaklaşımlarını olanca açıklığıyla ve birlikte ele almak gerekiyordu. Yapılan girişimler gösterdi ki, bu iş en azından bu içinde yaşadığımız günler için olanaklı değildi. Eksik yapılacak bir tartışma ise, dersler çıkarmak yerine yanlışlara yardımcı olmak tehlikesini içinde barındırıyordu. "Şimdilik" kaydıyla tartışmaya ara vermek zorunluluğu ortaya çıktı.

Gençlik toplumun geleceğidir. Bu ne kadar gerçekse, gençliğin yaşama ve yönetime birebir ve doğrudan katılımının bu geleceği hazırlayabileceği de bir gerçektir. Katılımsa, tek tek ve birbirinden ayrı, kısacası, örgütsüz biçimde gerçekleşemez. O halde adım adım sonuca ulaşırsak, gençliğin örgütlü olarak ve doğrudan katılımı toplumun geleceğidir. Bu örgütlülükse, geçmişin dersleriyle deneyleriyle yoğrulduğu ölçüde sağlıklı ve gelişkin olabilir. "60-70 dönemi gençlik liderleri tartışıyor" bölümünün böylesine önemli bir işlevi söz konusudur. Bugün için bir bölümüyle yapılabilmiştir, ancak yarın, hem de uzak olmayan bir yarından daha ilerki dönemle riyle de yapılmak zorundadır. Sınır 70'i de aşarak 80'leri kapsamalı, 60 öncesine de uzanabilmelidir. Bu çalışmanın araştırmanın gençliğin sağlıklı ve gelişkin bir yapılanması için olduğu kadar, toplumun geleceği için de taşıdığı önem açıktır.

O halde, birinci bölümü noktalarken, "yarın"ın bir an önce gelmesini dilemek ve o tarihe kadar da düşünmek, taşınmak, araştırmak gerekiyor. ●

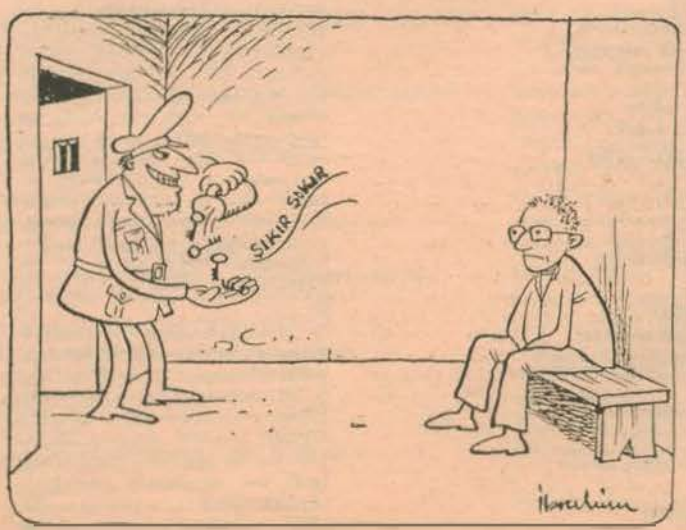

İBRAHİM KELEŞ

Kazmir Pamir "Öğrenci örgütleri çok şeyi başardı"

1960-70 Dönemi 'Gençlik Liderleri Tartışıyor' dizisinin birinci bölümüne (1960 yakın öncesi ve 1964 sonu) ilişkin olarak yapılan konuşmaları, bu sayıda Kazım Kolcuoğlu, Kazmir Pamir'le noktalıyoruz. Ancak, her iki isim de kısa yaşam öykülerinden de anlaşılacağı gibi 1965 sonrasında öğrenci örgütlerinde çalışmış, yöneticilik yapmış kişilerdir ve dolayısıyla da konuşmaların ağırlığı 65 sonrasına kaymaktadır. Bu nedenle geçen sayılardan da anımsanacağı gibi, bu konuşmaları da içlerinden birer bölümlerini kullanarak yayınlayabiliyoruz. Hemen belirtelim, ikinci döneme ilişkin tartışmaları yayınlamaya başladığımızda bu konuşmaların diğer bölümleri de aynen yayınlanacaktır.

1946'da Diyarbakır'da doğdu. 1964-70 yılları arasında, İÜ Diş Hekimliği Fakültesi Talebe Cemiyeti Başkanlığı, İÜ Talebe Birliği 2. Başkanlığı yaptı. 1970 yılında okulu bitirdi, diş hekimi olarak çalışıyor.

□ Öğrenci olduğunuz dönemin üniversite ortamını anlatır mısınız? Özellikleri neydi, ayrımlar nerelerdeydi?

■ Öğrenci olduğum 1964-65 ile 1970 dönemi arasında üniversite ortamı o dönemin siyasal ve ekonomik durumuyla bir paralellik gösteriyordu.

Öğrenciler üniversitelerin çağ gerisine düştükleri savı ile bir üniversite reformu istiyorlardı. Üniversitelerin öğrenci, öğretici ve yöneticileri ile bir bütün olduklarını savunuyor ve öğrencisiz ya da öğrenci sesinin duyulmadığı bir yerin üniversite olamayacağını söylüyorlardı. Üniversite özerkliğinin yanı sıra öğrencinin yönetimde söz sahibi olmasını, öğretim görevlilerinin tam gün çalışmasını ve bütün koşulları ile üniversitelerin çağdaş olmasını istiyorlardı.

O dönemde yine yaşam pahalılığı sıkıntısı çekiliyor, Kıbrıs'a çıkartma bir mektup ile önleniyor, üniversiteye giremeyen öğrenci sayısı çoğalıyor ve elbetteki işsizlik önemli boyutlara ulaşıyordu ve bütün bunlar gençlik tarafından dile getirilip anlatılıyordu. Çünkü o dönemde gençlik "Gençliği ülke sorunlarıyla uğraşmayan, ilgilenmeyen bir ulusun sonu gelmiş demektir" sözleriyle Atatürk'ü, yollarını çizen ve aydınlatan en büyük güç kaynağı olarak görüyordu.

□ 1960'tan sonra var olan öğrenci derneklerini öğrenciler, siyasi iktidarların denetiminden ve bağımlılığından kurtarıp gerçekten öğrenci gençliği temsil eden bağımsız ve elkin öğrenci dernekleri durumuna getirmek için çaba gösteriyorlar. Bu çaba çatışmalara yol açıyor ve öğrenci dernekleri çift başlı hale geliyor. O dönem öğrenci derneklerinin içinde bulunduğu durumu anlatır mısınız?

■ Somut örnek vererek söze girelim. Diş Hekimliği Fakültesi'nde öğrenci bulunduğum 1964-70 yılları arasındaki Talebe Cemiyetleri, öğrencilerin büyük çoğunluğunun katıldığı ve oylarıyla yasal olarak seçtiği yöneticiler tarafından temsil edilmiştir. Aynı biçimde 1969 yılından sonra yine öğrencilerin yasal öğrenci temsilcileri (üniversite yönetimi denetiminde) seçilmişlerdir. Ancak aynı dönemde Diş Hekimliği Yüksek Okulu sonra Fakültesinde bir de adı olan seçimi yapılmayan, yönetimleri belli olmayan Talebe Derneği vardı. Fakülte içinde hiçbir çalışması da görünmüyordu.

Bu arada TMTF yeddiemine teslim edilmiş, İstanbul Üniversitesinin bazı Talebe Cemiyetleri iki başlı olmaya başlamıştı. Bu iş İ.Ü. Talebe Birliği de iki başlı olana kadar sürmüştü.

Bu arada size küçük bir anımı anlatmak isterim. Talebe Cemiyetine ilk seçildiğim yıl henüz Üniversitede ikinci yılım. Yönetime gelen arkadaşlarımla birlikte öğretim üyelerine her armağanın dalına uğrayarak bir buket çiçek verip, öğrenciler tarafından bu yıl bizim seçildiğimizi söyleyip, öğrenci-öğretim üyesi ilişkilerinde kendilerine yardımcı olacağımızı söylüyorduk. Bazı öğretim üyeleri bu işin çok olumlu olduğunu belirtirken, bir kısmı ise bizi odasına bile almıyordu. Hatta bir tanesi beni odasına alıp bu işin serserilik olduğunu söyleyecek kadar ileri gidip beni kovdu. Cerrahi profesörü olan bu öğretim üyesinin kliniğinde en ufak bir yenilik yapmadan yıllarca aynı paslı aletleri kullandığına tanık oldum. Ne bir kitabı, ne bir bilimsel araştırması vardı.

□ Yaşadığınız dönemin öğrenci örgütlerinin işlevleri nelerdi? Neler yaparlardı?

■ Bu sorununuza çok genel ve yine aktüel ve somut bir örnek vereceğim. Öğrenci örgütleri çok şeyi başardı. En önemlisi öğrenciyi temsil ediyorlardı. Son zamanlarda gazetelerde okuduk. Japonya'ya öğrenci temsilcileri yollamışız. Hemen hemen hepsi YÖK temsilcilerinin ya oğlu ya kızı ya akrabası. 1969 Ağustos'unda Milli Eğitim Bakanlığı, 30 Ağustos Zafer Bayramı için her üniversiteden iki temsilcinin gönderilmesi için rektörlüğe yazı yazıyor. Rektörlüğün işi kolay. Çünkü karşısında Talebe Birliği var ve dekanlıklardan isimleri onaylattırdıktan sonra beni ve Eczacılık Fakültesinden Mehmet Aşıcı arkadaşımızı görevlendiriyor. Afyon'a gittiğimizde her Üniversiteden; İTÜ, ODTÜ, Hacettepe, Atatürk Üniversitesi vd. iki öğrenci temsilcisini orada buluyoruz.

TMTF'nin şimdi yapılmakta olan ve olanca para harcanıp da tam başarıya ulaşamayan İstanbul Festivalinin çekirdeğini atıp uzun süre Festival sonra Şenlik adı altında sürdürmesi de başlı başına bir diğer olaydır. Ayrıca öğrencilerin lisan eğitimi için; yurt dışında çalışma kampları, yurt dışında şebeke kullanımı, yurt içi amatör rehberlik kursları, dünya gençlik örgütlerine üye olma ve dünya gençliği ile ilişkiler. Folklor çalışmaları, biimsel çalışmalar, tiyatro çalışmaları, trafik ve otomobil kullanma dersleri vb...

Bütün yukarda saydığım etkinliklerin hepsi gençlik örgütleri tarafından üyelere ve bütün öğrencilere sunulan olanaklardı.

□ Çalıştığınız öğrenci derneğinin etkinliğinden, çalışmalarından söz eder misiniz?

■ 1964-70 dönemi çalıştığım Diş Hekimliği Fakültesi Talebe Cemiyeti'nin üye sayısı fakültedeki hemen hemen tüm öğrencileri kapsıyordu. Okul bahçesinde işlettiğimiz bir kantin, kiraya verilen bir diş deposu ve bir çalışma odamız vardı. Yönetimle ilişkilerimiz olabildiğince iyi idi. Bazı öğretim üyelerinin sırf öğrenci sorunları ile ilgilendiğimiz için bize karşı tutumları vardı. Elbette bütün bunlar kişisel yaralarına ters geldiğindendi. Öğrenci ile daha çok ilgilenilmesi istenildiği zaman, bilhassa full-time (tam gün) çalışma istediğimiz zaman kötü kişi olmuştuk. Çünkü özel muayenehanede geçirecekleri zamanı fakültede geçirme durumunda olacaklardı.

Eğitim sisteminin yanlış olduğunu belirttiğimizde bunları bilimsel bir açıklıkla söylediğimizde iktidarı rahatsız eden durum olarak algılanıyordu. Onun için iktidarlar seçilen öğrenci örgütleri yerine, minibüste, kahvede oluşturdukları talebe kukialarını ortaya çıkarttılar.

Fakir öğrencilere alet yardımı yapan cemiyetimizin bir de kitaplığı vardı. Yıllık çıkartma, gezi düzenleme, spor karşılaşmaları düzenleme, tiyatro ve folklor gösterileri yapma gibi etkinliklerde öğrencilere amatör uğraşlarında yardımcı oluyorduk. En önemlisi öğrencinin eğitim sorunlarını, idarecilere, öğretim görevlilerine iletiyorduk. Öteki talebe cemiyetleriyle ilişki kurup arkadaşlıklar ediniyorduk. Şimdi bile hala benim o dönemden hukukçu, iktisatçı, doktor, eczacı, kimyager arkadaşlarla sıcak bağlılığım sürmektedir. Öğretim üyelerinden de bizlere yardımlarını esirgemeyenler bulunuyordu. ●

Yüzüm Yüz İklim

unutmuş coğrafyasını kıtasına sığmaz
gülümseyişlerimi içerek soldu düşler
daha uslanmadan kuruyacak sahsıda ceylan

kaçıyor, kaçtıkça soluksuz
ırmak yanılsama gökyüzüne mi aksam
yollar üşümüş gölge vuruyor yalnızlığıma

bir alın işliyordum şarkılardan
kanadı kaldı eğildiğim her dudak
dökülür kahrolası hüküm sabahlarına

uyarır mastıların hüznü
kıyılarını ezberlemede sular
çıldırıyorum en hırçın yanlarından

fırtına sana sığındım yüreğimi
mendilde delik deşik ayrımı anlasana
günde güneş gecede ay bırakmış yorgunum

dizlerini taşı bana kestanelerini
mevsime yakışmıyorsak ne çıkar
dağılsın saçların aykırı bir aşkla zamana

M.Mahzun Doğan

Kazım Kolcuoğlu "Demokratik örgütlenme özgürlüğünün sağlanması önemlidir"

1945 yılında Çayeli'nde doğdu. 1967'de İÜ Hukuk Fakültesini bitirdi. Türk Devrim Ocakları genel yönetim kurulu üyeliği. 1966-68 yıllarında TMGT genel yönetim kurulu üyeliği. 1968-70 TMGT genel başkanlığı yaptı. 1979 yılında CHP İstanbul il yönetimi kurul üyeliği, 1979-1981 yılları arası İstanbul Barosu yönetim kurulu üyeliği yaptı.

Kazım Kolcuoğlu'yla yapılan konuşmanın gençlik örgütlerinin uluslararası ilişkilerdeki girişimlerine ilişkin bölümünü yayınlıyoruz.

TMGT, Dünya Gençlik Teşkilatının (WAY) üyesiydi. İki yılda bir yapılan genel kurul toplantılarına katılırdı. Benim başkan olduğum dönemde 7. genel kurul toplantısı Belçika'da yapıldı. 110 ülke bu örgüte üyeydi ve 40 ülke de gözlemci üye olarak toplantılara katıldı. Bu genel kurul toplantısına da 110 üye ülke, 40'a yakın gözlemci ülke gençliğinden 1000'e yakın delege katılmıştı. İlk kez böyle büyük boyutlu bir uluslararası toplantıya katılıyordum. Toplantı tüm uluslararası sorunları gündemine almıştı. Biz de bu konuda hazırlıklıydık.

Toplantı açıldığında ABD'den katılanlar kongreye bir öneri sundular. Önerileri de şu idi: Bütün milli komiteler kendi ülkelerindeki azınlıkları temsil edecekler, etmeyenler kongreye katılamayacaklardı. Bu öneri konusunda kendilerinden açıklama yapılması istendi. Yaptıkları açıklamada, örnek olarak Afrika ülkelerinden gelen komitelerin beyazları, Türkiye'nin de Ermeni ve Rum azınlıkları temsil etmediğini ileri sürdüler.

Bu öğrenci'ye karşı Afrika ve Latin Amerika ülkeleri ile biz büyük tepki gösterdik. Bu öneriye karşı müdahalemizde "Bu öneri ABD komitesi için de geçerli olmalı, çünkü kendi komitelerinde Kızılderililer ile Zenciler hiçbir zaman temsil edilmemiş ve edilmemektedir. Türkiye'de herkes yasalar önünde eşittir. Azınlıklara ayrı bir yasa uygulanmamaktadır. Bu öneri ABD'nin böl ve sömür politikasının bu kongreye yansımasıdır" diye karşı çıkınca Afrika ülkeleri komitelen de bu görüşümüze katılarak ABD'yi şiddetle suçlamışlardı.

Kongre divanı öneriyi oldu bittiye getirip bizi kongre dışı bırakma eğilimi gösterince biz salonu terk ettik. Bizim arkamızdan Afrika ve Latin Amerika ülkelerinin gençlik temsilcileri de salonu terk ettiler. Kongreye ara vermek zorunda kalındı. İkinci toplantıda isim okunarak oylama yapılmasını istedik. Tüzük gereği divan bu oylamaya başvurmak zorunda kaldı. Yapılan oylamada ABD önerisi büyük bir çoğunlukla reddedildi.

Bunu şunun için açıkladım. Bu tip uluslararası toplantılarda ülkemizin sorunlarının ve diğer ülkelerin düşüncelerinin öğrenmesi ortak sorunları olan ülke gençlerinin birbirlerini yakından tanımaları ve dünya barışına katkıda bulunmaları için, demokratik örgütlenme özgürlüğünün sağlanması hatta yardımcı olunması çok önemlidir.

Bu kongre ile ilgili bir anımı daha açıklamak isterim. Kongreye Portekiz'e karşı bağımsızlık mücadelesi veren Angola Kurtuluş Örgütü de gözlemci olarak katılmıştı. Kurtuluş Örgütü lideri bizimle görüşmek istedi. Görüşmemizde bize "Çok zor koşullar altında NATO silahlarını kullanan Portekiz'e karşı bağımsızlık mücadelesi verdiklerini, Türk Kurtuluş Savaşının tarihini çok iyi öğrendiklerini, Atatürk'ün Türk ulusu ile birlikte verdiği onurlu ilk bağımsızlık mücadelesini Atatürk'ün Nutuk'unu okuyarak yakından bildiklerini söylediler. Ancak NATO bakanlar konseyinde Portekiz'in Angola bağımsızlık mücadelesine karşı NATO savunma silahlarının kullanılmaması önerisinin getirildiğinde 'Türkiye'nin bu önerinin aleyhinde oy kullanmasına çok üzüldüklerini bildirdiler ve kararın bir fotokopisini bize verdiler. Daha sonra bu fotokopiyi kongre üyelerine dağıttılar. Angola bağımsızlığına kavuştuktan sonra bizimle görüşen kurtuluş lideri devlet başkanlığına getirildi. (A. Neto)

1970'de "Dünya Gençlik Kurultayı" düzenlendi. Bu kurultayı o zaman Birleşmiş Milletler düzenledi. 1985 yılının Dünya Gençlik Yılı olarak kutlanmasının temelinde bu kurultay yatmaktadır. Bu kurultaya sadece BM'e üye ülkeler değil, tüm dünya ülkelerinin gençlik temsilcileri katıldı. Gençler bu kurultayda toplanmak suretiyle dünya ve kendi ülkelerindeki sorunları komisyonlar oluşturarak konuştular, görüştüler, raporlar düzenlediler. Çalışmalar 4 komisyon halinde yürütüldü.

1. Dünya barışı komisyonu: Gündemi şöyle sıralanmıştı: Barışı koruma, silahsızlanma ve silahların sınırlandırılması, bütün ezilen halkların kolonyalizm, neo-kolonyalizm ve emperyalizmden kurtuluş mücadeleleri, ırkçılık, uzayın ve deniz yataklarının barışçı olarak kullanılması, ulusal egemenlik ve uluslararası işbirliği.

2. Gelişme komisyonu: Bu komisyonun gündemi ikili ve çok taraflı uluslararası ekonomik işbirliği, nüfus, istihdam, sağlık, beslenme ve sosyal hizmetler, sanayileşme ve toprak reformu, sosyal değişme ve insan gelişmesiydi.

3. Eğitim komisyonu: Eğitimin demokratizasyonu, eğitim görme olanaklarından eşit olarak yararlanma, eğitim kurumlarında gençliğe yönetime katılma hakkı verilmesi, eğitimde öz ve yapı, boş zamanların değerlendirilmesi hayat boyu eğitim, okul okuldışı aileiçi ve yetişkin eğitimleri, eğitim süreci içinde bilim ve tekniğin etkisi, kadroların oluşması.

4. Kişi ve Çevre komisyonu: Bu komisyonun gündeminde bilim ve tekniğin insan üzerindeki etkisi ve uygulaması, insan sağlığı açısından çevrenin kirlenmesi, doğal kaynakların kullanılması ve saklanması, kentleşme, kitle haberleşmesi gibi gerçekten bu gün dünyada sözü edilen her gün tartışılan konuları gençler komisyonlar oluşturmak suretiyle kendi aralarında tartışmışlar, raporlar hazırlanmışlardır. Ve kendi ülkelerinin yönetimlerine ışık tutmuşlardır. Konuları incelediğimiz zaman görüyoruz ki 1985 yılının "Gençlik Yılı" olarak ilan edilmesinin nedeni bu toplantıya dayanır. Bu komisyonlarda alınan kararlar, hazırlanan komisyon raporlarını, gençler kendi ülkelerinde halklarına ve yönetimine anlatmak üzere görevlendirilmişlerdi. Ama Türkiye'deki 1985 Gençlik Yılında bu çalışmalardan uzak, tamamen şölen havası içinde, öğrencileri eğlendirmeye yönelik ve gençlerin sorunlarına, ülke sorunlarına son derece uzak bir kutlama görüyoruz. Bu kutlama BM'in biraz önce anlattığım kutlamalarına uygun bir kutlama değildir. ●

Yorulma Duvarını Aşmışsın Bir Kez

yorulma duvarını aşmışsın bir kez
kaç kırık camdan bir yaşam yapmışsın
senden bir parça kalmış her sokakta
senden biri kopmuş her dik yokuşta
koca bir soru işareti olsa da geleceğin
yorulma duvarını aşmışsın bir kez

aşınmanın ötesine varmışsın bir kez
neler indirmediler senin kafana
her isteyen çekmeye çalıştı seni
biraz güvendin mi kendi sağduyuna
hemen yok oldu koruyucu meleklerin
aşınmanın ötesine varmışsın bir kez

yetmişli yılları yaşamışsın bir kez
parkalara büründün düşlerinde
topuğu düz pabuçlarla kuş gibi uçardın
en güzel insanlar en önde yürüyenlerdi
rengi kaçmış keten pantalonlarla sabahlardın
yetmişli yılları yaşamışsın bir kez

yorulma duvarını aşmışsın bir kez
gazetelerde sararmakta resimlerin
karanlık köşelerde kalmış gençliğin
altlarında bir kat bir araba dönenlerin
kalan bir avuç yürekten biridir seninkisi
yorulma duvarını aşmışsın bir kez

Gürhan Uçkan

Serdar Dumlu

EĞİTİM KURTULDU MU?

ANAP iktidarının göreve başladığı 13 Aralık 1983'den buyana, açıklamalarıyla, aştığı "bilimsel" tartışmalarla, uygulamalarıyla büyük tepkilere neden olan bakanı Vehbi Dinçerler, 13 Eylül Cuma günü görevinden alındı. Bu "son" Dinçerler için, özellikle son dönemlerde gerek komuoyunda gerekse meclis içerisinde giderek yoğunlaşan tepkinin vardığı kaçınılmaz bir sonuç olmuştu. Dinçerler, öylesine büyük bir sorun olmaya, iktidar için öylesine büyük bir yıpratıma neden olmaya başlamıştı ki, laikliğin yok edilmesine, ilkokul öğrencilerinin kafalarının safsatalarla doldurulmasına, Darwin Kuramı'nın ortadan kaldırılmasına, düşünce özgürlüğünün aduın geçmemesine bile "belli ve makul ölçülerde" hoşgörileri olan siyaset denizi başlarının bile sabrı sonunda taştı ve Dinçerler, görevinden istifa ettirilerek devlet bakanı olarak "koruma altına alındı".

BİR YANILGI...

Dinçerler'in bakanlığı süresince ortaya koyduğu "icraatı" burada uzun uzadıya yinelemeye gerek yok. Kamuoyu, gerek bakanın şovları, gerekse basının "ilgisiyle" gelişmeleri günü gününe izleme fırsatını buldu. Herşey biryana din dersinin orta dereceli okullar için zorunlu hale getirilmesi bile, sanırız, yaşadığımız dönemin gerçekliğini gelecek kuşaklara anlatmada ilk sözü edilecekler arasında yerini uzun süre koruyacaktır.

Tüm bu gelişmeleri değerlendirirken öncelikle pek yadırganmayan bir gerçeği ve yanılgıyı saptamak gerekiyor. Bu, Vehbi Dinçerler'in gündemin sürekli üst sıralarında yer almasının getirdiği ve o ölçüde gözlerden kaçmasını kolaylaştırdığı bir yanılgı. Ve Dinçerler olayının iktidarın genel yapısından ve uygulamalarından ayrı olarak değerlendirilmesinden kaynaklanıyor. Bu, özellikle renkli basın tarafından bilinçli bir şekilde işlendi. Bakanın, dengesiz tavırları, "oyunun", "dağıtıcının", "ulan"lı konuşmaları, ortaya atmaya çalıştığı bilindiği tartışma konuları, Osmanlıların laik olduğunu söylemeye dek varan safsataları, yukarda sözünü ettiğimiz bakanın yanlışı, magazinel ve güya muhalif tavırlarıyla da birleşince ortaya bir günah keçisi çıkarıldı Dinçerler.

Oysa sorun, kafalara ısrarla işlenmeye çalışılanın tersine kişi ya da "alının gidip, velinin gelmesi" değildi. Ekonomide liberalizm, serbest piyasa ekonomisi sloganlarıyla işbaşına gelen, ama, liberalizm anlayışı kitap, film yasaklayıp, yakmalarda, kağıda sürekli zamlarla kültür düşmanlığında, arsa ve tepeleri çöl araplarına pazarlamakta, gençlik yılında geniş toplumsal tüf istemlerine karşın on binlerce genç insanı daha uzun süre hapishanelerde tutmada somutlanan bir iktidarın bakanıdır, sözkonusu olan. Ve yapılması gereken de Dinçerlerin abartmalı tavır ve konuşmalarını tartışmanın ekseni yapmak değil, tersine, "icraatın" tümüne bakmak ve tartışmak olmalıdır. Çünkü, ancak böyle yapıldığında, Dinçerlerin MEGS Bakanlığından alınıp, Devlet Bakanlığına getirilmesinin ardından, 6 sütuna "Çocuklarımız kurtuldu"[1] diye başlık atmanın ya da "Eğitim kurtuldu, ya devlet?"[2] diyerek yorum yapmanın ardındaki yanlışlık ya da eksiklik kavranabilir. Gerçekte, ne çocuklarımız ne de eğitim kurtulmuştur. Nitekim, yeni MEGS bakanı Metin Emiroğlu'nun göreve gelir gelmez "planlanan ve yürürlüğe konan projelerin takipçisi olacağını"[3] demesi bu mutlu haberi verenlerin aynı günkü gazetelerde yer alan tekzibi anlamına gelmesi açısından da ilginçtir. Bununla da yetinmeyen Emiroğlu, sorunun özünü bizzat gözler önüne sermiştir: "Sayın Dinçerler de parti programı doğrultusunda öngörülen hedefleri dikkate alarak çalışmıştı. Ben de öyle yapacağım."[4]

Gerçekten de, mektupla din dersi verme girişimlerinden, yemek yedikten sonra parmakların yalanmasını öğütleyen "sofra adabı" kitabından, yalan söylendiğinde kalpte siyah nokta oluştuğundan sözeden 'bilimsel' yayınlardan, tv'de Osmanlıların laik olduğu konusunu hep bir ağızdan söyleyerek "tartışan" öğretim üyelerinden sonra, Türkiye'de eğitim, öğretimin kurtulmasından sözedilemez.

"DİNÇERLER DÜŞÜRÜLMELİDİR"

İktidarın genel yapısının her konuda olduğu gibi, bu tartışmada da belirleyici olduğunu vurgulamaya çalıştık. Yanlış yönlendirmelere ve hedef saptırmalara karşı bunun ne denli önemli olduğu ortadadır. Tüm bunları söylerken, meclis içinde HP'nin, dışında SODEP'in Dinçerlere karşı öncülüğünü yaptığı politikanın ne denli tutarlı ve yaşamsal olduğu da eklenmelidir. HP'nin, "Meclis açıldığında Dinçerler'i düşünmek için her yol denenecek" şeklinde özetlenebilecek görüşü, demokrasi savaşımında güncel ve somut bir hedefi belirlemesi açısından önemli bir tavırdır. Nitekim tepkinin toplumda bu denli yaygınlaşması sonucu, iktidar geri bir adımla Dinçerleri aktif bir görev olan MEGS Bakanlığından alarak, Devlet Bakanlığına getirmiştir. Ancak bu değişiklik yukarıda söylediklerimizden hareketle, konunun gündemden düşmesine neden olacak gibi görünmüyor. Nitekim yeni Bakan göreve geldiğinin daha ikinci günü verdiği demeçte "Osmanlı laikliği Cumhuriyet döneminde tekâmül etti."[5] diyerek bunun en somut kanıtını vermiştir. Kısacası, değişiklikten sonra olan ilk gelişmeler bize konunun politika gündeminden düşürülemeyeceğini ve düşürülmemesi gerektiğini gösteriyor. Tersine yeni bakanın ilk konuşmalarıyla birlikte, ileride daha yoğun bir tepkinin gerekebileceği uygulamaların izlerini bugünden görmek pek zor olmasa gerektir.

BİRBAŞKASI: POLİS YASASI...

Yukarda, politik bir sorunu kişi düzeyine indirgeyerek tartışmanın getirdiği bir yanılgıdan sözettik. Bu, en güncel sorunlardan birisiydi. Bugünlerde artık pek tartışılmayan, ama, benzer bir yanılgının söz konusu olduğu bir başka tartışma ve yanlış kavrayış biçimine gerçi daha ayrıntılı bir yazıyı kesinlikle gerektirmekle birlikte, değinmek, benzerlik açısından çarpıcı olabilir.

Geçtiğimiz aylarda kamuoyunda tartışılan ve muhalefetin yoğun direnmesine karşın iktidarın yasalaştırdığı "Polis Vazife ve Selahiyetleri Yasası"nın tartışılması ve değerlendirilmesinde de, Dinçerler olayında sözünü ettiğimiz yanılgılar sözkonusuydu. Ama işin asıl üzücü yanı, demokratik çevrelerin de bunda büyük pay sahibi olmasıydı.

"Bir ara bir yasa çıkarıştı. Bilmiyorum balen geçeri mi? O yasada kızla erkeğin sarmaş dolaş gezmesi yasaklanıyordu."

Cumhuriyet Gazetesinin Gençlik ve Cinsellik konulu araştırmasında görüşlerine yer verilen gençlerden birinin sözleri bunlar. Ve benzerleri sözkonusu yasanın en yoğun tartışıldığı günlerde, gazetelerde, dergilerde, mizah dergilerinde de defalarca yinelendi. Polis Yasası ve getirdikleri hep kadın-erkek ilişkileri, el ele tutuşmalar, yanyana yürümeler çerçevesinde ele alındı. Yazılarda, fotoğraflarda, karikatürlerde ısrarla işlenen hep yasanın bu yönüydü. Ve insanlar da yukarda alıntıladığımız genç gibi tepkilerini, eleştirilerini "kız arkadaşımla yan yana yürüyemiyecek miyim?", "elele dolaşamıyacak mıyız?" şeklinde yansıttılar.

Oysa, yasanın her nasılsa asıl tartışılan bu fantezi bölümü biryana, asıl önemli bölümlerinde, çağdışı, antidemokratik bazı yasaların hâlâ yürürlükte olduğu bir ülkede, bunu daha da katmerleştiren, düşünme özgürlüğünü hiçe sayan, örgütlenme hakkını tanımamen yokeden maddeler vardı.

Bu derece yaşamsal önemi olan bir yasanın tartışma ve eleştirisinin hep kadınerkek "özgürlüğü"ne getirilen kısıtlamalarda yoğunlaşmasına, "bunda da yasak koyan bir yasa düşünceye, örgütlenmeye haydi haydi yasak koyar" gibi bir gerekçe bulunabilirse de, doğru olmadığı ortadadır.

SON BİRKAÇ SÖZ...

Birbiriyle pek ilgisi olmayan iki olayı değinilmeyen, eksik bulalan yönleriyle tartışmaya çalıştık. Söylemek istediklerimizi kısaca şöyle özetleyebiliriz: 12 Eylül'ün bile tartışılmaya başladığı, af istemleriyle birlikte gerçek demokratik taleplerin geniş yığınlarca dile getirildiği, demokratik sol kesimdeki birleşmenin yoğun bir desteği ardına alarak gerçekleşmekte olduğu günümüzde, yukarda değinmeye çalıştığımız iki gelişme ve benzerleri, taşıdıkları politik önemin çok altında yargı ve yaldaşımlarla değerlendirilemez. Tersi örneklerde, bunun, günümüz politik yaşamının vardığı düzeyde çok ger bir konuma karşılık gelmeyeceği gerçeği değişmez.

1. Sabah, 14 Eylül 1985
2. Nokta, sayı: 37, s.23
3. Cumhuriyet, 14 Eylül 1985
4. Cumhuriyet, 14 Eylül 1985
5. Cumhuriyet, 16 Eylül 1985

ANTALYA FESTİVALİ

Yeşilçam'dan Sinema'ya

Konuşmalar: YARIN İSTANBUL BÜROSU

Sinema izleyicisinin yüzde 70 oranında düşmesi, film maliyetlerinin bir anda yükselmesi, işletmecilerin maddi desteklerini iyice azaltmaları, geçmişi artık 'ti' tarihlerine dayanır duruma gelen Sinema Yasası'nın bir türlü meclis gündemine girememesi ve kuşkusuz sinemanın en büyük yarası sansürün gücünden hiçbir şey yitirmeden varlığını sürdürmesi, Türkiye'de sinema yapmaya çabalayan insanların önüne dikilen dev engeller olmayı sürdürüyorlar. İyice karamsarlığa sürükleyici görünen bu tabloya, şimdiye dek sinemacılarımızın biraz olsun soluk almalarını sağlamış olan Antalya Film Festivali'nin bu yıl başına gelenler eklendiğinde Türkiye'de sinema sanatının nasıl olup da varlığını koruyabildiğini sormak istiyor insan.

1985 Altın Portakal Film Yarışması'ndan üç yönetmen filmlerini çekti. Ertem Eğilmez, Aşık Oldum'u, Şerif Gören, Kurbağalar'ı, Başar Sabuncu da Çıplak Vatandaş'ı aynı gerekçeyle yarışmadan geri aldılar. Üç yönetmenin tepkilerini çeken olay, seçiciler kurulunun yetersizliğiydi. Gerçekten de, 11 kişilik jüride iki bakanlık temsilcisi, bir Antalya Kültür ve Sanat Vakfı temsilcisi, bir TRT temsilcisi ve hangi koşullarda seçildikleri bilinmeyen 'Antalya halkı'ndan iki kişi, 6 kişilik çoğunluğu ele geçirip tarafsızlığı hayli tartışılır bir duruma getiriyor. Geriye kalan 5 jüri üyesi ise Lütfü Akad, Rekin Teksoy, Müşfik Kenter, Selda Alkor ve PİYAP temsilcisi Süreyya Duru.

İlk akla gelen sorunlar yan yana dizildiğinde oluşan korkunç duruma karşılık Türkiye'de hala sinema yapılabiliyor. Yine bu yıkı yarışmaya katılan filmler içinde bir çırpıda silinip atılabilecek olanlar neredeyse yok gibi. Ömer Kavur'un Amansız Yol'u ve Körebe'si, Ali Özgentürk'ün Bekçi'si, yurtdışından dönüp Türkiye'de ilk filmini yapan Muammer Özer'in Bir Avuç Cennet'i geçen yılın büyük ödül sahibi Atıf Yılmaz'ın Dul Bir Kadın'ı ve Dağınık Yatak'ı, Sinan Çetin'in 14 Numara'sı, televizyondan ayrılıp sinemaya geçen Yusuf Kurçenli'nin Ve Recep ve Zehra Ve Ayşe'si, Feyzi Tuna'nın Bir Kadın, Bir Hayat'ı, Erdoğan Tokatlı'nın 'gençlik filmi' olma iddiası taşıyan Fidan'ı üzerlerinde çokça konuşulan filmler, olacak Dergimizin yayınahazırlandığı şu günlerde yarışma sonuçları henüz belli olmadığından merakla beklemek düşüyor bize. Antalya Film Festivalinin hem Türkiye'de düzenlenen tek ulusal yarışma olması, hem de geçtiğimiz yıllarda oldukça olumlu görünen bir tavır izlenmesi festivalden herşeye karşın yerinde bir sonuç beklememize yolaçıyor.

Antalya Film Festivali'nin güncelliği ve bin bir dertle başlayan yeni mevsim nedeniyle, kısa bir süre önce sinema oyuncuları Halil Ergün, Hale Soygazi, Tarık Akan, Nur Sürer, Aytaç Arman ve Menderes Samancı, eleştirmen Atilla Dorsay ve senaryo yazarı Vedat Türkali ile gerçekleştirdiğimiz söyleşilerin Türkiye'de sinemanın durumunu ayrıntılı olarak açıklayabileceğini sanıyoruz.

Atilla Dorsay

"Sansürün işlevi düzenin koruyucusu olmaktır."

□ *Sinemanın işlevini yerine getirememesinin temel nedenlerinden birinin sansür olduğunu kabul ediyoruz. Bunun yanısıra bir de kafalarda yaratılan bir sansür var bugün: "Hiç bir şey yapılamaz" anlayışı göze çarpıyor. Bu konuda ne dersiniz?*

■ Sansürün işlevi zaten tam anlamıyla düzenin koruyucusu olmaktır. Sansür kurulları, dünyanın her yerinde o tabunun olduğu gibi kalması, hiç değişmemesi için üzerlerine düşen tarihsel misyonu yerine getirirler. Ne var ki, burjuva demokrasilerinin egemen olduğu batı toplumlarında bu düzenin korunma işlevi artık kör-kaba bir biçimde yerine getirilmez. Düzenin elverdiği oranda görüş akımlarının, fikirlerin dışa vurulması, sinema ve diğer sanat eserleri yoluyla anlatılması konusunda bir hoşgörü ortamının bulunduğu söylenebilir. Ne var ki, bizim gibi batı burjuva demokrasilerinin çok gerisinde kalan sınırlı özgürlük ortamında, sansürün işlevi daha da büyüktür. Türkiye'de sansür, bırakın düzeni, hiçbir geçerli, tutarlı çağdaş fikrin ortaya atılmaması, düşünceye dayalı hiç bir yapıtın üretilmemesi gibi bir misyon yüklenmiştir. Ve bunun da en ağır hissedildiği alan, kuşkusuz en geniş kitle sanatı olan sinemadır.

Tabii en tehlikelisi de kafalarda oluşan sansür. Sansürün yasakları Türkiye'de sinemacıları öylesine koşullandırmıştır ki, sinema yoluyla nerdeyse hiç bir fikrin üretilmeyeceğine, insanın sinema yoluyla dönüştürülemeyeceğine ve düşünce sinemasının hiçbir şekilde uygulanamayacağına inanmışlardır. Geniş biçimde yaptıkları, sansürü öncelikle kendi kafalarında oluşan duvarlar içinde uygulamaları ve televizyonda her cumartesi akşamı "en görkemli örneklerini" izlediğimiz alabildiğince yoz bir sinemayı üretmek olmuştur. Ama genel saptamanın ve suçlamanın yanısıra Türkiye'de onurlu bir sinema sanatçısının yıllardan beri, sansüre rağmen en dürüst, düzeyli, onur verici yapıtları zaman zaman ürettiğini görmezden gelmek haksızlık olur.□

Vedat Türkali

"Film, bir endüstri ürünüdür."

□ *Türkiye sinemasının doğru bir değerlendirmesi nasıl yapılabilir?*

■ Doğru yaklaşımla. Ekonomik yapı temelinin doğru saptanmasıyla. O zaman şu gerçek çıkar ortaya: Toplum yapımızdan kaynaklanan etkilerle Türk sineması aracılara, tefecilere, dışalımcılara, arsa-mülk sahiplerine, gene sosyo-ekonomik-politik yapımızdan doğan sansüre bağımlı bir sinemadır. Film denen yapıt temelde bir endüstri ürünüdür. Üretim-pazar ilişkileri burda da geçerlidir. Filmimizi dış alım yoluyla elde ettiğimiz ham maddelerle üretiriz. İç pazarlarımız yabancı film dışsatımcılarının yağmasındadır. Elimizde kalan kısıtlı pazarda da sinema salonu sahipleri, bölge işletmecileri, onların doğal ortağı tefeciler egemendir. Bir filmin yapımına, giderek onların zevkleri de egemen olmaya başlamıştır. Starlar bunların satışıyla pazarlanan parlak resimlerdir. Bu tabloya bir de sansürün anlayışını eklediniz mi, tanımız açıklanmış olur.

→

□ *Sinemanın nasıl olması gerektiğini sorabilir miyiz?*

■ Bu dediğimiz nesnel koşulların değiştirilmesi için önlemler alınarak, yasalarla sinema dünyasına yeni düzenlemeler getirilerek. Bu da iktidarların kolay yapabileceği bir şey değildir. Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısına bağlıdır. Teknik düzeyin yükseltilmesi (Çağdaş stüdyolar yapımı), film yatırımlarını destekleme, dağıtım-pazarlama sorununa sinemamızın yapısına uygun çözüm, sansür engelinin kaldırılması gibi şeyler yapılabilir gene de... O zaman, hiç değilse, eli yüzü düzgün film üretmek sorun olmaktan çıkar.

□ *Şimdiki koşullarda sinemamızın dışpazar olanağının bulunduğu söylenebilir mi?*

■ Ticari sinema dışpazarı, her alanda olduğu gibi dev tekellerin elindedir. Dünya sinema salonlarına bedava film taktırmanız bile zor. Çoğu çokuluslu dağıtım tekelleri hangi sinemalara, neyi, ne zaman göndereceğini çok öncelerinden planlamıştır. Umudumuz biraz aralık sayılabilecek kapılar olan film yarışmalarıdır. Onda da son yıllarda hayli parlak sınavlar verdi sinemamız. O yolda yürümek gerekir. Filmlerimiz, her bakımdan dünya standartlarına göre üretilmelidir. Bu tanıma, dünyada artık gülünç sayılan sansür yasakları da girer hiç kuşkusuz. Belki de başta o girer.□

Hale Soygazi

"Sinemanın sorunları Türkiye'nin sorunları kadar çok ve çeşitli."

□ *Türkiye'de sinemanın pek çok sorunla karşı karşıya olduğu biliniyor, söyleniyor. Bu sorunları kendi açınızdan özetler misiniz?*

□ Türk sinemasının önünde duran sorunlar, Türkiye'nin önünde duran sorunlar kadar çok ve çeşitli. Bir ucu endüstrileşme sorunu. Sinemada çağın gerektirdiği teknik yokaa, çağın gerektirdiği sinema dilini oluşturmak da zordur. Tek çözüm para değildir. Tersine tek başına para, sinemaysa sözkonusu olan, hiç birşey demek değildir. Özgürlük olmadan, bol parayla olsa olsa reklam filmi yapılabilir, yapılıyor zaten.. Ama özgürlük deyince aklınıza yalnızca sansür, ya da ceza yasası gelmesin. Sinema tam anlamıyla bir halk sanatıdır. Milyonlarca kişi izler bir filmi, hem de bir sürü ülkede. O zaman sinemacının yalnız sansür falan gibi çağın gerisinde şeylerle değil, çevresel ve psikolojik baskılarla da kısıtlanmaması gerekir. Bir sinema sanatçısı bence her şeyden önce kendi kafasındaki yasaklarla, korkularla, tabularla hesaplaşmış olmalı Sansür, gerçekten hepimizin dışında, yani yalnızca dıştan gelen bir baskı olsaydı, çoktan kaldırılmıştı, kaldırılmıştı şimdiye kadar.

□ *Sinemanızın son dönemde kadın konusuna eğildiği gözleniyor. Nasıl bir yaklaşım söz konusu?*

■ Türk sinemasında kadın, toplum içindeki yerleşik değerlerin, gelenek ve göreneklerin yaratıcısı, sürdürücüsü olarak sunulmuştur genellikle. Yakın zamanlarda yapılan filmler, bu kadın imajını belli ölçülerde zorlayan nitelikler taşıyor. Ama yine de "kadını arayan" filmlerden sözetmek için şimdilik erken. Önemli ipuçları var sadece.

Bence sinemaya giden kadın, yaşadığı çelişkilere eğlence içinde de olsa bir karşılık bulmak istiyor. Kadının kimlik arayışına şöyle bir değinen filmlerin gördüğü ilgiye bakın. Şu basit gerçeği herkes sözde kabul eder: "Kadın cinselliğin nesnesi değil, öznesi de olabilmelidir." Ama bu basit cümleyi gerçek anlamıyla ve mantık sonuçlarıyla yaşama geçirmeye, sinemasını yapmaya kalkın.. O kolay değil işte. Alınacak çok yol var daha.□

Nur Sürer

"Ben, sinema seyircisine karşı sorumlu hissediyorum kendimi."

□ *Özellikle son yıllarda sayıları az da olsa başarılı filmler ortaya çıkmaya başladı. Bu nasıl gerçekleşiyor?*

■ 79-80'den bu yana bir takım 'kahramanlar' diyebileceğimiz yönetmenler sayıları 8-9'u aşmaz, işletmecilerden kendilerini soyutlayıp buldukları negatiflerle, ayarladıkları oyuncularla yola çıkıyorlar. 50 milyonluk bir ülke için az bir rakam tabii, bakıyorsunuz senede üç tane adam gibi film çıkıyor.

□ *Köy filmleri sinemamızda hayli yaygın. Bir de köyden kente gelen insanlarm filmleri var. Yurtdışında bu filmler nasıl karşılanıyor?*

■ Herhalde bir-iki tane böyle film var. Bakın, "At" filmini Paris sinematekindeki gösteri sırasında, Costa-Gavras 5 dakika sonra kaldırtmış. "Ben bunu çok seyrettim bu film ne" demiş. "Bisiklet Hırsızları'nın çalıntısı" falan demiş. Yıllar önce seyretmiştim Bisiklet Hırsızları'nı. Evet, doğru. Bir sürü şey ordan alınmış. Kokusu ordan daha doğrusu. Bunların hepsi senaryodan kaynaklanan bir yığın boşluk.

□ *Bir de son dönemde 'iyi iş yapar' diye çevrilen avantür filmler pek iş yapamaz oldu..*

■ Evet. 12 sinemada gösterime giriyor ve 5 milyon hasılat yapıyor. Bu çok komik bir rakam. Bir iki tane o filmlerden seyrettim. Çıplaklığa karşı değilim. Gerekiyorsa, senaryonun gerektirdiği birşeyse ben de donumu indiririm. Yani iş o değil. Hiç gereği yokken sırf kadın oyuncunun açılması için projeye ya bir deniz kenarı ekleniyor, ya da bir havuzbaşı. Bunu türkücü adamın yanına soyunan kadınları katıp aile seyircisi ile lümpen kesimi biraraya getirmek için yapıyorlar.

□ *Bir sanatçı olarak işlevinizi, görevlerinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?*

■ Ben Türk sinema seyircisine karşı sorumlu hissediyorum kendimi. Ona çok daha iyi şeyler vermek için, benim gibi düşünen doğru, dürüst, namuslu, sinemaya sağlıklı bakan insanlarla yola çıkacağım. Koltuktaki seyirciye karşı sorumluyum. Ve yanlış birşey yapmayacağım.□

Tarık Akan

"Kaliteli film yapınca ticari başarıya ulaştığını gördük."

□ *Türkiye'de sinemacılığın, sinemanın önünde duran sorunları kısaca değerlendirebilir misiniz?*

■ Ekonomik açıdan sinemamız her geçen sene daha kötüye gitmektedir. Enflasyonun tahmin edilemeyecek boyutlarda büyümesi 84-85 sezonunda sinemaya çok büyük darbeler vurdu. Son senelerde görülen seyirci kaybından ve yapılan filmlerin maliyetini karşılamamasından dolayı sinemada kalitesizliğe doğru büyük bir yönelme var. Kaliteli bir film herşeyden önce paraya dayanır. Parasını çıkartamayacağımız bir projeye gir-

memiz çok zor. Bunun dışında sansür engelini atladıktan sonra ikinci bir engel ortaya çıkıyor! Son senelerde görülen oyuncu azlığı. Yeni gelenler çok süratli ve çabukça 'köşeyi dönme' diyebileceğim bir tabirle hareket ediyorlar. Türkiye'de sinema kurulduğundan beri süre gelen senarist sıkıntısı var. Değişik konuları işleyebilecek yapabilecek ve zaman ayırabilecek durumda rejisör ve senarist arkadaşlar maalesef yok. Bir sene içinde 2 veya 3 tane çok kaliteli sinemamızın standartları üstüne çıkabildiğimiz filmler yapıyoruz. Bunların temelleri bir sene, bir buçuk hatta iki senelik bir çalışmaya dayanıyor.

□ *Sorunlarımızın aşılabilmesi için sizce ne gibi önlemler alınmalıdır?*

■ Şu ana kadar saydıklarım zaten Türk sinemasında var olanlardı. Fakat her sene biraz daha büyüyorlar. Sorunları birdenbire aşabileceğimizi sanmıyorum. Ayrıca böyle bir yolun var olduğunu da söyleyemem. Çünkü bu, zamanın ilerlemesi, toplumun ilerlemesi, kültürsüzleşmenin önüne geçilmesiyle sağlanacak değerlerdir.

□ *Sinemaların giderek izleyici kaybetmelerini nasıl açıklayabiliriz?*

■ Daha önce söylediğim gibi bunun altında yatan ekonomik meseledir. Sinema seyircisinin sinemaya gidebilecek gücünün ortadan kalkması en büyük engeldir bence. İkincisi televizyonun sezon başında kaliteli programları yayına koyması oldu. Dünyanın en pahalı dizilerini bir kaç hafta içinde erittiler. Üçüncü bir engel ise, video olayının yasallaşması. Bu üç engel ortada duruyor. Yine de belli bir anlayışla çevirdiğimiz filmler bu sene bizi memnun edici bir tablo ortaya çıkardı. Daha önceleri yaptığımız filmlerin karşılığını ticari olarak tam anlamıyla alamıyorduk. Fakat son sezonda kaliteli film yapınca ticari başarıya ulaştığını gördük. Bundan şunu çıkartıyorum: Sinema seyircisinin anlayış düzeyini kendi kalite seviyemize çekmeye başladık. Artık bundan sonra kalitesiz filmler iş yapmayacak.□

Menderes Samancılar
"Karanlık gözüküyor sinemanın geleceği."

□ *Avrupa'da ilgi gören, ödül alan filmlerimizin henüz hepsi köyü konu alan yapımlar. Bu olayı nasıl değerlendirebiliriz? Böyle bir durum farklı nitelikli filmler yapılmasını ne ölçüde engeller?*

■ Köy filmleri bizim önemli bir yaramıza parmak basıyor. Bugün, tabii ki, fabrika köşelerinde de büyük yaralanmız var, sokaklarda da. Köy filmlerinde büyük bir çalışma rahatlığınız var. Bir yere gidip çekiyorsunuz. Şehirde çalıştığınız zaman sansür ön plana çıkıyor. Bizim filmlerimizde polis dövemezsin, ayakkabısına bile basamazsın. Tabuları yıkamazsın. Yine de şehirde geçen filmlerin de batıda ödül alabileceğine inanıyorum. Köy filmleri batılıya ilginç geliyor. Aslında köy gerçeğimizle şehir gerçeğimiz birbirinden farklı değil. Filmlerin denetimi farklı.

□ *Türkiye'de sinemanın geleceği nasıl olabilir bu durumda? Bir sürü imkansızlıklar, bir sürü engellemeler varken sinema nereye ulaşır?*

■ İyi olmasını dilerim, fakat çok uzak. Karanlık gözüküyor sinemanın geleceği. Sermaye birikimi olmadan sinema olmaz. Umudumuz var mutlaka. Her sinemacının yüreğinde aynı şey yatıyor. Fakat karamsarlığı da bir tarafa atamıyoruz. Bugün evinde oturup televizyon seyretmek insanlara daha kolay geliyor. Yıllarca sinemaya gitmeye gitmeye otadı unutuyorlar. Sinemaya devamlı gidecek insanın yeterli parası oluyor ve zamanı. Öbürleri karnını doyurabilmekten aciz.

Aytaç Arman
"Türkiye'de sinema da ülkenin kendisi gibi bir yığın yeniliğe gebe."

□ *Türkiye'de sinemanın geçmişinin, gelişiminin bir değerlendirmesini yapabilir misiniz?*

■ 1950'ye kadar sinemayı Muhsin Ertuğrul belirliyor. Tüm oyuncular tiyatrodan geliyor. 50'den sonra ise Lütfü Akad'la başlayan dönem geliyor. Bu dönemde bir sinemacı kadro oluşmaya başlıyor. 60'lı yıllardan sonra yeni birşeyler yapılmaya başlıyor. Daha sonra sinemaya Yılmaz Güney geliyor. 1970 yılından sonra kesin belirleyici Güney oluyor. Güney'in yaptıkları örnek alınıyor. Bugün hala sinemamızı Yılmaz Güney ve O'nun tavrı belirliyor. Kaba bir yaklaşımla alırsak, O'nun getirdikleri toplumsal gerçekçilik, sosyal sorunlar diyebilirsiniz. Güney, halkın içinden gelmiştir. Yaşamdaki gözlemlerini, halktan aldığı olayları sinemaya aktardı. Bu olayları bir yığın insan yaşıyor. Onlar da gelsin aktarsın, onlar da başarılı olurlar. Hala Güney dönemindeyiz. Yeni arayışlar da pek yok. Bir Tunç Okan olayı var. "Cumartesi, Cumartesi" bizim sinemamızın çok dışında bir olaydı. Kurgusuyla, biçimiyle, bakışıyla, herşeyiyle çok farklı

□ *Bundan sonra sinemamızın geleceği ne olabilir? Nereye doğru gidiyor sinemanız?*

■ Türkiye'de sinema da, ülkenin kendisi gibi bir yığın yenilliğe gebe. Genç ve dinamik bir ülke ve bu dinamizmine rağmen çok yoğun sorunlar yaşayan bir ülke. Bu sorunlar her geçen gün biraz cevaplanacak. Son yıllara baktığımızda Türkiye'de sinema gerilememiştir. Türkiye'de sinemayı yıpratma politikası uygulandı. Bilet'iye hala yüzde 50 rusumu almakta direniyor. Nitelikli insanların elinde para yok. Bir filmi belirleyen öncelikle birinci aşamasıdır, senaryo aşamasıdır. İkinci sırada gelen çekim işini gerçekleştirecek kadrolarımız var. Yönetmeni, kameramanı, oyuncusu var. Önemli olan ilk aşamanın geliştirilmesidir. Pazar olayı da çok farklı. Yeni araçlar başlarını kaldırıyor. İşte video. Sinema salonlar için değil de, insanlar için yapılıyorsa, kitlelere ulaşıyorsa değerlidir. Bu yüzden video da büyük bir değer taşıyor.□

Halil Ergün
"Kendimi toplumsal gelişmenin içinde yakalayıp anlatmaktan yanayım."

□ *Batı sinemasında 16-18 yaş gençlerine yönelen, bu gençleri pazar edinen filmlere yaygın bir biçimde rastlanıyor. Türkiye'de ise gençler için çevrilen filmler iyi ya da kötü yok denecek kadar az. Sinemamızda gençlik filmleri neden yapılmıyor?*

■ Gençliğin daha en baştan "düşman" olduğu bir toplumda böyle filmler hem çok gerekli hem de çok gereksiz. Bu gün sinema sanatçılarının içinde yönetmeni de vardır, oyuncusu da, senaristi de... Aslında onlar da gençliklerini yaşamadılar ki! Ben de gençliğimi yaşamadım. Bugün 34 yaşındayım 16-18 yaşı dediğimiz, sokaklarda gördüğümüz bir jenerasyon var. Onları bazen ben de yakalıyorum. Ama genç gibi bakamıyorum galiba. Binbir çatışmanın, problemin ortaya çıktığı bir toplumda yaşıyoruz. Gençlik sorununu işlemeye kalktığımda batı gençlerini örnek almak mümkün değil. Çünkü onlar bize göre fantastik problemlerle uğraşıyorlar. Ama sen ülkende kendi insanın adına, günlük ekmek, gece uyuyabilmek, ertesi günü garanti edebilmek için çabalıyorsun. Ben gençlik sorunlarını 70 yaşındaki babamın problemlerinden ayrı göremiyorum. O yüzden sinema da gençliği tek başına alamıyor galiba. Sanatçı da korkunç bir halde yaşıyor.

□ *Bir aydın sanatçı olarak görevlerinizin sorumluluklarınızın neler olduğunu düşünüyorsunuz?*

■ Son yıllarda Türkiye'de birliktelliklerin kaybedildiği, beraberliklerin ortadan kaldırıldığı, ortak düşünce boyutlarının yokedilmeye çalışıldığı bir serüven yaşadık. O zaman ben önce kendi açıklamamızın anlatılmasına yönelik çabaya yöneldim. Bu çabanın soyut bir yanı yok elbette. Kendimi toplumsal gelişmenin içinde yakalayıp anlamaktan yanayım. Dünyanın, hayatın, insanın değişebilirliğini savunuyorum. Bu anlamda sanatsal boyutta bu değişme çabalarına, bu emek serüvenine katılmaya çalışıyorum. Sanatçının görevi barıştan ve özgürlükten yana çabaların içinde yeralmaktır. Bunun bir sanatçı için tarihsel görev olduğuna inamyorum.□

12. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali Sonuç Bildirgesi

'Sevgili Arkadaşlar,
27 Temmuz - 3 Ağustos 1985'te anti-emperyalist dayanışma, barış ve dostluk sloganı altında, SSCB'nin başkenti Moskova'da toplanmış olan 12 nci Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali delegelerinin tüm dünya gençliği ve öğrencilerine mesajıdır.

Değişik ülkelerden genç insanların, birbirini tanımak ve daha iyi anlamak günümüzün acil sorunlarına çözüm bulunmasına katkıda bulunmak için, birlikte düşünmek amacıyla 157 ülke ve Batı Berlin'den 20.000'in üzerinde değişik politik, felsefi ve dini inanca sahip genç insan Festival formunda bir araya gelmiştir.

Böylesi geniş temsile sahip bir forumda bazı konularda görüş farklılıklarının olmasının beklenmesine rağmen bu genç kuşağın demokratik, ilerici ve barışçı güçlerinin en önemli konuda herkesin barış ve özgür yaşama hakkının vazgeçilmezliği konusunda uğraş vermesi için birleşmesini engelleyememiştir.

40 yıl önce müttefik güçler nazizme karşı zafer kazanmıştır. Özgürlüğün esirliğe, demokrasinin zorbalığa ve insanlığın barbarlığa büyük zaferi çok pahalıya mal oldu. Festivalde insanlığın kölelikten kurtulmasında rol oynayanların, Hitler faşizminin hizmetinde büyük katkıda olan Sovyet insanının, müttefik ulusların, partizanların, direniş savaşçılarının, anti-faşist ve demokratların, savaşta düşen milyonlarca özgürlük savaşçısının hapishanede, toplama kamplarında ve harap kasaba ve köylerde hayatını kaybedenlerin, ölmez kahramanlıklarının anısına saygı duruşunda bulunduk.

2. Dünya Savaşının trajik sonuçları, günümüzde ve gelecekte dünyanın sorumluluğunun çoğunu omuzlarında taşıyan genç kuşağı yeni bir savaşı önlemede savaşıma zorluyor.

İşte bundan dolayı tüm ülkelerdeki politik, felsefi ve dini inançlarına bakmaksızın genç insanlara, militarist ve saldırgan güçlerin durdurulmaları nükleer bir felaketi önlemek için çabalarını yükseltmek, yer yüzünde nükleer ve konvansiyonel silah yarışının son bulmast ve nükleer silahlı ya taşınmasının önlemesi, kitlesel kıyım olan nükleer ve başka ların toptan yasakları yapılabilecek herşeyi ları için çağrıda bulu

Bu yıl 40'ıncı yıld yaşadığımız Hiroşima zaki trajedileri bir dah masın! Avrupa'da gü işbirliği konferansının yılında Festival form tanarak sonuç belgesin sine bağlı olduğunu letkerası ilişkilerde koyduğumuz ilkelere kelerini yaşama geçir kıta bulunma isteğin tant politikasının ca

12. Gençlik ve Ö Festivalini İzlerk

Moskova'da yapılan 12.Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali'nin bitişinin üzerinden haftalar, aylar geçmeye başladı. Sekiz gün boyunca yaşananlar, sadece bu kısacık zamanı dilimiyle sınırlı olmadığı için, dünya gençliği festivali konuşmayı, sonuçlarını tartışmayı, yazmayı sürdürüyor. Artık Uluslararası Gençlik Yılı'nın bitmesine de birkaç aylık bir zaman kaldı. Her ülke gençliğinin kendi olanaklarıyla "Katılım-Gelişme-Barış"a katkıları, uluslararası deneyimlerle çoğaldı. Gençlik Yılı'nın bu üç önemli ilkesi, demokrasi ve toplumsal ilerleme için yapılanlarla, akademik demokratik haklarla birleşti ve "Anti Emperyalist Dayanışma, Barış ve Dostluk" duygularıyla doruğa eriştiği. İşte 12. Festival görkemli bir törenle açıldı, işte şurada, Lenin Stadyumu'nun çevresinde kendi ülkelerinden gelen binlercegençotobüslerine biniyorlar. resmen açılmasından sonra festivalin şenliklerine katılmaya gidiyorlar. Bütün Moskova ışıklar içinde, tarihi kiliselerin, katedrallerin altın kubbeleri ışıl ışıl. Geniş caddeleri, asırlık binaları, usul usul içlerine kadar sokulan ırmağı, yüzyıllık ağaçlarının gölgelerindeki parklarıyla, heykellerle dolu meydanlarıyla bu tarihi kent görmüş geçirmişliğine, uluslararası etkinliklerin ev sahipliğine bir yenisini daha ekliyor. Festival açılalı bir saat oldu. Başkentin göbeğinde ünlü Kızıl Meydandayız. Çeşitli ülkelerin gençleri kol kola girerek geniş daireler oluşturmuş, şarkılar söylüyorlar. Kimisi geleneksel halk danslarını sergiliyorlar. Birden gökyüzünde binlerce havai fişek patlıyor. Saat onbire gelirken, havanın kararmadığı ancak hissedilebiliyor. Gökyüzü renkler içinde, havai fişekler meydandaki gençlerin coşkuunu daha da artırıyor, çığlıklar, şarkılar daha bir güçlü söyleniyor. Gösteriler gece yarısına kadar sürüyor.

Sayısız uluslararası etkinliğe ev sahipliği yapmak, büyük organizasyonların örgütlenme becerisini beraberinde getiriyor. Bir de bu seferki uluslararası bir ekonomik konferans ya da spor şenliği olmayıp festival olunca ve katılanları da binlerce genç insan olunca, organizasyonun iyi örgütlenmesinin yanısıra şehrin tümüyle festival havasına sokulması, katılanların bunu hissetmesi önemli oluyor. Gerçekten de bütün Moskova festival için düzenlenmiş, parklar bahçeler, meydanlar, binalar, sinema ve tiyatro salonları, stadyumlar festival etkinliklerine ayrılmış, böylece aynı zamanda Moskova'lıların da festivali yaşamaları, ona katılımları gerçekleştirilmişti. Konuklara sağlanan olanaklar, oteller, yardımcı rehberler, basın üyelerinin rahat çalışmasının sağlanması çıkabilecek sorunları en aza indiriyordu.

Artık festival açıldı, elimizde kalınca olan festival programımızla yollara düşüyoruz. Kendimize izlence seçmekte zorluk çeksek de önümüzdeki günlen düşünüp rabatlıyoruz. Zamanın yetmediğini ise festival bitince anlıyoruz. Festival daha önce de söylediğim gibi üç programdan oluşuyordu. Politik Program, Kültürel Program ve Sportif Program. Sekiz gün boyunca her günün etkinliklerinin tümüne bir ad veriliyor ve diğer üç program o günün etkinliğine bağlı olarak düzenleniyordu. bunun dışında da Politik Program kendi içinde 'Silahsızlanma ve Barış', 'Anti Emperyalist Dayanışma', 'Anti Faşizm', 'Çalışan Gençliğin Hakları', 'Ekonomik İşbirliği ve Ulusal Bağımsızlık', 'Gelişme ve Yeni Uluslararası İEkonomik İlişkiler', 'Ekonomik Bunalımlar ve Sosyo-Politik Sonuçları', 'Bağlantısızlar', 'Gençlik Yılı', 'Genç Kadınların Hakları', 'Çevremizi Koruma', 'Genç Sanalçılar ve Bilimadamları', 'Spor', 'Turist', 'Uluslararası Öğrenci', 'Çocuk' olmak üzere onbeş merkezden oluşuyordu. Bu merkezlerin dışında, yine politik program içinde, Zaferin Kırkıncı Yılı, Öğrenci Kulübü, Hiroşima ve Nagazaki'ye Atom Bombasının Atılışının 40. Yılı, Anti Emperyalizm Kürsüsü, Helsinki Belgesi'nin imzalanışının onuncu yıldönümü. gibi özel anlamlı toplantılar düzenlendi. Delegeler'in katıldığı bu politik program, genellikle kapalı salonlarda, konferans, seminer, yuvarlak masa, tartışma, kimi zaman mitingler şeklinde yapıldı. Bildiriler sunuldu ve tartışmalar, karşılıklı deneyim aktarımları gerçekleşti.

Sadece oniki etkinlik de Uluslararası Öğrenci Merkezi'nin programında vardı. Bunlar arasında beş konudan oluşan tartışma forumları, konferans, yuvarlak masa toplantıları, ekonomi, gazetecilik gibi alanları içeren ilgilere göre toplantılar yer alıyordu.

Kültürel Program ise, önce kendi içinde üçe ayrılıyor. Uluslararası Galeriler sanatın çeşitli alanlarını içeriyor, edebiyat, tiyatro, bale, pandomim vb. Uluslararası Konser ve Festivaller ve de Ulusal Konser Programları. Festivale katılan delegeler genellikle, müzisyen, ressam, solist, gibi sanatçılarla birlikte gelmişlerdi. Kültürel program için tümüyle ayrılan Gorki Parkı'nda, katılan ülkelerin sanat gösterilerinin yanısıra, Sovyetler Birliği'ndeki onbeş cumhuriyetin de birer büyük pavyonları bulunuyor ve neredeyse sabah sekizde başlayan gösteriler aralıksız gece yarılarına kadar sürüyordu. Uluslararası satış pavyonlarında geleneksel hediyelik eşyaların yanısıra, ülkelerin festival için hazırladıkları hediyelik eşyaların yanısıra, Katyuşalı, papatyalı, eşarplar, tişörtler, afişler vb. Spor Programına gelince, bu bölümde gösterilerin yanısıra, dostluk karşılaşmaları yapılıyor. festival koşuları düzenleniyordu. Sekiz gün boyunca her günün etkinliklerinin genel adları birinci günden başlayarak sırasıyla şöyleydi: Festival'in Açılış Günü: Anti Emperyalist Dayanışma, Barış ve Dostluk, Nükleer Savaşın Önlenmesinde Barışta ve Silahsızlanmada Gençler ve Öğrenciler, Anti Emperyalist Dayanışmada Gençler, Gençlerin ve Öğrencilerin Hakları, Yeni Uluslararası Ekonomik İlişkiler Gelişme ve Ekonomik İşbirliğinde Gençler ve Öğrenciler, Sovyetler Birliği Günü, Festivalin Kapanış

Günü: 'Bir sonraki Festivale Kadar Hoşçakal Arkadaşım'.

Günün erken saatleri, gazetecilerin toplandığı Moskova Oteli'nin restoranında otelde kalan tüm gazeteciler kahvaltılarını yapıyorlar. Tümünü bir daha böyle topluca görmek olanaklı olmadı nedense. Festivalin bu ilk günü gerçekle-

arın uza-
ne geçil-
a neden
kip silah-
nası için
yapma-
ıyoruz.
önününü
ve Naga-
a yaşan-
enilik ve
başarı
oğunucu
unu kul-
e ve ide-
zu, dev-
ortaya
ve bu il-
sine kat-
nizi, de-
landırıl-

ması ve değişik sosyal sistemlere bağlı devletlerin karşılıklı yarara dayalı işbirliğini engelişmesinden yana olduğumuzu tekrarlarız.

Daha acil ve insancıl uluslararası ilişkiler sistemi için, çatışma ve tansiyonu arttırıcı, zor kullanım ve adaletsiz davranışlardan uzak, sorunların görüşme masasında barışçıl yöntemlerle çözümlenmesinden yanayız. Bağlantısızlık hareketi bu yönde olumlu bir rol oynamaktadır.

12. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali, Orta ve Latin Amerika, Karaipler, Asya, Afrika ve Batı Afrika ve özellikle Akdeniz ve Ortadoğu halkları, gençlik ve öğrencileri ile, ve özgürlük bağımsızlıklarının ihlaline karşı ve ulusal egemenlik ve kendi geleceklerini kendilerinin belirlemesi için, sömürgeciliğin izlerine karşı yayılmacılık, apartheid ve ırkçılığın diğer çeşitlerine karşı ve ırk ayrımına, faşist ve diktatoryal rejimlere karşı savaşım verenlerle, anti-emperyalist dayanışmanın parlak bir biçimi olmuştur.

Biz, ekonomik geriliğin ortadan kaldırılmasından, hakiki ekonomik bağımsızlıktan; yeni sömürgeciliğin kalkmasından, gelişmemiş ülkelerin ödeyemeyecekleri borçlarından gelen sorunların çözümünden, yeni ekonomik düzenin kurulmasından yanayız.

İnanıyoruz ki gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ilişkilerini eşitlik temelinde geliştirerek sürmekte olan çatışmaları azaltmak ve keskin sosyal, ekonomik, ekolojik ve diğer global problemleri olan doğanın korunması, açlık ve salgın hastalıkların önünün alınması, cehaletin ortadan kaldırılması için en hızlı çözümü sağlamalıdırlar.

Birleşmiş Milletlerin kuruluşunun 40. yıldönümünde onun amaç ve prensiplerine bağlı olduğumuzu tekrarlarız.

Birleşmiş Milletler tarafından "Katılım, Gelişim, Barış" sloganı altında uluslararası gençlik yılının ilanı dünya kamuoyunun dikkatinin genç kuşağın gereksinimlerine, sorunlarına ve isteklerine çekilmesini sağlamıştır.

Biz inanıyoruz ki gençlik daha iyi bir geleceğe sahip olabilir ve mutlaka olmalıdır. Bunun olabilmesi için herkesin güvenlik duygusuna, çalışma ve yaşama hakkına, haysiyetli bir yaşama, genel eğitim ve mesleki pratiğe, devletin ve toplumsal işlerin yönetimine katılma hakkına ve kişinin sosyal, ekonomik, politik, sivil ve insani haklarının farkına varması olanağına sahip olmalıdır.

8 gün Sovyet gençliği ve halkının konuğu olduk. Festivalde bize sağlanan iyi olanaklar için samimi duygularımızı bildiririz. 12. Festivalin şehrinden, bu gün sıcak ve parlak anılar, iyi niyet, dayanışma ve Sovyet halkının dostluğu ile ayrılıyoruz.

12. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali değişik politik görüşlere sahip tüm dünya gençliğinin biraraya gelme, fikir alışverişi yapma ve barış için ortak hareket etme, silahsızlanma, yeni dostluk ilişkileri için özgürlük ve adalet sağlanması da güven ve işbirliği isteklerini ortaya koymuştur.

Yaşasın anti-emperyalist dayanışma, barış ve dostluk!

Yeni festivalde buluşuncaya kadar'

Moskova 3 Ağustos 1985"

ğrenci
ken

Füsun Öztürk

şen tarihsel buluşma ise, Basın Merkezi'nde bir saat sonra olacak 'Basın Toplantısı' yüzündendi. Moskova Oteli tarihi ve eski bir yapı. İç mimarisinde de fazlaca değişiklikler yapılmamış. Yalnızca kimi odaların kapılarının yanına küçük plaketler asılmış. O odada daha önce hangi ünlünün kaldığını göstermek için. Festival için menü uluslararası özelliklere göre hazırlanmış. Dolayısıyla Leningrad ve Azerbaycan'da gideremediğimiz su içme gereksinimimiz böylece gerçekleşmiş oluyor. Sovyetler Birliği'nde insanlar su yerine maden suyu ve meyva suyu içiyorlar. Sadece Moskova yakınlarından yirmiye yakın maden suyu çıkıyor. Üstelik çoğu da vücuttaki rahatsızlıkları ve vitamin eksiklikleri'ni gidermeye yarıyor.

Moskova caddelerindeyiz. temiz, pırıl pırıl bir hava var. Moskovalılar sakin sakin alışverişlerini yapıyorlar parklarda insanlar gazete veya kitaplarına dalmışlar. Girdiğiniz her caddede festivale ait birşeyler bulmanız olanaklı: bayraklar, duvar resimleri, vitrinlerde kucağında beyaz güvercini ile Katyuşa, afişler, festival amblemli naylon torbalar ve daha birçoğu. Halkın festivale ilgisi oldukça büyük. Daha ilk gün açılışta, geçit törenini izlemek için erken saatlerde yollara dökülen Moskovalılar, etkinlikleri izlemek için de en ufak zamanlarını bile değerlendiriyorlar. Gösterilerin büyük kısmı açık havada olduğundan katılım epeyce yüksek oluyor.

Alışveriş yapmak için başka bir otele gittiğimizde, içeri girer girmez birtakım gençler ellerimize birşeyler tutuşturuyorlar imzalamamızı istiyorlar. Ne olduğunu anlamaya fırsat kalmıyor. İmzalayıp yolumuza devam etmek isterken, otelin asma katında yere bağdaş kurup oturmuş elliye yakın genç görüyoruz. Ellerindeki pankartlara bakıyoruz: "ABD'nin Nikaragua'ya yaptıklarını kınıyoruz. Nikaragua Halkı ile Dayanışma için bir günlük açlık grevi yapıyoruz. Sadece su iç birşey yeme". Otelin diğer bir köşesinde, birtakım gençler gösterilere hazırlanıyorlar, yerlerde bez afişlerini düzenliyorlar. Müzik aletlerini akort ediyorlar. Otelden çıktığımızda ise, geldiğimizde farkına varmadığımız bir manzara gözümüze çarpıyor. Otelin birçok penceresinden ülkelerin bayrakları sallandırılmış. Kiminin penceresine afişler yapıştırılmış. balonlar bağlanmış. Bazı pencerelerde özel bayraklar da asılı. bir kuruluşu ya da örgütü temsil eden. Otelde kısacık konuşma fırsatı bulabildiğim Belçikalı bir delege gece yarılarına kadar otelde sohbetler düzenlendiğini, şarkılar söylendiğini, tartışmalar yapıldığını söylüyor. Bazı geceler uyumuyoruz bile diyor. Belçikalı arkadaştan birşey daha öğreniyorum. Delege grupların gönüllü olarak Moskova'daki inşaat, onarım, üretim faaliyetlerine katıldığını. Kendi istekleriyle herhangi bir gün üç saat çalıştıklarını söylüyor arkadaşımız. Daha sonraki günlerin birinde böylesi gönüllü bir ekibin yol inşaatında çalıştığına tanık olduğumda, bunun sembolik olmadığını, gerçekten de ellerinde aletleriyle insanların işe koyulmuş olduğunu görüyorum. Adeta bir şenlik havasında geçen çalışmanın süresi biterken, bir başka otobüsün yaklaşmakta olduğu göze çarpıyor.

Barış, kararlılık, silahsızlanma, savaşım festival boyunca gerçekleştirilen hemen hemen her etkinliğin ortak konularıydı. Bir pop ya da rock konserinde şarkıların içeriğini bunlar oluşturuyordu. Gençler bir yandan el çırpıp rock müziği eşliğinde dans ederken, sloganlar atıyor. 'Savaşa Hayır' diye bağırıyorlardı. Gorki Parkı'nın girişindeki büyük havuzun etrafına toplandığımızda hava kararmak üzereydi. Konserin yapılacağı yer öyle özel bir platform filan değildi. Sadece iki yanlı merdivenlerin ortasındaki yükseklikte, ses düzeni kurulmuş ve otobüslerle müzik topluluğuna yer yapılmıştı. Moskova'da hava geç karardığı için, önce seçebildiğimiz bu ayrıntılar artık görünmez oldu. Saat onbuçuğu geliyor, açık havada toplanan insanlar sabırsızlıkla konserin başlamasını bekliyorlardı. Saat onbire geliyor, bir gece konseri izleyeceğiz herhalde diye düşünürken konserin başlama duyurusu yapılıyor. Müzik olanca hızıyla akşamın içinde doğru yayılırken, bir anda çevresinde toplandığımız havuzdan sular fışkırmaya ve bu suların görüntüsü renkli ışıklarla aydınlatılmaya başlanıyor. Gözümüzü bu olağanüstü manzaradan ayıramazken hemen bir şey farkettik, suların fışkırması müziğin ritmine göre oluyordu. Bir rock parçasında gökyüzüne yükselen sular oldukça seri hareketlerle alçalır yükselirken, ağır bir şarkıda sular gökyüzünde süzülüyordu. Moskovalıların da ilgiyle izlediği bu gösteri sürerken parkın başka bir yerlerinden insanların sesleri geliyordu "Mir, Rujva, Festival" (Barış, Dostluk, Festival). Gece yarısını biraz geçerken otele gitmek için parkat ayrılırken, yeni gelenleri görmek ve parktan yükselen insan, müzik seslerini duymak, yorgun ayaklarımızı geri çekiyor.

Artık sayılı günlerimiz dolmak üzere, hala programda gitmek istediğimiz, kaçırdığımız onlarca etkinliğin olduğunu bilmek insanı üzüyor. Seyredilen bir dolu güzel şeyin yanısıra, daha çok koşturduğumuzu ve imza verdiğimi düşünüyorum. Parklarda, gösterilerin öncesinde her ülkeden gençler ellerine ne geçirirlerse festival konuklarının imzalarını istiyorlar. Ülkenizin adını mutlaka yazacaksınız. Onlar yakanıza kendi yakalarından çıkarttıkları rozetlerini takacaklar, siz de onların yakasına takacaksınız. O anda bir yerlerde müzik sesi geliyorsa kolunuza girip, sizi dansa davet edecekler. Bir El Salvadorlu ve bir Türkiyeli olarak, Dünya gençliğinin dayanışmasının ve dostluğunun küçük bir örneğini oluşturduğunuzu düşüneceksiniz.

Artık Ağustos'un üçü geldi. Bugün festivalin son günü. Saat sekizde Lenin Stadyumu'nda Festival Kapanış Gösterisi başlıyor. İki saati aşan bir süre, bir sonraki festivalde buluşmak için yüzbinler vedalaşıyoruz "Yeni Festivalde Buluşuncaya Kadar"

12. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali bittiğinde bir sonuç bildirgesi yayımlandı. Festivalin delegeleri tarafından tüm dünya gençliğine ve öğrencilere yayınlanan bildirgede; Gençliğin daha iyi bir geleceğe sahip olduğu inancı yinelendi. Her festivalin kapanışında olduğu gibi, adresler verildi, adresler alındı. İkinci, üçüncü kez festivale katılmış olanlar, belki diyorlardı, biz onüçüncü festivalde olamayız. yaşlanmış olacağız artık. Moskova konuklarını uğurlarken, insanlar hala kapanışı, açılışı kadar görkemli olan festivali, festival bayrağının indirilmesini gözlerinin önüne getiriyor, anlatacak ne çok şeyleri olduğu düşüncesiyle, ülkelerine doğru yola çıkıyorlar. İçlerinde hep birşey yineleyerek, haydi onüçüncü festivale diyerek...

Öğrenim hakkı engellenemez!

Öğrenci kıyımına son verilmelidir

Atılmalara son!

atılmalar

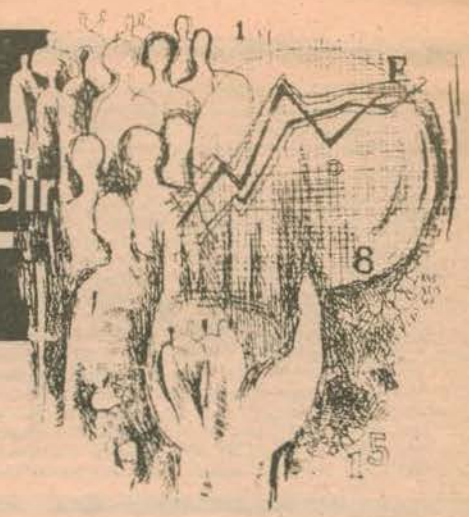

Yeni öğretim yılı var olan sorunların daha da ağırlaşacağı, ağırlaşan bu sorunların yanısıra yeni sorunların öğrencilerin gündemine gireceği bir yıl olacak. Ağırlaşan sorunlar, sırtan çözüm istekleri ve çabalarıyla birlikte gelişecek. Artan bu istek ve çaba, umutsuzluğu umuda, karamsarlığı iyimserliğe dönüştürecek.

Bir öğrenci için en büyük tehlike onu canevinden vuracak tehdit 'atılmadır'. Daha kibar bir deyimle "kaydının silinmesi"dir. Yeni öğretim yılında ağırlaşan sorunların başında bu sorun geliyor. Kayıt silmeler ulaşacağı boyut açısından tam bir öğrenci kıyımına dönüşecek. YÖK sisteminin, sadece yüksek öğretimi öldürmediği, gençliği dolayısıyla geleceği öldürmeye yöneldiği bütün açıklığı ile gözler önüne serilecek.

Bu sayfalarda daha önce yazıldı. Atılmalar, yürürlükteki üniversite politikasının öğrencileri canevinden vuran ucudur. Geleceğe ilişkin güzel umutların, yıllarca harcanan para ve emeğin, katlanılan sıkıntıların bir anda yok edilmesidir. Bir dönemin, bir kuşağın harcanışıdır. İsrafın önlenmesi gerekçesi, 'atılmaların' yol açtığı psikolojik yıkımla birlikte, en büyük israfa, insan israfına, gençliğin canına kasta dönüştü. Artan, atılan öğrenci intihar haberleri bunu göstermiyor mu?

Bundan böyle yürürlükteki üniversite politikası bir sıfat daha kazanacak: Öldüren sistem.

Neden atıyorlar?

Bu sorunun yanıtı, herşeyden önce atılmaların 'geçici' olup olmadığının belirlenmesinden geçiyor. Yürürlükteki sisteme şöyle kuş bakışı bakan birisi hemen ayırdına varır ki, atılmalar gündemin geçici maddesi değildir. Bu sistem varoldu sürece, hesaplı artan biçimde, onbinlerce öğrenciyi üniversiteden uzaklaştırmak zorunda. Çünkü sistem 'çok adam al, çok adam at' ilkesine dayanıyor. Çünkü, hiçbir yeni fiziki yatırım yapmadan harcamaların reel olarak artırmadan, tersine düşürerek artan sayıdaöğrenciyiüniversiteye alınanın, üniversiteyi dev boyutlara ulaşan işsizliği emmenin bir biçimi olarak görmenin, yetersizlikleri çare olarak sunmanın başka açıklaması olamaz. İstatistikler bunu gösteriyor.

Bu yöntem, 1982/83 öğretim yılından başlayarak uygulanmaya başlandı. Bir önceki yıla göre yüksek öğretim kurumlarına yüzde 86 oranında daha fazla öğrenci alındı, gelen yıllarda da bu sürdürüldü. 1984-85 yılında yüzde 96'ya ulaştı. Öğrenciler anfilere sığmaz oldular. Öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı sürekli yükseldi. Üniversitelere ayrılan ödenekler sürekli düşürüldü. 1981-1985 yılları arasında kaba sabit fiyatlarla 45 milyar lira azaltıldı. Daha ne söylemeli. Yeterli kadar açık değil mi?

Bunlar yetmedi. YÖK, sürekli değişen sınav ve ders geçme yönetmelikleriyle, yasayı en katı öğrenci düşmanlığı ilkesine göre yorumlayıp uyguladı. Bu da yetmedi öğrenim süresiyle ilgili YÖK'ün 44. maddesi YÖK yönetmenliklerine uygun olarak değiştirildi. Tek dersten iki yıl başarısızlık halinde 4. sınıftan atılma yasallaştırılmış oldu.

Ne yapmalı?

Yapılacakların büyük bir kısmı, karanlık öğretim yılı tablosunun aydınlık yanını oluşturan öğrenci derneklerine düşüyor. Bu dönemde tüzel kişilik kazanmış öğrenci dernekleri sayısı sürekli artacak. Bu dernekler, atılmaları sistemin bir gereği olarak sadece atılanları ilgilendirmeyen, bir bütün olarak öğrencileri ilgilendiren sorun olarak ele almalıdırlar. Atılanıyla öğrencisiyle bir bütün olarak atılmaların karşısına dikilmelidirler. Kendi aralarında işbirliğini ve birlikteliği sağlamalıdırlar.

Öğrenciler ve dernekleri, Anayasanın kendilerine sağladığı sorunlarını duyurma, sorunlarına çözüm aramaya ilişkin bütün hakları sonuna kadar kullanmalıdırlar. Bu onların herşeyden önce yurttaşlık haklarıdır.

Meclisi ve partileri bu yönde harekete geçirmelidirler. Bu alanda kendilerine uygun bir zemin zaten oluşmuş durumdadır. HP milletvekillerinin Nisan 1985 de 44. maddenin değiştirilmesi için verdiği yasa teklifi komisyonda çürümeye terkedilmiş durumdadır. Öğrenciler bu yasa teklifinin çürütülmesini önlemeli, bir an önce meclis genel kurulunda görüşülmesi için partilere ve komisyona baskı yapmalıdırlar. Bunun bir yolu dilekçedir; diğer bir yolu, öğrencilerin yurttaşlar grubu olarak sorunlarını anlatmaya yönelmeleridir. Kuşkusuz, sorunlarına çare arayan insanlar daha etkili biçimler yaratacaklardır.

Öğrenciler, Anayasanın Sağladığı, Sorunlarına Çözüm Aramaya İlişkin Bütün Hakları Kullanmalıdırlar.

Benzer biçimde HP-SODEP Ortak Af Komisyonu'nun hazırladığı "af yasası taslağı"nın 14. maddesi 'nedeni ne olursa olsun okuldan kayıt silmelerin' bütün sonuçlarıyla kaldırılmasını içeriyor. Öğrenciler bu af tasarısının, başka nedenlerin yanı sıra bu nedenle de, meclisten bir an önce geçirilmesini sağlamaya yönelmelidirler.

Kuşkusuz bunların gerçekleşmesi göreceli olarak daha uzun bir süre gerektirecektir. Hemen atılan öğrencilerin tek tek yapabilecekleri de vardır. Hukukçular, altı yıl okuma hakkını dikkate almadan yapılan kayıt silmelerin yasal dayanaklarının zayıf olduğunu söylemektedirler. Yasayı öğrenci aleyhine yorumlamaktan kaynaklandığını, maddenin çelişkilerle dolu olduğunu öne sürmektedirler. Bütün bunlar öğrencilerin idari yargıda açacakları davaları kazanarak okullarına dönebilecekleri-ni göstermektedir.

Atılmaların yükünü sadece öğrenciler yüklenmiyor. Belki çoğunu onlar yükleniyor. Bir sığıntı durumuna düştürülmenin bütün sıkıntılarıyla, niteliksiz işçi olarak yaşıyorlar. Ama çocuklarını geleceğini kazanması için okutmaya çalışan ailelerin katlandıkları sıkıntı ve fedakarlıklar, atılan çocuklarından daha az değildir. Ateş düştüğü yeri yakar. Bu ailelerin mali kayıpları da çoktur. Bu ailelere çocuklarının tembellikleri nedeniyle okullarından atıldıklarını anlatmak zordur. Tepkileri büyük olacaktır. Bu tepkilerin birlikte alınmış bir tavra dönüşmesi gereği vardır. Bunun en uygun biçimi üniversite öğrencisi velilerin dernek kurma hakkını kullanmak olacaktır.

10.000 aileyi ilgilendiren bir soruna, toplumun geleceği gençlerin kıyılmasına siyasal partiler gözlerini kapatamazlar. Tavır almak, desteklemek zorundadırlar.

Öğrenciler, hak aramanın suç sayıldığı, anayasal hakların kullanılmasının kar sınına keyfilik elinin çıkartıldığı bir dönemi aşarak, kararlılıklarını, akılcılıklarını göstererek demeklerini kurmayı başarmışlardır. Aynı akılcılık ve kararlılıkla kendi varlıklarını tehdit eden atılmaların ötesinden de geleceklerini, öldüren YÖK sisteminin değiştirilmesini sağlıyacaklarını söylemek bir öngörü olmaya gerek. ●

YARIN

...bilgi alıyoruz, kesin kararı cars...
...kan Emiroğlu'nun başkanlığı...
...saatlik toplantıdan sonra bir bak...

'YÖK Yasası eksik'

Üniversiteden atıldı, yargı kararıyla sınav hakkı kazandı

Bütünleme sınavında başarısız olduğu gerekçesiyle 9 Eylül Üniversitesi'nden ilişkisi kesilen öğrenci, dekanlık aleyhine açtığı dava ile yeni bir sınav hakkı elde etti.

ASUMAN AYAR

İZMİR — İzmir 2. İdare Mahkemesi, ... sınıfta yeni denaldığı dersin son sınavında başarısız olan öğrencinin üniversite ile ilişiğinin kesilemeyeceğine karar verdi. Ma...

YÖK'ün 44.Maddesi Öğrenci yararına değiştirilmelidir!

yasalar ve atılmalar

Selim Demirci

Güz dönemi sınavlarının bitimiyle gündeme gelmesi beklenen yığınsal öğrenci atılmaları, yükseköğrenim gençliği için önümüzdeki günlerin en yakıcı sorunlarından biri olacağa benziyor. Doğal olarak öğrenci atılmalarının önlenmesi çabaları da yükseköğretim gençliğinin önümüzdeki günlerdeki başlıca mücadele alanlarından birisi olacak.

Öğrenci atılmalarına neden olarak yükseköğretim yetkililerince "öğrencilerin tembelliği"nin gösterileceği bugünden kesin gibidir. Oysa yığınsal öğrenci atılmaları böylesi sığ yaklaşımlarla açıklanacak basit bir olgu değildir. Tersine yığınsal atılmalar olgusunun altında yapısal, politik çeşitli etkenler bulunmaktadır. Atılmaların nedenlerinin çeşitli olması ona karşı verilecek mücadelenin de çeşitli yönlerinin ve alanlarının bulunması sonucunu doğurmaktadır. Atılmaların nedenlerinden ve mücadele verilecek alanlardan önemli birini oluşturan atılmaların hukuksal boyutları üzerinde de durmak gerekir.

Öğrenci atılmalarına yasal dayanak olarak 2547 sayılı YÖK'nun 2880 sayılı Yasa'nın 25 nci maddesiyle değişik 44 ncü maddesi gösterilmektedir. Bu nedenle öncelikle anılan 44 nncü maddedeki düzenleme üzerinde durulmasında yarar bulunmaktadır.

44 NCÜ MADDENİN DEĞİŞMESİNDEN ÖNCEKİ DÜZENLEME

Maddenin değişmeden önceki biçiminde, normal öğretim sürelerine ek olarak, ön lisans düzeyinde eğitim yapılan kurumlarda bir, dört veya daha uzun süreli lisans düzeyinde eğitim yapılan kurumlarda okuyan öğrencilere iki yıl ek süre tanınıyordu. Bu durumda, örneğin normal öğrenim süresi dörtyıl olan AÜ SBF öğrencileri bu fakülteyi bitirebilmek için altı yıllık bir süreye sahip bulunuyorlardı. Normal öğrenim süresi altı yıl olan Tıp Fakültesi öğrencilerinin öğrenimlerini bitirmek için sahip oldukları süre sekiz yıldı.

Yalnızca iki halde öğrenciler, normal ve ek sürelerini tamamlayıp tamamlamadıklarına bakılmaksızın yükseköğretim kurumlarından çıkarılabiliyorlardı. Bunlardan ilkine göre, birinci sınıftaki derslerinin tümünden ilk iki yıl sonunda başarılı olamayanların yükseköğrenim kurumlarıyla ilişkisi kesiliyordu. İkinci olarak da normal ve ek süreler sonunda öğrenimini tamamlayamayacağı anlaşılan öğrencilerin bu sürelerin dolması beklenmeksizin atılabileceği hükmü getirilmişti.

2880 SAYILI YASAYLA GELEN DEĞİŞİKLİK, ATILMALARIN YASAL DAYANAĞI VAR MI?

1983 yılını başlarında Ulusu Hükümetince 2547 sayılı YÖK'ün bazı maddelerini değiştiren 2880 sayılı Yasa teklifi hazırlandı. 2880 sayılı Yasayla değiştirilmek istenen maddeler arasında, YÖK'nun 44 ncü maddesi de bulunuyordu. Ancak 44 ncü maddede yapılmak istenen değişiklikler şunları içeriyordu.[1] Hükümet teklifindeki değişikliğe göre, normal öğretim süreleri dört yıldan fazla olan yükseköğretim kurumlarındaki öğrencilerin ek süresi dört yarıyıl (iki yıl) dan altı yarıyıla (üç yıl) çıkarılıyor. Ayrıca normal ve ek süreleri sonunda en çok iki dersten başarısız olan öğrencilere iki yarıyıl daha süre veriliyordu.

Hükümet teklifi Danışma Meclisi, Milli Eğitim Plan ve Bütçe Komisyonları'ndan hiçbir değişikliğe uğramaksızın geçtikten sonra Danışma Meclisi Genel Kurulunda da aynen kabul ediliyordu. Ne ki 44 ncü maddeye ilişkin değişiklik, tasarının MGK da görüşülmesi sırasında önemli bir operasyon geçiriyordu. 2880 sayılı Kanunun 2547 sayılı YÖK'nun 44 ncü maddesini değiştiren 25 nci maddesinin MGK'da geçirdiği değişiklikle geldiği hal şöyleydi: Normal öğrenim süreleri dört yıldan fazla olan yüksek öğretim kurumları öğrencilerinin ek süreleri tekrar iki yıla inmişti. Ayrıca ara sınavları Yasa'ya sokulmuş ve ara sınavlarının yıl sonu sınavlarına etkisini belirleme yetkisi Üniversitelerarası Kurula verilmişti. Getirilen en önemli değişiklikle de (Bugün uygulanan biçimiyle söylüyoruz), herhangi bir dersten iki yıl başarısız olma hali yükseköğretimden atılma nedeni oluyordu. Bu gün gündeme gelen atılmaların çoğunluğunun dayandırıldığı neden budur. Bu değişiklik ek öğretim sürelerinin kullanımını hemen hemen olanaksız hale getirdi. 2880 sayılı Yasanın öğrenim süresine ilişkin değişikliği getiren maddesinin MGK da tam tersine dönmesinin nedeni ise büyük bir olasılıkla YÖK yetkililerinin MGK ya yaptıkları telkinlerdi. İlk yıl üst üste aynı dersten kalmanın Yasa değişikliğinden önce YÖK ilke kararlarında ve çeşitli öğrenim kurumlarının yönetmeliklerinde yer alınış olması bu kanımızı doğrulamaktadır. Böylece YÖK ilke kararlarında ve kimi yükseköğretim kurumları yönetmeliklerinde yer alan ve yasal dayanağı olmayan bir sınırlamaya yasal dayanak oluşturuldu.

> 'Yığınsal Atılmalar Olgusunun Altında Yapısal, Politik Etkenler Yatmaktadır"

HUKUKSAL SORUNLAR

Herhangi bir dersten iki yıl üst üste başarısız olma artık Yasada yer alan bir atılma nedenidir ama, bugünkü uygulaması açısından çeşitli sorunları içermektedir. Şimdi kısaca bu sorunlar üzerinde duralım.

YÖK'nun öğretim süresini düzenleyen 44 ncü madde a fıkrası birbiriyle çelişen hükümler getirmektedir. Örneğin hiç süre yitirmeden son sınıfa gelen bir öğrenci son sınıfta bir dersten 2 yıl başarısız olursa, fıkranın birinci bendine göre öğrenimini bitirebilmek için iki yıl süresi bulunacak; üçüncü bende göre de hemen atılacaktır. Maddenin bu iki bendi yalnızca durumları çok özel olan öğrenciler için aynı anda uygulanabilir niteliktedir. Burdan kaynaklanan eşitsizliğe aşağıda değineceğiz.

44 ncü maddenin a fıkrasının üçüncü bendinin son bölümünde aynen şöyle denmektedir: "...Bir dersin, devam, ara sınavı, uygulama ve sınav şartlarından birini yerine getiremeyen öğrenciler, bir defaya mahsus olmak üzere, eğitim-öğretim programının bağlı olduğu yükseköğretim kurulunun uygun göreceği ilk yarı yılda, o dersin kayıt, devam, ara sınavı ve uygulama şartlarını tekrar yerine getirirler. Bu şartlardan birinin yerine getirilememesi halinde öğrencinin üniversite ile ilişkisi kesilir."

Görüldüğü gibi ikinci kez yerine getirilememesi halinde atılma sonucunu doğuracak nedenler arasında "sınav" koşulu yer almamıştır. Madde de ikinci kez yerine getirilememe halinde atılma sonucunu doğuran nedenler tek tek sayıldığı halde "sınav"koşuluna yer verilmemiş olması yalnızca rastlantı değildir. Eğer ikinci kez yerine getirememe halinde atılmayı gerektiren nedenler içerisinde sınav koşuluna da yer verilmek istenseydi yukarıdaki düzenlemedeki gibi ikinci kez nedenler tek tek sayılmaz ve ".. bir dersin devam, ara sınavı, uygulama ve sınav şartlarından birini yerine getiremeyen öğrenciler... uygun göreceği ilk yarı yılda aynı şartları yerine getirirler.." biçiminde bir anlatım kullanılabilirdi. Nitekim YÖK ilke kararlarındaki anlatım böyleydi. Bu durumda birinci yıl bir dersten başarısız olan bir öğrencinin vize alamaması durumunda atılması madde metnine uygun olurken ikinci yıl kayıt, devam, ara sınavı ve uygulama koşullarını yerine getiren ancak dönem sonu sınavında başarısız olan öğrencilere bu hükmün uygulanabilirliği tartışmalıdır.

YASALARIN YÜRÜRLÜĞÜ

44 ncü maddeyi değiştiren 2880 sayılı Yasa 19 Ağustos 1983 te yürürlüğe girmiştir. Bu durumda öğrenim süresini kısıtlayan 44 ncü madde değişikliğinin 2880 sayılı Yasanın yürürlüğe girmesinden önce yükseköğretim kurumlarına kaydolan öğrencilere uygulanıp uygulanmayacağı tartışmalıdır.

Kural olarak yasalar yürürlüğe girdikten sonraki olaylara uygulanabilir. Ancak bazı koşullarda ve yasada açık hüküm bulunması halinde yasalarda geçmişe etkili hükümler de bulunabilir. "Bir kanun kural olarak yürürlüğe girdikten sonraki olayları düzenler. Bu hak ve adaletin bir gereğidir Bununla birlikte hak ve adalete aykırı olmamak

şartıyla ihtiyaç ve zaruret hal'inde kanunlar yayınlanmalarından önceki olayları kapsayacak, kısaca geriye yürüyen kurallar koyabilirler"[2] Burda bak ve adalete aykırı olmaktan kaçınılan geçmişe etkili olmanın kazanılmış hakları ihlal etmeme kuralı ve hukukta istikrar ilkesine uygunluktur.

Kazanılmış hak kavramı hukukta sınırları kesinlikle belirlenmiş bir kavram değildir. Bu nedenle öğretim süresine ilişkin değişiklikten önce öğretim kurumlarına girmiş öğrenciler için 44 ncü maddenin değişmeden önceki öğretim süresinin kazanılmış hak olup olmadığını tartacağımız kesin bir ölçü yoktur. Ancak Danıştay'ın kazanılmış hak konusunda kullandığı hakkın subjektifleşmiş olması ölçüsü ile değişikliğin uygulanmasının hukukta istikrar ilkesine uygunluğunun tartışılması bir yol gösterebilir.

Danıştayımız genel ve objektif durumları düzenleyen kurali değişikliklerinde kazanılmış hakkın söz konusu olabilmesi için hakkın kişisel hale gelmesini yani subjektifleşmesi koşulunu aramaktadır. Öğretim süresine ilişkin bir hakkın öğrenime başlanmasıyla herhalde subjektifleşmiş olması gerekir. Yine altı yıllık bir süreye sahip olduğunu düşünerek öğretime başlayan bir öğrencinin tek dersten iki kez kalması halinde atılma durumuyla karşı karşıya kalması hukuktan beklenen istikrara uygun düşmemektedir. Bu nedenlerle 44 ncü maddenin değişmeden önceki şeklinin; maddenin değiştiği 19.8.1983 tarihinden öneeki kayıtlı öğrenciler için kazanılmış hak olduğunu ve değişikliğin bunlara uygulanmaması gerekliğini savunuyoruz.

Maddenin bugünkü uygulaması öğrenim süresi açısından adaletsizlik doğurmaktadır. İki sınıfı ikişer yılda geçerek son sınıfta üç dersten kalan bir öğrenci yedi yıllık bir sürede öğrenimini tamamlayabildiği halde hiç kalmadan üçüncü sınıfa gelen, üçüncü sınıftaki tek dersinden borçlu geçen ve ikinci yılda da tek dersinden başarılı olamayan öğrenci öğreniminin beşinci yılında mezun olabilecekken atılmaktadır. Bu durum da hakkaniyet ve adalet ilkelerine aykırıdır. Hakkaniyet ve adalet ilkelerine aykırı bir durumda öğrenci affından kaydını sildirerek yararlanan öğrencilerle bu yola başvurmayanlar arasında doğmuştur. Kaydını sildirerek aftan yararlananlar diğerlerine göre daha fazla süreye sahip olmuşlardır.

YÖK UYGULAMALARI

Yukarıda değindiğimiz hukuksal sorunlar YÖK'nda.. doğmaktadır. Bundan başka yasalara aykırı, birbiriyle çelişir hükümleri içeren ve kazanılmış hakları ihlal eden YÖK uygulamaları ve Yükseköğretim kurumları yönetmelikleri vardır. Buna örnek olarak ara sınavların yıl sonu sınavlarına etkisini düzenleyen ve 30 Ekim 1984 de alınan üniversiteler arası kurul kararının girilmiş sınavları da kapsar biçimde geriye yürütülerek, 1983-1984 öğretim yılının başından itibaren geçerli kılınmasını gösterebiliriz.

ÇÖZÜM NEREDE?

Yukarıdaki açıklamalardan sonra çözüm önerilerine, gerçekleşmesi uzun süre gerektirse bile, daha kökten bir çözüm olması bakımından diğerlerinden daha önemli olandan başlıyalım. Sorunun köktenci çözümü, YÖK yasasının öğrenim süresini düzenliyen 44. maddesinin uzatmalarıyla birlikte altı yıl öğrenim hakkını yoruma yer vermeyecek biçimde garanti altına alacak biçimde değiştirilmesidir. TBMM'ne düşen görev budur. Kamuvicdanının ve adalet duygusunun yıpratılmasına göz yumulmamalıdır. Meclisteki tüm partilere ve HP'ye düşen görev de budur.

Yukardaki açıklamalardan, uygulanan öğrenci atmaların bemen hemen tümünde hukuksal sakatlıklar bulunacağına inanıyoruz. Bu nedenle atılacak öğrencilerin durumlarını yukardaki açıklamalarımızın ışığında değerlendirerek, atılmalarına ilişkin kararın kendilerine tebliğinden itibaren 60 gün içinde idare mahkemelerine dava açmalarını öneriyoruz.

1. Danışma Meclisi Tutanak Dergisi 2. Yasama Yılı. C: 19. s: 28
2. Prof. Dr. Tahsin Bekir Balta. İdare Hukukuna Giriş Ank. 1978. s. 7-8.

atılmaların meclisteki serüveni

Fikri Sağlar

YÖK Kanununun getirdiği sorunlardan sonra YÖK Başkanlığının konu ile ilgili hiçbir girişimde bulunmadığını ve bulunmayacağını gördük. Ekonomik sıkıntılar içinde kıvranan veliler ve öğrenciler akın akın bizlerle görüşmeye geldiler. Onları uzun boylu dinledikten sonra Şubat ayında ilk olarak "tek ders" ten bir hak daha verilmesi için bir yasa önerisini arkadaşlarımla hazırladık. Ancak günler geçtikçe ve 44. Maddeye göre okuldan kaydı silinen öğrenciler çoğaldıkça, bunların büyük kısmının tek ders değil daha fazla dersten başarısız olduğunu gördüm. Bu kez arkadaşlarımla birlikte ek sınav hakkı verilmesi için bir yasa önerisi hazırladım. Bu arada başta basın olmak üzere, öğrenciler, veliler ve bizler, YÖK'ün ne olduğunu iyi bilenler okuldan kaydı silinenlerin YÖK zede olduklarını duyurma kampanyasını açtılar. Öyle tahmin ediyorum ki kamu oyu yeterince bu konuda duyarlı hale geldi. YÖK Başkanı "kaydı silinen öğrencilerin tekrar hak kazanmalarının artık yasa meselesi olduğunu, geçen yılki gibi YÖK Başkanlığının yeni bir hak vermeyeceğini" ilan etti. Bu arada İktidar Partisi Milletvekilleri de bu konuda bir yasa hazırladıklarını ilan etmişlerdi. Ancak Sn Doğramacının bu konuda taraftar olmadığını görünce, Sn Özal'ın istemediğini beyan edip tasarıyı vermekten vaz geçtiklerini söyleyerek geri çekildiler. Bu hareketten sonra olay son derece yoğun bir mücadeleye dönüştü. Zamanın Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı Sn. Dinçerler "Öğrenciler artık devlete olan maliyetlerinin farkına varsınlar. Böyle kişileri artık yük olarak taşıyamayız." diyerek her zamanki özgün çam devirmelerine devam ediyordu. Oysa atılan binlerce kişinin devlete olan maliyetinden sayın bakanın haberi yokmuş gibi davranıyordu.

Öğrenciler yoğun bir şekilde Meclis'e geliyor lobi oluşturmaya çalışıyorlardı. Bizler onların istemleri doğrultusunda gerekli yerlerle temasa yorulmadan devam ediyorduk. Bu arada Erzurum Üniversitesinden gelen öğrenci beyeti beraberinde 200 m. uzunluğu tutan dilekçeyi getirmişlerdi. Ben, Meclis Başkanlığına bu dilekçeyi takdim ettim. Sn Karaduman ile görüşmelerimizde "Öğrencilerin mağduriyetini bildiğini ve çözümün hemen getirilmesi gerektiğine inandığını, bu düşünceleri de Sn Cumhurbaşkanına aktardığını olumlu görüş aldığını söylüyordu. Cumhurbaşkanlığınca konunun YÖK Başkanlığına havale edilerek çözüm getirilmesi istendiğini bildiriyordu. Ancak YÖK Başkanı Sn. Doğramacı bugüne kadar hala çözüm yolu göstermemiştir.

Yurdun çeşitli yörelerindeki Üniversitelerden gelen heyetlerle görüşmelerim neticesinde "tek ders ve ek ders" yasa tasarılarımızı geri alarak en doğrusunun 2547 sayılı yasanın 44. Maddesi a bendinin değiştirilmesi olacağı, böylelikle sorunu kökünden çözebileceğimiz kararını verdik. Tasarıyı bu şekilde hazırladık ve 3.4.1985 günü Milli Eğitim Komisyonuna teslim ettik.

Bundan sonra olaylar çok sert seyir etmeye başladı. Kamuoyunun oluşması ve biz muhalefetin baskıları, İktidar partisinin olayın sahibi olamamanın verdiği hırs ile, Anap Milletvekilleri tavırlarını değiştirdiler. Daha önceleri sade e dinleyip "haklısın" "grupta görüşelim" gibi aldatmacaların yerini kötü davranışlar aldı. Öyleki. "Bu yasayı muhalefet milletvekilleri vermeseydi, biz verseydik çıkardı. Şimdi gidin sizle birlikte olanlar çıkarsın gibi" toplumdan uzak, hizmetten kaçan ve herşeyden öte basit, bağnaz, politik hesaplarla gün geçiren, belli sınıfa hizmet veren düşüncelerini açıklıkla ortaya koydular, bu ilkel düşünceye karşılık olarak hemen imzalarımızı çekebileceğimizi, yeterki binlerce öğrenciyi kurtaracak hareketi yapmalarının tek isteğimiz olduğunu bu işin, bu şarın onların olabileceğini söyledik. Bir cevap alamadık. Üstelik Meclise gelen, tek suçları bizlerle konuşmak olan 12 öğrenci de yine bu zihniyetin baskısı ile Sıkıyönetimce gözaltına alındı. Büyük çabalarımız sonucu 1 hafta bir süre içinde onları çıkarmada başarılı olduk. Demokrasi adına utanç verici bir olaydı.

44 Maddesi abendinin değiştirilmesini içeren yasa tasarımız halen Milli Eğitim Komisyonunda beklemektedir. Komisyon başkanı Sn. DOĞRAMACI'dan bir işaret almadıkça gündeme almayacaktır. Bunu açıkça beyan etmiştir. Verdiğimiz tüm uğraşlar toplumsal sorumluluk ve adalet duygusu olmayan bu kişileri belli bir çizgiye getirmemektedir.

Ankara'da bulunan Üniversitelerin dekanları ile yaptığımız konuşmalarda YÖK kanununun öğrencinin yararına olmadığını beyan etmekteler.

Ancak öyle bir ülkedeyiz ki. bu yasanın, yarardan daha çok zarar verdiği açıkça ispat edildiği halde bazı kişiler anlaşılmayacak bir katılıkla yasaya kefil olduklarını söyleyip durmaktadırlar. Tipik bir doğulu inatçılığı ile İyidir denilen yasanın insanlar ve eğitim sisteminde sorun yaratmaktan başka birşey olmadığını böylelikle kendilerinin de yasa ile birlikte yok olduklarını, gerçekleri yansıtmayan yasaların elbet bir gün değişeceğini, Ona bekçisiyiz diyenlerin de bekledikleri ile birlikte gideceklerini tekrar hatırlatmak isteriz.

HP Milletvekillerinin 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanununun 44. maddesinin (a) bendinin değiştirilmesine ilişkin kanun teklifi.

Madde 44 – a) Yüksek Öğretim kurumlarında, ön lisans ve lisans düzeyinde öğrenim yapan öğrencilere, bu konuda öngörülen normal eğitim-öğretim sürelerine ek olarak, Ön lisans düzeyinde eğitim-öğretim yapan kurumlarda 2 yıl, dört veya daha fazla lisans düzeyinde eğitim-öğretim yapan kurumlarda ise 4 yıl ek süre tanınır. Bu süreler sonunda en çok üç dersten başarılı olamayanlara, bu derslerden de başarılı olabilmelerini sağlamak amacıyla iki yarı yıl ek süre tanınır.

Öğrenciler, bu ek süreler sonunda öğrenimlerini bitirmek durumundadırlar.

Öğrenciler, bir dersin sınavına girebilmek için o derse devam etmek ve uygulamalarda başarılı olmak zorundadırlar. Devamsız alınıp, başarısız olunan derslerin tekrarında devam zorunluluğu yoktur.

Öğrenciler, öğretim üyelerinin belirlediği tarihlerde yapılan ara sınavlarda %70 ve üzerinde ortalama tutturursa o dersten başarılı sayılırlar. Bu ortalamayı tutturamayanlar ve ara sınavlarına girmeyenler, final ya da bütünleme sınavlarında geçer not olarak 50 almak zorunluluğundadır.

Yukarıdaki şartları yerine getiremeyen öğrencinin bağlı olduğu yüksek öğretim kurumları ile ilişkisi kesilir.

MADDE 2.– Bu kanun yayını tarihinde yürürlüğe girer.
MADDE 3.– Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Kazım Yenice "44.Madde yanlış yorumlanıyor."

Üniversitelerden atılmalar konusunda düşüncelerini aldığımız SODEP MYK üyesi Kazım Yenice şunları söyledi:

Toplum önemli siyasal ve sosyal olaylar yaşarken, bunların öğrenciler üzerindeki yansımaları geniş ölçüde söz konusu oldu. Her zaman söz ettiğimiz gibi, ülkemizde huzurun sağlanması, birliğin bütünliğin sağlanması, öğrenci olaylarına dikkatle eğilmeyi gerektirmektedir. YÖK'ün yaklaşımının olumlu olduğu söylenemez. 1750 sayılı üniversiteler kanunu ile, 2547 sayılı YÖK kanunu karşılaştırılmasında bu konuda çarpıcı örnekler görülmektedir. Özellikle YÖK'ün ve Üniversitelerarası Kurulla diğer kurulların öğretim konusunda yaptıkları düzenlemelerin, toplumsal koşullara yanıt verdiği, öğrencilerin sorunlarına çözüm getirdiği de söylenemez. Bunun son örneklerinden birisini YÖK Kanununun 2880 sayılı yasa ile değişik 44. Maddesi hem düzenleme tarzında, hem de bu maddenin uygulanmasını öngören YÖK ve üniversite düzeyindeki düzenlemelerde görmekteyiz.

44. Madde, 2880 sayılı yasa ile değiştirilip yeniden düzenlenip, öğrencilere yeni haklar tanındığı görünümünü vermektedir. Gerçekten 44. maddeyle değişik a fıkrasıokunduğunda görüyoruz ki 4 ya da daha uzun süre eğitim, öğretim yapan kurumlarda öğrencilere 2 yıl ek süre tanınmıştır. Ayrıca bu süreler sonunda en çok üç dersten başarılı olmayanlara 2 yarı yıl ek süre tanınmıştır. Bunu temel kural olarak kabul etmek gerekir. Yani bir öğrencinin bu süreleri doldurmadan veya bu sürenin dolmasının olanaksız olduğu anlaşılmadan üniversite ile ilişkisinin kesilmemesi gerekir. Madde açık ve uygulamaya rahatlık verecek niteliktedir. Nitekim a fıkrasının sonraki paragrafta öğrenciler bu ek süreler sonunda öğrenimlerini bitirmek zorundadırlar denmekle süre bakımından getirilen temel kural doğrulanmaktadır. Bundan sonra gelen paragrafta uygulamaya ilişkin geniş bir düzenlemeye yer verilmiştir, derse devam etmek, iki ara sınava katılmak, uygulamada başarılı olarak tamamlamak gibi koşullar aranmıştır. Yine aynı paragrafta üniversite senatolarına sınavda başarısız öğrencilerin bütünlemesinavı açılmasına karar verilmesi yetkisi tanınmıştır.

Bütün bu denemelere karşın 44. madde a fıkrasının son tümcesini oluşturan bu şartlarda birinin yerine getirilmemesi halinde üniversiteyle ilişkisi kesilir kuralı ek a fıkrasında yazılı temel ile bir çelişki oluşturmaktadır. Yukarda demin dediğim gibi öncelikle yüksek öğrenimin tamamlanma süresindebir kısaltma yapmak olanaklı değildir. Uygulamada başarı durumu ne olursa olsun süresini doldurmayan öğrencinin kaydının silinememesi gerekmektedir. Temel koşul budur. Oysa uygulamada bu kurala uyulmadığı, iki yıl üst üste başarısız düşme halinde, öğrencilik yasal süresinin doldurulup doldurulmadığına bakılmaksızın ilişkisinin kesilmesi yönüne gidildiği anlaşılmaktadır. Uygulanmasında yasadan değil, YÖK yetkililerince maddenin hatalı yorumlanmasından kaynaklandığı ve yönetmeliklerle yapılan düzenlemelerin bu sonucu doğurduğu anlaşılmaktadır.

Yapılabilecekler nelerdir?

Herşeyden önce, Anayasa'nın sorunlarına çözüm arayan yurttaşlarına tanıdığı bütün hakları eksiksiz kullanmalarını öneririm. Öğrenciler ve ailelerinin, YÖK yasasının 44. maddesinin bu haliyle kalmasına göz yummamalıdırlar. Bu yönde, ilgili maddenin değiştirilmesi yönünde partileri ve parlementerleri harekete geçirmelidirler. Kuşkusuz, bunların yanısıra, ilk elden atılmaların yasanın yanlış uygulanmasından, yorumlanmasından ileri geldiği önesürülerek idari yargıda dava açılmalıdır.

öğrenci dernekleri ne diyor?

EDFÖD MÜFÖD ETÖD

YARİN Oİçinde bulunduğumuz koşullarda öğrencilerin üç acil, yakıcı sorunu var: Atılmalar, barınma ve harçlar. Bunlar hakkında neler düşünüyorsunuz?

(EDFÖD) AKASYA ■ Aslında sorun daha genel ve derinlerde. YÖK ile birlikte eğitim ve öğretimde genel bir nitelik düşüklüğü görülmekte. Sınavların yoğunluğu etimin baş aracının güzardı edildiğinin bir göstergesi. İlk ve orta öğretimde bireyi yetiştirmek için girilen onca maşrala, harcamaya karşın, yüksek öğrenimden önce belli yöntemlerle uzmanlığa yönlendirmeyen, yeteneği olmayan dallarda bireyi oyalayan, o dallardan bireyi çekmeyen eğitim politikası bu yöntemi sözde yüksek öğretim aşamasında yerine getirtmek, dahında başarı gösteremeyen, YÖK yaptırımlarını aşamayan öğrenciyi ayıklama ve tasfiye yoluna gitmektedir. Üniversitenin amacı uzmanlık sağlama olmasına karşın, Türkiye üniversitelerinde böyle bir kaygı gözükmüyor. Çünkü yetiştirip verdiği elde edilebilecek iş alanı çok yetersiz. Yaptırmları aşıp mezun olmuş gençlerin çok küçük bir azınlığı, dahında yeterlidir. O da zaten dar kapasiteli iş piyasasına yetmektedir. Geri kalan çoğunluk işsiz dolaştığı ve küçük çaplı mesa başı görevlere bile yüksek okul mezunu arandığı, buna karşın diplomalı işsizler ordusunun günümüz toplumunda yüzbinlerce öğrenciye sözde yüksek öğrenimi denemesi fırsatının verilmesiyle birlikte, birçok öğrenci okuldan tasfiye ediliyorsa, sorunun çözümü ne geçici af ve ek sınavda ne de öğrenci tasfiyesindedir. Sorunun nedeni öğrenci başarısızlığı da değildir. Dikkatler eğitim politikasında toplanmalıdır.

(ETÖD) NEJAT ■ Atılmalarda biraz daha özelleştirirsek, öğrencinin okulla ilişiğinin kesilmesinin tek koşulu tüm öğreniminil belirli ve akılcı bir süre içinde tamamlıyamaması olabilir. Şimdiki Yüksek Öğrenim yasası ile getirilen" sınavın belli süre içinde vermesi" koşulu ile bu uygulanmıyor. "Final" ve "bütünleme"den olusan sınav haklarının sayılarının azlığı da bir sorun. Atılmaların önlenebilmesi için 6 ya da 8 yılda bitirme hakkının yaşama geçirilmesi gerekir.

(MÜFÖD) GÜLAY ■ Harç konusuna gelince, sorunların kaynağını gözden kaçırmamak gerek. Paralı öğrenimin kabul edildiği bir yasada harçların zamlanması, miktarların her yıl yeniden gözden geçirilmesi doğaldır. Kaşşı çıkılması gereken zammın oranı değil, paralı öğrenim olmalıdır. Borçlanabilme hakkı gibi aldatmacalara da kapılmamak gerekir. Her an atılabilecek öğrenci , mezun olduğunda da iş bulabilmeyi garantiliyemiyor. Son gelen %100 zamdan sonra harçların getirdiği ekonomik külfet karşılanamaz boyutlara gelmiştir.Bu ekonomik baskının yanısıra sorunun bir diğer yanı da öğrenci üzerinde bir baskı unsuru oluşturması ve onu gerilimse ve edilginliğe sürüklemesidir. Uygulamadaki sınav sistemi ile okulu normal sürede bitirmek çok zorlaşmışken, kalan öğrencilerin %50 zamlı harç ödemeleri bu baskı ve gerilimi daha da artırmaktadır.

AKASYA ■ Gündemin önemli sorunlarından biri de barınma sorunu. Bugün yurtların kapasitesi oldukça yetersiz. Üstelik var olan yurtlarda yaşama koşulları da pek iyi değildir. Ayrıca bundan öte şeyler de var. Yurtlardaki katı disiplini ve keyfi yönetim öğrencileri oldukça huzursuz etmekte yaşamlarını zorlaştırmakta. Bir seçenek olarak kabul edebileceğimiz ev tutma olgusu ise gerek yakalanmın bireyselliği, gerekse de kiraların yüksekliği nedeniyle pek sürekli bir çözüm olarak görünmüyor. Yani dışarıdan gelecek öğrenciler bir seçeneksizlik içine itiliyorlar. Bu da önemli sosyal ve kişisel sorunlara yol açıyor. Biz, şu anda ne kadar kökten bir çözüm önerememekle de bazı şeyler yapılabilir kanısındayız. Örneğin ÖD'ler kısalık evler hakkında bilgi toplayıp uygun koşullarla gerekşinimi olanlara verebilirler. Bu konuda tüm arkadaşlarımızı bize yardımcı olmaya çağırıyoruz. Barınma sorunu olanlar bize başvurmaları halinde elimizden gelenı yapacağımızı belirtiriz.

NEJAT ■ Gerçeği söylemek gerekirse barınma harçlar ve atılma sorunları tek başına ya da birkaç derneğin çözebileceği sorunlar değil. Sorunun çözümü ancak tüm Türkiye'deki ÖD'lerin ve sorundan etkilenen herkesin ortak katılımı ile oluşacak eğitim sistemine yöndeş, hukuksal ve bilimsel somut öneri ve çalışmalardan geçmektedir. Ancak böylesi bir yaklaşım olumlu adımlar atılmasını ve bu adımların hızlı olmasını sağlayacaktır.

Varolan sorunlara yönelik çalışmaların bu boşuldarda ortaklaşmasını bekliyoruz. Ayrıca belirtmek gerekir ki, bu sorunlar çözüme dek, biz öğrencilerin ve öz örgütlenmelerimiz olan ÖD'lerin gündeminde kalacaktır.

MÜFÖD: Müh Fak. Öğ. Der.
EDFÖD: EÜ Ed. Fak. Öğ.der.
ETÖD: EÜ Tıp Fak.Öğ. der.

ODTÜ-ÖD

Gündemdeki en önemli sorun üniversitelerden atılan 40 bine yakın arkadaşımız. Bir yandan artırılan üniversite kontenjanları, diğer yanda bu durumla orantılı olarak yığınsal artım atılmalar ve YÖK'ün başarı oranının yüzde 80'e çıktığı yolundaki açıklamaları oldukça ilginç bir çelişki oluşturuyor. Atılmaların en önemli nedeninin öğrencilerin tembelliği değil eğitim sistemimizin elemeye dayanan çarpıklığından, yüksek öğrenimle ilgili yasaların bu mantığa dayanmasından, birçok maddesinin birbiriyle çelişmesinden dolayı olduğunu savunuyoruz.

Atılmalara çözüm bulacak olanlar yine öğrenciler olacaktır. Atılacak ilk adım, öğrenci dernekleri bünyesi içerisinde öğrencilerin en geniş katılımını sağlamak, amaçlarımıza ulaşmak için en geniş katılımla bir program oluşturmak ve sorunlarımızı çerçevesinde kamuoyu yaratmaktır.

ODTÜ Öğrenci Derneği Kurucu Üyesi Gökbun Dinçer

CTFÖD

Okuldan atılmaların çeşitli nedenleri var. Orta öğrenimden mezun olan kişiler, orta öğretim iş bulacak becerileri kazandırmadığı ve üretime dayanmadığı için üniversite kapılarını aşındırmak zorunda kalmaktadır. Bu yığınsal artımı yüzeysel olarak ortadan kaldırmak için üniversitelere çok fazla sayıda öğrenci almaktadır. Sonuçta öğrenci mevcudu okul kapasitesini aşmakta, bu da kaçınılmaz olarak öğrenci atılması olgusunu ortaya çıkarmaktadır.

Nedenler arasında, yönetmelik karmaşasını da vurgulamak gerekir. Yönetmeliklerin sık sık değişmesi öğrencinin bir çalışma sistemi oluşturmasını engellemektedir.

Bu konuda daha fazla neden sıralanabilir, ancak kısaca söylemek gerekirse, okuldan atılmalar var olan eğitim sisteminden kaynaklanmaktadır.

Bu konuyu, öğrenci sorunlarının bir parçasını oluşturması nedeniyle elbette ki programımıza aldık. Ancak, herbalde her yıl belli sayıda hekim mezun edebilmek amacıyla olsa gerek, tıp fakültelerinden pek öğrenci atılmamaktadır. Bu nedenle önümüzdeki aylarda CTFÖD olarak pek fazla bir şey yapmamız olanaklı değil. Ama diğer okullardaki arkadaşlarımızın sorunlarıyla yakından ilgileniyoruz.

CTFÖD. kurucu üyesi Taner Yavuz

Prof.Dr.Yahya Zabunoğlu

"44.Madde ile, ilişkisi kesilenlerin buna layık olmadıkları kanısındayım.

YARIN □ *Sayın Zabunoğlu, atılmalar konusundaki görüşlerinizi kısaca belirtir misiniz?*

Prof. Dr. YAHYA ZABUNOĞLU ■ Yüksek Öğretim Kanunu 6 Kasım 1981'de yürürlüğe girdiğinde, kuşkusuz getirdiği bütün kural düzenlemeleri ve kurum modelleriyle ilgili eleştiriler yükselmeye başladı. Bu eleştirilerin bir kısmı yasanın uygulanmasıyla ortaya çıkacak sorunlarla, engellerle ilgiliydi, bunların da başında bence öğrencilerin öğretim süreleriyle ilgili kurallar yer almaktaydı. Öğretim Süresi başlıklı YÖK'teki 44. madde işin başında önceki denemelerin getirdiği sonuçlara göre yeni ve radikal düzenlemeleri içeriyordu. Biliyorsunuz yüksek öğretim kurumlarında öğrencilere ayrılan kontenjanlar kısıtlı, buna karşın giriş için talep çok fazla. Öğrenci için açılan kotalar sınırlı olunca bu kotaların kısa sürede doldurulup boşaltılması gerekti. Bu ve başka nedenlerle YÖK öğretim süresi ile ilgili radikal çözümü 44. maddesine koydu. Hemen şunu söylemek gerekir: YÖK'ten önce üniversiteler, hatta tüm fakülteler kendi gereksinimlerini karşılamak üzere benzer durumları yürürlüğe koymuşlardı. Hatta daha radikal çözümlemelerin yönetmeliklerde olduğu görülebilir.

Kuşkusuz bu durumlar önce kuramsal açıdan eleştirildi. YÖK yasası öğretim süresiyle ilgili öğrenciler arasında birtakım kuşkular yarattı. Başarısız öğrencilerin öğrencilikle ilgileri kesildi. Kamuoyuna yansıdı. Danışma Meclisi'nde öğrenci yakınmaları arttı. Sonuçta yasa değiştirildi. Bu değişiklikten sonra da öğrencilerin yakınmaları durmadı elbette, ve yalnız öğretim süresiyle ilgili olmayan bilinen etkenler, her nedense '85 Ocak'ı gibi oldukça geç tarihte yürürlüğe sokulan Öğrenci Disiplin Yönetmeliğinde öğrenci atılmalarıyla ilgili maddelerde birleşerek büyük bir sorun kaynağı haline geldi. Bugün 2547 sayılı yasanın kesinlikle sakıncalı olduğu belli olan maddeleri arasında öğrencilerle ilgili boyutta bir sınıflama yaparsak, durum çok kaygı vericidir.

□ *Son olarak sormak istediğim şu, öğrencinin okuldan atıldığına ilişkin yönetim kurulu kararı okuldaki çeşitli panolara asılmak yoluyla duyurulma yoluna gidiliyor. Bunlar tebliğ yerine geçecek mi?*

■ Bu teknik bir sorundur, idare hukukuyla ilgilidir. İdare Mahkemesinin ve Danıştay'ın daha önce öğrenci işlemleri ile ilgili giriştiği davalarda değiştirmediğini sandığım görüşü bu duyuruların, sınav sonuçlarının bu şekilde duyurulmasının tebliğ niteliğinde olduğu yolundadır. Aslında işin pratiğine bakılırsa özellikle çok sayıda öğrencisi bulunan öğretim kurumlarında tebliğ için başka bir yol bulamazsınız. Beklenen, *kuşkusuz yasanın ve anayasanın emrine göre* bu tür işlemleri kararları, özellikle öğrencilikle ilişkinin kesilmesi ile ilgili kararları yazılı olarak öğrenciye tebliğ etmektir. Çünkü süre tebliğ tarihinden başlar diyor bizim hukukumuz.

Kasım ayında bu durum açık seçik ortaya çıkacak. İlginç ve çok çarpık uzantılar görülüyor uygulamada. Örneğin tek dersten başarısız olan ve programın sonlarına yaklaşmışken kaydı silinenler var. Bir ders için bir yılını kullanmak durumunda olanlar var. Alınan bir takım kararlar, YÖK'ün 1983'te çıkardığı geçici nitelikli kararları var. Bütün bunlar bana sorarsanız işi içinden çıkılmaz bir hale getiriyor. Bu dehşet verici bir şeydir. Yani türk toplumsal yapısı 30-40 bin insanını bir hamlede harcayacak kadar, hovarda israfçı olamaz. Hiç bir toplumsal yapı buna dayanamaz, hele bizimki. Ondan sonra olabilecekler, yani dışladığınız adamın toplumda yapacakları veya yapmayacakları, içine düşürüldüğü burukluk, karamsarlık ve diğer toplumsal olanaklardan yararlanamaz olmasının yarattığı durumlar, çok önemli toplumsal sarsıntılara yol açacaktır. Kuşkusuz tembele prim vermekten yana değilim. Öğreticilik yıllarımda böyle davrandığımı herkes biliyor. Bu derece kıyımcı olmaktan da kesinlikle yana değilim. Toparlamak gerekirse şu ya da bu nedenle özellikle 44. madde açısından üniversite ile ilişkisi kesilenlerin çok açık söylemek gerekirse büyük bir çoğunluğunun buna layık olmadıkları kanısındayım. Ve bunlara haksızlık yapıldığı ve bunların harcandığı düşüncesindeyim.

□ *44. Madde ile gelen değişiklik 1983 de yapılmış. 1982'de kaydolan bir öğrenci kazanılmış haklarının elinden alındığı gerekçesiyle dava açabilir mi?*

■ Bu düzenlemelerin tümü, özellikle 44. maddedeki düzenleme idare hukuku alanında yapılmış düzenlemeler. İdare hukukunda ise mi kteaep hak kuralı özel hukuktaki gibi işlemez. Belki ona yakın sonuçları olan "istikrar kuramları" ve benzer kuramların olayda uygulama yeri olduğu ya da dikkate alınacağı söylenebilir. Öğrencilik idare hukuku anlamında bir statüdür ve yasayla düzenlenmiş bir statüdür. O statüye girenin girdiği statüdeki koşulların kendisi için kazanılmış hak olmadığını bilmesi ve statüdeki değişiklikleri de, tabi yasa koyucunun anayasa çerçevesinde, idarenin yasa çerçevesinde yaptığı değişiklikleri de önceden kabul ettiği varsayılır. Olay budur. Ne var ki bu demek değildir ki, daha önce öğrenci lehine oluşmuş durumları da yönetimler istedikleri gibi ortadan kaldırabilir. Bu bir idare sanatıyla, akıl ve mantığın işleyişi ile ilgili bir olaydır. Öğrenci zayıf, kendisine tanınan olanaklar istenildiği gibi değiştirilebilir bir durumda değildir. Burada bir denge hali söz konusudur. Bu bir kuvvetler dengesi sorunudur. ●

Dr.Metin Şekercioğlu

"Yasa,6 yıl hakkını tanıyor."

□ **Atılmalar konusundaki görüşlerinizi açıklar mısınız?**

■ Üniversite öğretimi, özellikle son yıllarda üniversitelerin de yetersiz sayıda olması nedeniyle çok sayıda öğrencinin okumasına olanak tanımıyor. Devlet kendinden kaynaklanan bu olanaksızlıkları da göz önünde bulundurarak, öğrencilerin çok büyük güçlüklerle kazandıkları üniversite de okuma konusunda daha hoşgörülü davranmalıdır. Türkiye'de ekmekle, insanların geleceği ile oynanmaz denir. Bu bir ölçüde doğrudur. Üniversite dışına itilmek, toplum dışına itilmek demektir. Atılmış olmak öğrenci üzerinde aşağılık duygusu yaratabilir. İnsancıl açıdan ve toplumsal gerçeğimiz açısından atılmaları olumsuz buluyorum.

Bir dersten iki yıl başarısız olarak atılma olayı yasanın kendi mantığına da aykırı. "İki yıl üst üste başarısız olunca atılma" koşulu yalnızca birinci sınıf öğrencileri için geçerlidir. Yasanın (a) bendinin 1. fıkrasında öğrenim için ek süreler tanınmıştır. Örneğin 4 yıllık okullar için 6 yıl süre verilmiştir. 4. fıkrasında ise sanırım ÖSYM ile rastlantı olarak üniversiteyi kazanan öğrencileri elemek için bir düzenleme yapılmıştır. Bu istisnanın her derse uygulanmasının 44. maddenin genel esasına da aykırı olduğunu düşünüyorum. Ayrıca birinci sınıfta atılma konusuna da bir çözüm bulunması gerektiği kanasındayım.

Bir israftan söz ediliyor. Bu yapılan kötü işlere gerekçe bulmaktır. Bu gün gençler atıldıkları için intihar ediyorlar. Asıl insan israf ediliyor, gençlik israf ediliyor. Olaylara bakışımızda toplumun gerçeğinin değerlendirmesini yaparak bir ölçü tutturmak gerekiyor. Burada yıllanmış öğrenciliğin korunmasından söz etmiyorum.

□ **Yasanın uygulanması konusunda ne düşünüyorsunuz?**

■ Ülkemiz'in içinde bulunduğu koşullar sınıf geçme sistemini kaldırmıyor. Benim 44. madde konusundaki yorumum şöyle: Öğrencinin alt sınıftan dersi olabilir. Bu durum eğer fiili olanaksızlık yaratmıyorsa yani devamsızlık vb., öğrenci üst sınıfa geçebilmelidir. Yasa bu hakkı tanıyor.

Kazanılmış hakkı, hukuksal olarak, çıkılmış merdiven olarak tanımlayabiliriz. Çıkılmamış merdivende kazanılmış hak pek fazla olanaklı değildir. Örneğin, önce öğrenim süresi 3 yıl olan bir okul, öğrenci ikinci sınıfa geldiğinde 4 yıla çıkarıldığında, 3 yıl okuma hakkını kazanılmış bir hak olarak göremeyiz. Buna karşın yönetimler 3 yıl okuma hakkını, geçici maddelerle korumaya çalışırlar ve kazanılmış bir hak olarak kabul ederler. Demokratik yönetimlerde, geçici maddeler, yönetimin bir sağduyu göstererek yapılan değişiklikle olabilecek hoşnutsuzlukları düzenlemesine yarar.

Burada da yasa, 83 öncesi girenlere de, 83 sonrası girenlere de 6 yıl hakkını tanıyor. Yasanın emri böyle. Ayrıca bu maddede üniversiteler için bir zorunluluk söz konusu. Diğer maddelerde böyle bir şey sözkonusu değil. Yasanın yorumu böyle yapılmalı.

□ **3. fıkra böyle bir yorumu olanaksız kılıyor mu? Bu konuda neler söyleyebilirsiniz?**

■ Bence öğrenci ancak kendisine (a) bendindeki haklar tanındığı halde başarılı olamazsa atılır. Yasada zaman kısıtlaması yok. Örneğin okul yönetimi öğrenciye "ben sana ikinci sınıftaki bir dersin için dördüncü sınıfta bir hak tanıyacağım, bu dersi sonra almak üzere bir üst sınıfa geçebilirsin" diyebilir. Yasada "yönetim uygun göreceği bir yarıyılda bu hakkı tanıyabilir" diyor.

□ **Bir dava açılsa...**

■ Benim hukuksal görüşüm çeşitli haklar tanınabileceği yolunda. Tersi bir uygulama (a) bendinden dolayı kanunun madde ve mantığına ve toplumsal gerçeğimize aykırıdır.

Bu konular yönetmeliklerle açıklanıyor. Üniversitelerarası Kurul'a büyük sınırlar içinde yönetmelik çıkarma yetkisi verilmesinin anayasaya aykırı olduğunu düşünüyorum. Kanunun yapabileceklerini bir zümrenin eline verdiğinizde o ülkedeki insanların demokratik haklarından söz edilemez. YÖK'e sınırsız yetki verilmiş ve kötüye kullandığında karşısında olmaz diyecek bir güç, bir rakibi yok. Bu bir zümrenin kanun çıkarması gibi bir olaydır.

Yorum yaparken yetkilerin demokratik olarak kullanılıp, kullanılmadığı da göz ardı edilmemeli. Bu gün bir öğretim üyesi bir daktilo memuru ile aynı statüdedir. Sözleşmeliler o bakımdan daha da güvencesizdir. Oysa daha 1924 anayasası ile üniversitelere özerklik tanınmıştır. O zamanki 4936 sayılı yasada Milli Eğitim Bakanlığı'na tanınan çok sınırlı vesayet hakkının bile kötüye kullanılması 27 Mayıs olaylarını hazırlamıştı. 1960 Anayasası hazırlanırken üniversite özerkliği konusu bu sınırlı vesayetin kaldırılması için bir tartışma ve savaşım konusuydu. 1961-1980 arası dönemde öğretim üyelerine verilen bazı haklardan dolayı rahatsızlık doğduğu düşüncesinin toplumda yaygın olduğu görüşünde değilim. Üniversite özerkliğine karşı olanlar bile sorunu "polis üniversiteye girsin mi girmesin mi" düzeyinde tartıştılar. Başka düzeyde değil. ●

İBRAHİM USLU

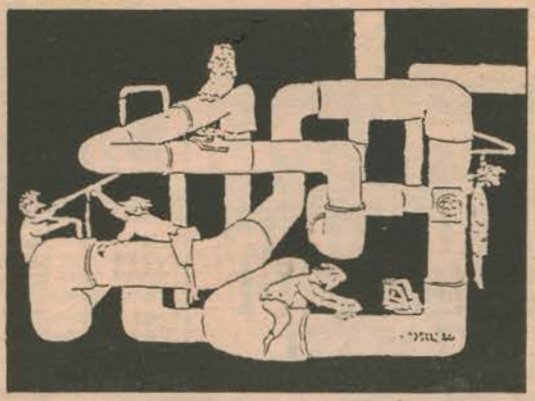

gelecek hakkı

Beyhan Sunal

Bu günün üniversitesinde kaydının silineceğinden korkmayan bir öğrenci kalmış mıdır? Ya da biraz kötü geçen birsınavdan sonrakorkulu rüyalar görmeyen? "Atılma korkusu" öğrencilerin başında demoklesin kılıcı gibi sürekli bir tehdit unsuru oluşturmaktadır.

Atılmış bir öğrencinin durumunu yalnızca "sıkıntı, burukluk ya da aşağılık duygusu" gibi sözcüklerle tanımlamak yeterli bir açıklama olmadığı gibi, sorunun asıl önemli yanını görmemizi de engelliyor. Bu sözcükler öğrencinin yalnızca bir dönem yaşadıklarına ya da yaşayabileceklerine karşılık gelmesine karşın, durumu tanımlamıyor.

Atılmış olma durumu öğrencinin ruhsal durumunda izler bırakacaktır kuşkusuz. "Başarısız" nitelemesi iş ararken, ev ararken, yeniden okula dönmeyi düşünürken karşısına çıkacaktır. Söz arasında, biraz da çalışsaydın... gibi göndermeler yapılacaktır. Ama atılmaların bugün ulaştığı boyut, "tembel,başarısız öğrenci" öyküsüne inanmamızı güçleştiriyor. Başarısızlık psikolojisi önemsenmeyecek, gözardı edilecek bir sıkıntı değil elbette ama öğrencinin durumunu tanımlamamızda belirleyici de değil. Atılan bir öğrencinin ailesiyle ilişkileri de bozulacaktır. Yaşamlarını bir ölçüde çocuklarının üniversiteyi bitirmesine göre ayarlayan ve oldukça masraflı bir eğitime katlanan ailelerin bundan sonuç almayı beklemeleri en doğal hakları. Ancak soruna bu kadar yararcı açıdan baktıklarını söylemek doğru olmaz. Anlaşmazlıklar daha çok kendi yaşam deneyleri ile sınırlı çeşitlilikte olan çözüm önerilerinin üzerinde anlaşmaya varmak konusunda yoğunlaşacaktır. Bu da üzerinde uzun süre uzlaşmaya varılamayacak bir durum değildir.

Okulla ilişiği kesilen bir öğrencinin, alıştığı sosyal çevreden kopmasının da sorunlara yol açabileceği düşünülmeli. Büyük bir şehir, üniversite yaşamının hareketliliği, aktifliği, öğrenciye yeni deneyimler, farklı görgüler kazandıracaktır. Memleketine dönmek zorunda kalan bir öğrencinin bu durumda, çıktığında bıraktığından pek farklı bulmadığı çevresine uyumu kolay olmayacaktır. Ya da memleketine dönmeyip kendi kendine bir yaşam kurmayı deneyen insanları belli zorluklar beklemektedir. İş bulmak, kazandığı parayla geçinmek, yurt vb. yerlerde kalamayacağı için kalacak yer bulmak ve bunları aile çevresinden destek görmeden başarmak olağanüstü çaba gerektirmektedir.

Memleketine dönmek gibi sorunları olmayan insanlar için de durum pek farklı değil. Öğrenimleri sırasında başladıkları yeni uğraş alanlarını sürdürebilecekleri — zaman açısından ya da bu tür etkinliklerin daha çok öğrencilere yönelik olmaları gereği— kuşkuludur. Öğrencinin yaşamını doldurabilecek yoğunlukta eski ilişkilerini koparmasına engel olabilecek yeterlilikte de değildir. Arkadaşlar orada, fakülte kantininde çay içmekte, kahvelere gitmekte, O'nu da yanlarında görmek istemektedirler. Ama bir süre sonra pratikte ilgilenilen konular farklılaştığı için ilişkilerde doğal bir kopukluk kaçınılmaz olur.

Sorun başarısızlık psikolojisi olabilir dedik, aile baskıları olabilir dedik, alıştığı çevreden uzaklaşma, yalnız kalma olabilir dedik. Ancak tüm bunlar bir araya gelse bile, bir insanın yaşamına son verme nedeni olabilecek kadar baskın, önemli olabilirler mi? Evet gazetelerde okuldan atıldığı için intihar eden öğrencilerin haberleri yer alıyor. Atılma durumuna gelen ve intiharı düşünen öğrencilerin sayısı konusunda kesin bir toplam yok. Pek çoğu basına yansımıyor ya da farklı nedenler gösterilerek yansıtılıyor. İntihar istatistikleri incelendiğindeençok intihar görülen yaş grubunun 15-24 arası olduğu ve bu intiharların önemli bir bölümünün de "nedeni bilinmeyen intiharlar" grubuna dahil edildiğini görüyoruz. Gerçekten nedeni bilinmiyor mu?

Ortaokulu bitiren bir öğrenci bir seçme yapmak zorundadır. Ya bir meslek lisesine gidecektir ya da düz liseye. Seçme yapmak için gerekli verileri eğitim sisteminin kendisi sağlamıyor.Bu daha çok öğrencinin o yaşındaki eğilimlerine göre ya da ailelerin çocukları ile ilgilenmelerinin düzeyine göre belirlenen bir durum.Ancak, düz liseyi "seçen" bir öğrenci o günden sonra bir üniversite öğrencisi adayıdır.Lise öğretimi de daha çok üniversiteye hazırlığa yöneliktir. Öyle ki, son sınıfta ders programları ÜSS sorularına göre belirlenir. Kısacası tüm yaşam üniversiteye girmek ve bir meslek edinmek üzere kurulmuştur. Böylesi üzerinde konuşulmamış, adı konulmamış ancak üzerinde anlaşmaya varıldığı varsayılan bir karar söz konusudur.

İşte bu durumda atılan bir öğrenciye "üzülme, sağlık olsun, yeni bir yol bulursun" gibi avuntular yeterli değildir. Çünkü, yeniden lise öncesine dönmek, meslekli-sesine girmek, yeniden üniversite sınavlarına girip başka bir fakülteye girmek ya da aynı üniversiteyi kazanıp sil baştan yapmak ilkenin ekonomik ve sosyal yapısıyla bağdaşmayan ve eğitim sisteminin de kolayca ya da hiçbir zaman sağlayamayacağı olanaklardır. Sorun, yirmi yaşına kadar bir amaç için kurulmuş yaşamın bu amacın ortadan kalkmasıyla bundan sonra "nasıl süreceği"dir. Üniversitede edinilen bilgiler nitelikli bir çalışma yaşamı oluşturmak için yeterli değildir. Yirmi yaşından sonraki yaşamın düşünülenden çok farklı olacağı açıktır. Farklı sürecektir ama nasıl?

Bu soruya verilecek yanıt her insanın öznel koşullarına göre farklı yaşamları olacağıdır. Ancak intihar bir yanıt olamaz. Bu çok kolay bir kendinden vazgeçiştir. Umutsuzluğa kapılmak da benzer biçimde bir kendinden vazgeçiştir. Oysa yaşamı şöyle tüm yönleri ile gözümüzün önüne getirmeye çalışalım. Yalnızca meslek edinmek, ve yaşamını sürdürmek yaşamın temel amacı olacak kadar önemli mi? Ya da bizim yaşadığımız toplumda böylesi kesin belirlenmiş amaçları gerçekleştirmek her zaman olası mı? Üniversite sınavları ile istediğimiz üniversiteye girmek bir ölçüde şans. Bırakalım istediği işte çalışmayı işsizlerin sayısı resmi ağızlara göre 3 milyonu buluyor. Cezaevlerini dolduran yüzlerce gencin bundan sonraki yaşamlarını geleceklerini belirleme hakları kısıtlı. Dünyaya bakalım, ulusler, insanlar varolma savaşı veriyorlar.

Varolan ekonomik ve siyasal yapıdan toplumun geniş kesimlerinin zarar gördüğü açık. O halde öğrenciler olarak sorunlarımıza bütünlük içinde gereken önemi vermek ve kendi yaşamımıza, ideallerimize bir yerden başlayarak sahip çıkmak zorundayız. Toplumun diğer kesimlerinin sorunlarının da aynı duyarlılıkla algılayarak ve kendi sorunlarımızın çözüm biçimlerini yine bu bütünlük içinde değerlendirerek yola koyulmak azımsanacak bir uğraş olmasa gerek. ●

Kuşluk Vakti

ankara kalesi'ne tırmanıyorum kuşluk vakti
benden önce tırmanıyor kondular
yukarıda
uzak bulutlarda akıp giden bir uçağın hüzünlü gürültüsü
aşağıda
bir çınarın gölgesinde uyuyor ağustos
eğilip öpüyorum
dudaklarım yanıyor
park fotoğrafçısına poz verirken taşralılar
yüzümde bir okyanus çalkalanıyor
yutulup atılmış yolculuklar topluyorum durmadan
dalgın kuşlar takılıyor gerilim hatlarına
saksılarını kırıp üstüme yürüyor şebboylar
sinemalar sıraya giliyor çocukların önünde
ve eksik bir yaşamak benimkisi
yalnızca ellerim büyüyor
terliyorum
ankara kalesi'ne tırmanıyorum kuşluk vakti
ötede mamak kavşağı domates biber ve candarma
bir sevdanın acıya uğurlanışı daha ötede
bir acının kurtuluşa dönüşmesi daha daha ötede
yanımdan bir adam geçiyor mintanı uçuk pembe
kucağında çırpınan rüzgârla geçiyor
bakışlarında mumyalanmış müzelenmiş bir kuvayı milliye
"özgürlük gerekliliğin tanınması" ise
tutsaklık zorunluluğun yasanmasıdır diyor
evet öyle diyor dalından düşen yaprak
tiyatro çıkışları stadyum girişleri
nikah memurları gelinlikler alkışlar
eve geç kalmalar banka cüzdanları öyle diyor
soğuğu ateşsiz kömür işçisi
sofrası ekmeksiz buğday işçisi öyle diyor
ve ben diyorum ki dünyamız hâlâ kanamakta
bir define saklar gibi sakladıkça sesimizi
kanayacaktır da
orada dişi bir köpek leşi gibi dururken bentderesi
ankara kalesi'ne tırmanıyorum kuşluk vakti

Salih Bolat

ÇALIŞMA, ÖĞRETİM VE ÖĞRENİM HAKLARININ SINIRLANDIRILMASI

Haldun Özen

12 Eylül 1980'den sonra kamu kesiminde çalışanlar (memur, subay, öğretmen, öğretim üyesi ve yardımcısı) arasında ve üniversite öğrencileri arasında büyük sayılara varan ayıklamalar yapıldı. Önce Devlet Memurları Yasası değiştirilerek yaklaşık 1500 kişi zorunlu emeklilikle görevinden uzaklaştırıldı. Sonra Sıkıyönetim Yasasına eklenen bir hükümle kamu görevlilerinin işine son verme yetkisi tanındı. Bu istemlerin yerine getirilmesiyle, görevine son verilen kamu görevlilerinin sayısı 5000'i aştı. Daha sonra bunlardan bir kesimi, yeniden görevlerine döndüler. Pekçoğu ise şu günlerde göreve dönme savaşımı veriyor.

Ayıklama, bu yetkilerin kapsamı dışında da "güvenlik soruşturması" ile yürütülüyor. Yasaya aykırı olan bu uygulama ile atama, yükselme, yer değiştirme vb. her durumda adli sicil kapsamı dışındaki soruşturmalara dayanarak ayıklamalar sürdürülüyor.

Öğrenciler arasındaki ayıklama ise, sıkıyönetim bölgesi sınırları dışına çıkarılma biçiminde uygulandı. Sıkıyönetim kaldırılan bölgelerde, öğrencilerin yeniden öğretim kurumlarına dönmeleri olanaklı bulunuyor. Ancak, kaybettikleri öğretim süresini nasıl kazanabilecekleri bilinmiyor. Ne kadar öğrencinin bu durumda olduğu sayısal olarak belirlenebilmiş değil.

Sıkıyönetim Komutanlarının, kamugörevlilerinin işine son verilmesini isteme yetkisi, ilk kez 12 Eylül 1980'den sonra çıkarılan 19.9.1980 tarihli, 2301 sayılı yasa ile tanınmış; 30.12.1982 tarihli, 1766 sayılı yasa ile de, bu yetki genişletilmiştir. Halbuki, 1402 sayılı yasanın 15.5.1971'de yürürlüğe konulan ilk biçiminde bu yetkiler bulunmuyordu. Cumhuriyet döneminde 1940'a kadar uygulanan Osmanlı Devleti döneminden kalma hükümlerde, ne de 1971'e kadar uygulanan 3832 sayılı Örfi İdare Kanunu'nda sözü edilen yetki bulunmamaktadır.

Genel olarak demokratikleşmeye, özel olarak eşitlik ilkesine, hak arama özgürlüğüne, çalışma ve kamu hizmetine girme hakkına karşı olan bu yasal süreç kaynağını 12 Mart 1971'den sonra yapılan Anayasa değişikliklerinde bulmaktadır. 1971 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile; Bakanlar Kurulu'nun sıkıyönetim süresine ilişkin yetkisi bir aydan iki aya çıkarılmış, gerekçeler arasına "yaygın şiddet hareketleri hakkında kesin belirtilerin ortaya çıkması" eklenmiş, vatandaşlar için bazı yükümler tanımlanmıştır. Bu madde önceki biçimiyle "sadece yasayla gösterilen hak ve özgürlüklerin gereken ölçüde kayıtlanabileceği belirtilmek suretiyle hak ve özgürlüklerin güvencesi gözetilmiştir" gerekçesine uygun olarak sıkıyönetimi hukuk devleti kurallarını zedelemiyecek düzeyde tanımlıyordu, dengeler titizlikle kurulmuştu. 12 Eylül 1980 tarihli Milli Güvenlik Konseyi bildirisi ile tüm ülkede sıkıyönetim ilân edilmiş ve 18.10.1982'de yeni Anayasa kabul edilmiştir. 1982 Anayasası olağanüstü yönetim yöntemlerini çeşitlendirmiş, ekonomik bunalımın ağırlaşmasını nedenler arasına almış, süre altı aya, uzatma süreleri de dört aya çıkarılmıştır. TBMM'nin yasama yetkisi büyük ölçüde yürütmeye verilmiştir.

Olağanüstü hal ya da sıkıyönetim ilânı için Bakanlar Kurulu'nun Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanması zorunlu koşulu; yeni düzenlemenin bir özelliğidir. Olağanüstü hal veya sıkıyönetim süresince Bakanlar Kurulu yine Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanmak koşuluyla yasa gücünde kararnameler çıkarmak yetkisine sahip olmaktadır.

1982 Anayasası olağanüstü hallerde de temel hak ve özgürlüklerin sınırlanabileceği ve durdurulabileceği hükmünü getirmiş, kamu görevlilerinin durumlarında *ne gibi değişiklikler yapılacağı* konusuna da değinmeden geçmemiştir.

Bu genel değişme ışığında bakıldığında; Sıkıyönetim yasasında bazen bir hafta aralıkla ve sık sık (15 kez-33 ayda) değişiklik yapılması anlamlı görünmektedir. Sıkıyönetim kalktığında böyle karmaşık bir bunalım ortamının da kalkmış olduğunu varsaymak olasıdır. Nitekim görevlerine son verilmiş olan üniversite öğretim üyeleri ve yardımcıları göreve dönmek için başvurmuş bulunmaktadırlar. Sorunun günümüzdeki çözümleniş süreci; 1982 Anayasası'nın getirdiği söylenen demokrasinin nasıl bir demokrasi olduğu konusundaki görüşlere "bir katkı" olacaktır.

Çözümleniş sürecinin başında üniversitelerin ve yönetimintutumu pek iç açıcı olmamıştır. Doğal olarak, sorunun çözümünü öncelikle yönetimden beklemek yerindedir. Eğer konu YÖK Başkanının dediği gibi; "Yasalar eğer bunlara eski kadrolarınıza olduğu gibi dönersiniz biçiminde bir hükümetse, mesele yoktur. Olduğu gibi dönerler. Ancak mevzuatı bilmiyorum... Zaten bütün bu işler üniversitelerin inisiyatifindedir... bunları görevlerinden uzaklaştıran üniversite olmamıştır..."[1] ise yönetim çözümü aramayacak demektir. Yasaları bilmediğini çeşitli uygulamalarıyla ortaya koyan, ancak bu kez bile bile bilmezden gelen YÖK Başkanına sormak gerekir: Hem üniversite görevden uzaklaştırmamış olacak hem de "bütün bu işler üniversitelerin inisiyatifinde olacak" demekle neyi örtmek istiyor sunuz? Eğer sıkıyönetim görevden uzaklaştırdı demek isteniyorsa, sıkıyönetimin sadece istemde bulunduğu bilinmektedir. YÖK Başkanlığı bu işlere karışmadı denmek isteniyorsa sıkıyönetim komutanlıkları "tüm istemleri" YÖK Başkanlığına göndermişlerdir. YÖK Başkanlığı da ilgili üniversiteye "gereğinin yapılması" emrini vermiştir. YÖK düzeninin emir-komuta zinciri içinde de Rektör'ün bu emri yapmaktan başka çaresi yoktur. Yok eğer işlemleri üniversiteler yaptı, aksaklık varsa baberim yok, demek istiyorsa haklıdır. Çünkü YÖK Üniversitelerinin iktidar sarhoşluğu içindeki rektörleri birbirinden farklı uygulamalar yapmışlardır. Ancak bir noktada birliktedirler: Hiçbiri görevine son verilen üniversite öğretim elemanının görevine son verirken "atanmasındaki yöntemi" izlememiştir. YÖK Başkanı'nın hiç olmazsa bundan sonra görevini daha ciddiye almasını beklemek Türk vatandaşlarının en doğal hakkıdır. YÖK Yasasında değişiklik yaptırmakta mahir olan YÖK Başkanı görevden alınanların birgün göreve dönmeleri için hüküm getirmişse mesele yoktur, diyor. Böyle bir hükmü koymaya önce kendinin itiraz ettiğini, edeceğini söylemeye gerek var mı?

Eğer Ege Üniversitesi Rektörü'nün dediği gibi "1402 sayılı yasa dolayısı ile hüküm giymiş olanlar ancak sıkıyönetim komutanlığının affetmesi ile geri dönebilir... Sıkıyönetim kalktı ama sıkıyönetim komutanlığı hükmü kaldırmadı. Bu, almış oldukları hüküm kesinleşmiş demektir"[2] denecekse sıkıyönetimi bir idari organ değil yargı organı saymak gerekecektir. Eğer Ankara Üniversitesi yönetim kurulu gibi "1402 sayılı kanunun 2nci maddesine, bu şekilde işlerine son verilen memurların bir daha kamu hizmetlerinde çalıştırılamıyacaklarına dair hüküm, bunların sıkıyönetim sona erdikten sonra tekrar kamu personeli olarak görevlendirilip görevlendirilemiyecekleri hususunda uygulamada ortaya çıkabilecek tereddütleri önlemek üzere ilave olunmuştur... Sıkıyönetim komutanlarının istemi üzerine işlerine son verilen kamu personelinin sıkıyönetim sona erdikten sonra tekrar memur olarak görevlendirilmelerinin, işlerine son verme nedeniyle bağdaşmayacağı...belirtilmiştir... Üniversitedeki görevlerine sıkıyönetim komutanlıklarınca son verilen akademik ve idari personelin bir daha üniversitedeki görevlerine dönmelerine imkan bulunmamaktadır,"[3] denecekse sıkıyönetimin sıkıyönetimden sonra da yetkililerini sürdürdüğünün kabul edilmesi gerekecektir. Her iki durum da hukuk devleti anlayışına aykırıdır. Hatta 1982 Anayasası'na dahi aykırıdır. Anayasa'nın 130 uncu maddesi; "Üniversite yönetim ve denetim organları ile öğretim elemanları; Yükseköğretim Kurulunun veya üniversitelerin yetkili organlarının dışında kalan makamlarca her ne suretle olursa olsun görevlerinden uzaklaştırılamazlar." demektedir. Anayasa'ya göre; her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir. Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar. Bu hükümler Anayasaya YÖK Başkanı ve YÖK Rektörleri ihlal etsin diye mi konulmuştur?

Eğer yönetim çözüm sürecini başlatmazsa, ilgililer için yargı yoluna başvurmak kaçınılmaz bir yoldur. Yargı çözüm sürecini başlatacaktır. Yasalardan gelen bir aksaklık kalırsa, o zaman da çözüm sürecini tamamlamak TBMM'nin görevi olacaktır. Ama sorun uzun soluklu olarak çözülmüş olacak mı?... Henüz böyle düşünmek için erken. Önce yönetimin yasal ya da yasadışı emrivakilerin uzun ömürlü olamayacağına ikna edilmesi, sonra da sağlıklı kararın kamu hizmetinin güvencesi olduğu bilincine varabilmesi gerekecek.[4] Bir kamu görevlisinin suçu kanıtlanmadan, yargılanmadan, hatta suçlanmadan kamu görevinden ömür boyu yoksun bırakılmasının siyasal boyutları ortaya konacak. Sonra yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesinin gerçek anlamda varolmadığı[5] bilinciyle sorunun üzerine gidilecek. Hiçbir yasal dayanağı olmayan güvenlik soruşturmalarının nedenleri araştırılacak... Bütün teknik ayrıntılar incelenecek.[6]

Sözü, pekçok niteliğinin yanısıra bilim adamının topluma karşı sorumluluğunun da simgesi olan büyük bir fizikçiden yapılan bir alıntı ile tamamlayalım. Türkiye'deki benzerleri gibi bir tür güvenlik soruşturması sonucu 26 Nisan 1950'de Atom Enerjisi Komisyonu Başkanlığından alınan F.Joliot-Curie, olayın duyulmasından sonra binlerce öğrencinin önünde ve çiçek demetleriyle süslü bir kürsüde, şunları söylüyordu.[7] "Bilim Fransa için zorunludur. Bir ülkenin bağımsızlığı ancak öteki kuruluşlara özgün katkılarla olanaklıdır. Bu olmadı mı sömürge durumuna düşülür."

"Bilim adamının yurttaşlarını bilimin görevi hakkında aydınlatması, bilimin özel girişimin kazancını arttırmak için değil, insanı özgürleştirmek için var olduğunu anlatması gerekir. Bu bilim adamının yurtseverlik görevidir... Artık laboratuvara kapanıp özveriyle çalışmak yetmiyor. Günümüzde bilimi savunmak gerekiyor, hem burada, hem yasamda. Ve bilimi savunmak da belirli bir yüreklilik istiyor."

1 Cmit Aslanbay, "Doğramacı: 1042'likler İçin Karar Üniversiteler verecek", Cumhuriyet 27 Temmuz 1985, s:12.

2 "Sıkıyönetim af çıkarsın, 1402'likler geri dönsün", Cumhuriyet 16 Ağustos 1985, s:6.

3 "Ankara Üniversitesinin kararı: 1402'likler geri dönemez, Cumhuriyet 15 Ağustos 1985, s:1.

4 Kazım Yenice, "Görevlerinden Uzaklaştırılan Kamu Personelinin Durumu", Cumhuriyet 4 Eylül 1985, s:2

5 "Adli Yıl Başladı. Rende:Gerçek yargı bağımsızlığının var olduğu söylenemez", Cumhuriyet 7 Eylül 1985, s:1, 11.

6 Konunun ayrıntılı bir incelemesi için bak: Nurkut İnan, "Sıkıyönetim Kanununa Göre Kamu Personelinin Görevine Son Verilmesi", Yapıt sayı:48'9, Şubat-Mart, 1984.s:6-31.

7 Güncy Gonenç, Hep Aranızda Olacağım: Frederic Joliot-Curie'nin Yaşam Öyküsü. Bilim ve Sanat Yayınları. 1989.

Tarihsel ölçekte karşılaştırma için ayrıca bak: Mete Tunçay, Heyet-i Mahsusalar (1923-1938); Cumhuriyete Geçişte Osmanlı Asker ve Sivil Bürokrasisinin Ayıklanması. A.Ü.S.B.F. Kanunu Esasi'nin 100. Yılı Armağanı'ndan ayrı basım. 1978. s:307-329.

AF İÇİN...

• Af, onbinlercegenç hapishanelerde çürütülmeye terkedilmeye devam edildikçe, gündemin en başındaki yerini almaya devam edecektir. Af, onarım istekletinin en belirgin ucunu oluşturuyor. Bu nedenlede dergimiz sayfalarında olanca yakıcılığı ile yer almayı sürdürecek.

Saz getirenin biraz sarı. Az sonra geldi saz. Büyük bir özen ile. Üç telli, gögsü limon tahtalarından, sapı oldukça centikli bir saz. Ama perdeleri oldukça muntazam.

"Daha düzeltecegiz."

"Yarın, tam bir saz gibi olacak."

Ertesi gün Saz yoktu. "Usta"ların hiçbirinin yüzünde üzüntü de yoktu.

"Yenisini yaparız," dedi biri. "zaten istediğimiz gibi de olmamıştı."

Onbeş gün sonra ortaya çıkan, orta boy bir bağlama büyüklügündeki teknesi, koca bir sarayı tuğlalarla örer gibi, birer birer binlerce kibrit çöpünden örülmüş, göğsü pırıl pırıl zımparalı, tam bir sazdı. Sapı kusursuz, perdeleri perdeydi işte. Sekiz kulaklı ve puskullu.

Kamuoyunda 1982 anayasasının 87. maddesinde bazı fiillerin affedilemiyeceği kuralından söz edilerek Affın sınırı çizilmektedir. Anayasanın 87. maddesi 14. madeye yollama yapmaktadır. 14 ncü mad. ede Ceza hukukundaki terimlere ve kurumlara bağlı kalınmamış anlamsız deyimler kullanılmıştır. Bu nedenle Anayasanın neyi kastettiğinin anlaşılması olanağı kalmamıştır. Ayrıca Anayasa maddeleri arasında açık bir çelişki ortaya çıkmıştır. Aslında çelişki çıkarılması düşünülen affın kapsamının dar tutulması ile bariz bir hale gelecektir.

HUKUKÇULAR NE DİYOR?

M. TANER ÜNLÜ (Avukat)

Affın bir anlamı da, affetme hakkına sahip olanın, işlenen suçtaki payını kabul etmesidir. Doğuştan suçluluk diye bir kavramı kabulün, günümüz hukuk anlayışından artık çok ilkel bir düşünce olarak kaldığını gözönüne getirirsek, suçluluğun gökten zembille inmediğini de anlarız. Bu durum, özellikle siyasi suçlarda daha belirgindir. Her şey bir yana, Atatürk'ün "Gençliğe Hitabı" ile birinci görevi gösterilen Türk Gençliği'nin, bu görevini yerine getirmek için yaptığı çabalarla isteyerek ya da istemeyerek hukuk düzeninin dışına çıkmış olması, cezanın ve affın gerçek anlamı hedefleniyorsa tintikam almak gibi ilkel bir duygu yerine suçlunun toplumu kazandırılması), af kapsamına öncelikle alınması gereken suçlara ilişkin cezalardır. Dünyanın her yanında ve geçmişte ülkemizde uygulanan affarda seçilen yöntem de budur zaten. Aksi takdirde devletin bizzat kendisine karşı işlenen suçlarda affı düşünmeyip kişilere, kişilerin mal ve ırzına yönelik suçlarda affa gitmesi, üç bir örnek ama, biraz da başkasının kesesinden hovardalık etmeye benzer.

Deniliyor ki, Anayasa'nın 87. maddesi, Yasama organının af yetkisini sınırlandırmaktadır. Bir an için böyle olduğunu kabul etsek bile;

1. Affın kabulü, bir yasama yetkisinin kullanılması demektir. Anayasanın 7. maddesine göre bu yetki TBMM'ne aittir. Anayasanın 4. maddesi, 1. maddedeki "Devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile 2 maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3. maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez" diyerek yasama yetkisinin kesin sınırını belirtmiştir. Bunlar dışında hiç bir kesin sınırlandırma bulunmamaktadır. Yasama Organı, biraz da kendisine güvensizlik taşıyan 87. maddesinin sözkonusu engelini kolayca aşabilir.

2. Kaldı ki, "Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlıyan temel hukuk kurallarıdır". (Md. 11) Yasama organı, 87. madde engelini düşünerek sınırlı bir af çıkartmaya kalkarsa, Anayasa'nın 10.maddesi ile hukme bağlanan "Herkes, (...) siyasi düşünce, felsefi inanç(...) ve benzeri sebeplerle ayrım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir" ilkesinin gereğini yerine getirmemiş olacak, bir başka deyişle Anayasa'nın 10. maddesi hukmünün bağlayıcı olmadığı gibi bir sonucun ortaya çıkmasına yolaçacaktır.

Af konusunda söylenmesi gereken bir önemli nokta da, çıkarılacak bir affın "siyasi suçları"ı kapsam dışında bırakmasının, yasama organının bu politik kaygularla alındığı gibi tartışmaya açık bir sonuca yolaçacağıdır. Oysa yasama organının böyle bir nedenle tartışma için çekilmesi haklı ve kurumsal yapısına uygun düşmez. Yasama organının böyle bir tartışmaya yol açmıyacağını sanıyorum.

ÇETİN TURAN (Avukat)

Af gerekli. Genel af olmak zorunda. Suçun türüne göre ayrım yapılmaması gerekir. Bir anlamda geçmişi unutmak olarak da kabul edilebilir. Suçlar ve suçlular ayrıma tabi tutularak bir kısmının affedilmesi diğerlerini af dışı bırakılması bu amaçla bağdaşmaz. Ve kamu vicdanını yaralar. Cezaların ağırlığını Ceza Yasası suça verdiği ceza ile belirlemiştir. Esas olarak affa bu "ceza" ilke olarak alınmalıdır.

Aslında tüm suçlar devlete karşı kabul edilebilir. Örneğin hırsızlık devletin can ve mal güvenliğini zedeler. Yani suçlarada ayrım yapılmamalıdır. Affın mantığında devletin kendisine karşı işlenmiş suçu affetmesi yatar. Tartışılan konu ise suçun affı değil cezanın affıdır.

74 affının 12 Eylül öncesi olaylarına taban oluşturduğu düşüncesi gözlemlere uymuyor. O dönemde terore karşı bir çok insan topluma kazandırılmıştır. Bunlardan ancak % 06'sı, veya %006 sı -çok azı- terör eylemlerine karışmıştır. Terorizmi hiçbir ülkenin yasaları korumaz. Ama bu mücadelede sadece cezanın temelli sonuç vermediği yine bu ülkeler tarafından kabul edilmektedir.

Bugün kamuoyu affa karşı şartlandırıldı. Buna cevap verilmesi gerekir.

Sonuçta Barolar Birliğinin açıkladığı görüşler bizim de görüşlerimizdir.

FEHMİ ÇAM (Avukat)

6 Kasım seçimlerinden sonra Af konusu sürekli gündem konusu olmuştur. Hükümetin bu konuyu bu sıralarda gündeme getirmesi yürüttüğü ekonomik politikanın geniş kesimlerde tartışılır olduğu bir sırada oluyor, bu tesbitim af gibi insancıl bir konuya bu anlamda yaklaştırmadığı anlamındadır. Şurası bir gerçektir ki, affın tüm boyutları ile birlikte alınması ülkemizde bir zorunluk haline gelmiştir.

Kaldı ki bugüne değin değişik biçimde çeşitli af yasaları çıkarılmıştır. Stok, vergi, servet imar afları kaçakçılık, dolandırıcılık ve kambiyo suçlarına doğrudan veya koşullu aflar getirilmiştir. Bu neden le geniş kapsamlı bir affın zorunluğu Hukuk devletinin vazgeçilmez ilkesi olan "eşitlik ilkesi"nin bir gereğidir.

Hukuk Devleti Hukukun üstünlüğü temeli üzerine oturur. Kanun önünde eşitlik bu temelde esaslı bir unsurdur. Bu kavram her türlu intiyazı reddeder. 1982 anayasasının 10. maddesinde bu temel ilke ifadesini bulmuştur.

GÜNEY DİNÇ (Avukat)

Hazırlandığı açıklanan af tasarısının tüm suçları kapsamasını gerekli görüyorum. Ancak, yetkililerin açıklamaları öyle bir olasılığın gündemde bulunmadığı izlenimini vermiştir. Beklenen af ceza indirimleri biçiminde gelecektir. Af bir cezalandırma yöntemi değildir. Suçlar arasına ayrım koymak, gerçekleşecek affı bir ceza biçimine dönüştürür.

Devletlerin cezalandırma ve af yetkileri aynı toplumsal kaynaktan doğmaktadır. Af yasaları kişisel amaçlarla çıkartılmamaktadır. Hele cezaevlerinin boşaltılarak, yeni gelecekler için yer açılması, mahkemelerdeki dosya birikiminin giderilmesi affların gerekçesi olamaz. Türkiye'de bir af zorunluluğunu oluşturan nedenler, affın sonra alınacak önlemlerin niteliğini belirlemektedir. Türk Ceza Yasası'nın ve diğer yasalardaki suçların gerek tanımlarını gerekse saptanan cezaları bütünlüğü ve adaletli bir dengeye kavuşturmak gerekmektedir. Bizde dönem dönem yaygınlaşan suçların azaltılması için toplumsal önlemler alınacak yerde, cezaların artırılması yeğlenmiştir. Böylece suçlar ve cezalar arasındaki denge bozulmuştur. Ceza hukuku nun caydırıcı etkisi cezaların artırılması yoluyla değil, hiçbir suçun cezasız kalmayacağı inancının kamuoyuna benimsetilmesiyle sağlanır. Oysa, görüyoruz ki, çok büyük boyutlara varan ve devlete karşı işlenen ekonomik içerikli suçlar a açık kapılar bırakılmaktadır. Hayali ihracat, sahte fatura, rüşvet, sahtekarlık suçları yaygınlaşmaktadır. Bu tür eylemlerin ancak çok az bir bölümü su yüzüne çıkmaktadır. Yani duymadıklarımız, okuyup yazılandan çok daha fazladır. Ekonomik suçlar işleyenlerin kamuoyun önünde sergilenmesinden kaçınılmaktadır.

Ayrıca yapay suçlar kaldırılmalıdır. Düşüncenin açıklanması suç sayılmamalıdır. Türk ceza yasası ve ceza içeren diğer yasalar taranarak eylemler ve cezalar arasında oluşan eşitsizlikler giderilmelidir. Af ya da cezalarını çekmek suretiyle özgürlüğe kavuşanlara iş olanakları açılmalı, konut beslenme gereksinimlerinin karşılanmasına yardımcı olunmalıdır. Bu amaçla özel ve kamusal örgütler kurulmalıdır. Cezaevinden çıkanlar işsiz parasız, yapayalnız bırakılmamalıdır. Bu durum onları yeniden suç çizgisine çekebilir. Sosyal devlet, eski hükümlülerin olağan koşullara kavuşturulması için özellikle onlara ilk günlerinde destek olmalıdır.

Bunların ötesinde suçların azaltılması tüm toplumun uygar, çağdaş ve demokratik gelişme sürecinde sağlıyacağı somut aşamalarla yakından bağlantılıdır.

Desenler: HALİL GENÇ

TUTUKLU YAKINLARI NE DİYOR?

NESRİN ÖZ
(Bir tutuklu annesi)

Affın gerekli olduğuna inanıyorum. Fakat bu af sadece adi suçluları kapsamına alan değil, siyasi suçluları da içeren genel bir af olmalı. Oğlumun adi suçtan dolayı üç yıldır içerde yatmasına rağmen yanlışlarıyla birlikte hepimizin yaşadığı bir dönemin tek sorumlusunun da bapishaneleri dolduran yüzlerce gencin olduğuna inanmıyorum. Bugün adi suçlulara çıkarılacağı söylenen kısmi bir af toplumun genel af istemini saptırmaktan başka bir şey değildir. Açılan yaranın sarılması içinde genel af çıkarılmalıdır.

NECLA KUYUMCU
(Tutuklu yakını)

Bir anne olarak söyleyecek o kadar söz var ki, nereden hangisinden başlıyayım. Altı yılın özlemi, acısı, hüznü bir çırpıda, ikiastırla anlatılabilirmi?

Analar daha hassas, daha duyarlı. Hele bu ana yüzlerce oğlunun ha bugün ha yarın çıkacak ümidiyle ayları yıllara bağlamış ise ne söylenebilir ki? Benim tek dileğim biran önce siyasi affın çıkması, ve yavrumun özgürlüğe adımını atması.

Hep birlikte aynı duyguları paylaşan aileler gibi yavrularımız daha fazla kilit altında bırakılmadan çıkmaları görebileceğim mutlulukların en güzelidir.

MEHMET AKSU
(Tutuklu yakını)

Af gerekli bir olay. İçerde 70000 kişi varsa bunu en azından beşle çarpmak gerek. Bu da 300-350 bin kişi yapıyor. Bir ailenin geçimini sağlayan insanın içeri girmesi aileyi büyük bir yıkıma götürmektedir.

Eğer af çıkarılacaksa, adi suçlu, siyasi suçlu, düşünce suçu ayrımı yapılmamalıdır. Siyasi tutuklular ilerde çıkacaklardır. Bir kısım tutuklunun serbest bırakılıp diğerlerinin içerde kalması eşitsiz bir uygulama olacaktır. İçerde kalan insanlar psikolojik olarak yıkıma uğrayacaklardır. Af gerçek anlamına tüm tutukluları içermesi ile kavuşabiliz.

FERZENDE KADICIK
(İnşaat İşçisi-Tutuklu yakını)

Kardeşim 14 yaşında 13 ay yattı. Sonra beraat etti. Askere gitti, geldi, evlendi ve çocuğu var. Aradan 2-3 yıl geçti. Suçsuz olmasına karşın üzerine başka bir suç daha eklendi. Şimdi altı aydır yine içerde. Şu an 22 yaşında ve çok değişti.

Cezaevine suçlu-suçsuz giren var. Sırf kardeşim için söylemiyorum, affa birlikte herkes çıksın. "Herkes çıkarsa ortalık kötü olur mu?" diyorlar. Bu saçmalık. Af çıkarsa çok iyi olur.

Kısmi af olursa kardeşim çıkacak, genel af olursa isteriz ama kısmi af olursa istemeyiz.

Sabah. Sabahın dışardan ilk görüntüsü, dikenli teller ve kuşlar. Yüzlerce kuş... Ne işleri var orada? Onlardan içeriye gelen, özgür olmanın cıvıl cıvıl şarkısı. Dinlemeyen var mı? Sonra istihkaklardan artırılan ekmekler. Sonra ekmekler için bir kap. Sonra, kuş sağnağının ortasında... iki tutuklu.

Ranzalarda, bir yatakta iki kişi. Kış. Koğuş, dar... Hava almak, zor. Bir pencere daha açılsa? Koğuş kademlisinin şifaen görüşmeleri, dilekçeler... Demir kapının yarısı pencere. İşte hava, işte ayışığı...

KIYAFET KEÇECİ

1979 kasımında bir oğlumu Kilis'te vurdular. 1980 kasımında kocamı kaybettim. 1981 şubatında çocuklarımı aldılar. İki oğluma idam cezası verildi, müebbete çevrildi.

Yıllardır Türkiye anayasasında ayrım yapılmadı. Eğer şimdi çocuklarımıza ayrım yapılacaksa bizi göçmen olarak Türkiye'den atsınlar daha iyi. Olayların gerçek sorumluları ellerini kollarını sallaya sallaya geziyorlar.

İnsanlar arasında ayrım yapılmamalı. Birinin yarası sarılırken, diğerinin yarası kanatılmamalı. Çocuklarımızın genel aftan yararlanmalarını istiyoruz. Bu aftan çocuklarımız yararlanamazsa TBMM önünde bütün analar toplanmalıdır.

GÖKMEN ARKAYIN
Bir tutuklu annesi)

Belli siyasi dönemlerin getirdiği kargaşalıklar sonucu 46'lardan buyana her dönem af çıktı. Af olsun mu olmasın mı münakaşası sürüyor. Affın gerçekten gerekli olduğuna hepimizinanıyoruz. İnancımız kendimizden kişilerin içerde olmasından kaynaklanmıyor, onu peşinen söyleyeyim. Türkiye'de yasaklar, cezalar genelde belli siyasi düşünceyi taşıyan kişiler için vardır. Tek taraflı düşünmenin, tek taraflı cezalandırmanın aslında insan tabiatına da aykırı gelmesi gerek. Bizde tam tersi oluyor. Toplum düzenindeki belli yasalara göre cezalandırmak nasıl devletin görevi ise, bu kişileri (cezalıları) tekrar topluma kazandırmak nasıl ki ana hukuk kuralıysa, gençleri zaman zaman affedip topluma kazandırmak da onun görevidir.

Özel kararnamelerle kaçakçıları affettiler. Gencecik insanlarsa o günkü yönetim kargaşasından dolayı, düşüncelerinden dolayı içerdeler.

Çevremde bazı kişiler "aman affedilmesin, anarşi olur" diyorlar. Gerçek demokrasinin olduğu yerde anarşi olmaz zannediyorum. Herkes kendi haklarını müdafaedebiliyorsa, kendisini koruyabiliyorsa anarşi olmaz. Sadece gençler suçlu değil. Çocuklarımız demir parmaklıklar içindeyse hepimiz suçluyuz, hepimiz sahip çıkmalıyız.

Anarşik olaylara karışıp adam öldüreni ihbarcılık yasasıyla affediyorlar, ama sırf düşüncelerinden dolayı yargılananı, yalnız düşünceleriyle haktan yana olanı içerde bırakıyorlar. Türkiye'de bir af düşünülüyorsa bu tüm suçluları kapsayan geniş kapsamlı bir af olmalı. Hiç kimse, ne 61 ne 82 anayasası (82 anayasasının çelişen maddelerine karşın) temelinde düşünce suçunu kabul etmez. İlla "anayasa buna manı" deyip de, toplumda bugün gereken şeylere manı olmanın anlamı yok. Topluma gerekiyorsa, anayasa da değişir.

Tüm hükümlü ve tutuklu ailelerine sesleniyorum. Analara, babalara, kardeşlere sesleniyorum. Gerçekçi hukuğun savunucusu olan tüm avukat, hakimler, sizlere de sesleniyorum. Evlatlarımızın kurtarılması için biraraya gelip sesimizi duyurmalıyız. Başbakanımız bile, halktan bir ses gelmediğini, yahnızca basının uğraştığını sanıyor, kulaklarını anaların yüreklerine tıkıyor.

TUTUKLU YAKINLARI CİNDORUK'LA GÖRÜŞTÜ

4 Eylül günü 30 kadar mahkum yakını af konusunda kamuoyu yaratma çalışmalarının bir parçası olarak Doğru Yol Partisini ziyaret ettiler.

İstekleri üzerine katıldığımız toplantı, genel başkan Cindoruk'un geç kalması nedeniyle daha önce saptanan zamandan 45 dakika geç başlayabildi.

Gaziantep, Diyarbakır ve Mamak cezaevinde yakınları bulunanların genel şikâyetleri, işkenceler ve pışmanlık yasası çıktıktan sonra bu işkencelerin artmasıydı. Genel hoşnutsuzluk yanında özel örneklere de değinildi. Mamak'da kızı bulunan bir anne son bir yıldır kızını göremediğini, kızlarla görüşme yasağı olduğunu onlara neler yapıldığını bilmek istediklerini söylerken, Gazi antep Cezaevinde ağabeyi bulunan genç bir kadın, ağabeyinin başka bir cezaevinden sevk edilirken gördüğü işkencelere son vermek için kendini yaktığını, şu anda tüm vücudunun yara olmasına karşın tedavi görmediğini anlattı. Olayların anlatılması sırasında Cindoruk mahkumların isimlerini, bulundukları cezaevlerini sorarak ilgilenecekleri ni söyledi...

"Bir daha yapmamaları koşuluyla DYP olarak aftan yanayız." diyen Cindoruk'a bir tutuklunun annesi yanıt verdi: "Kaçakçıya, dolandırıcıya af getirdiniz. Bunlar dışarı çıkıp tekrar aynı işi yapacaklar. Siz yarın öbürgün bu adamların silah vermek için çocuklarımızı aramayacaklarını garanti edebiliyor musunuz? Eğer bunu garanti edebiliyorsanız biz de suç işlemeyeceklerini garanti ediyoruz."

Bunun üzerine kendisinin yetkili olsa "kaçakçıya, dolandırıcıya" af çıkarmayacağını söyleyen Cindoruk isteklerin neler olduğunu sordu. Aileler af konusunda bir referandum yapılması için kendilerinin desteklenmesini istediler. Cindoruk böyle bir referandumun olanaksız olduğunu söyleyerek şartlı bir affı savunacaklarını söyledi. Yani aftan isteyenler yararlanmalıydı. Böylece kesinlikle beraat edeceklerine inanarak aftan yararlanmak istemeyenler için sorun çıkmazdı. Aileler itiraz ederek bunun pişmanlık yasasından çok farklı olmayacağını belirttiler. Kanuni prosedurden alıntılar yapan Cindoruk iki durumun farklı olduğunu savundu. Toplantı sonunda basından yeterli ilgiyi görememekten yakınan aileler kamuoyu yaratma çalışmalarının süreceğini belirttiler.

okuma notları...

NÜKLEER SAVAŞ VE Gezegenin Biyolojik - İklimsel Yıkımı
SEROL TEBER
De Yayınevi, 1985, 143 s., 500 Lira.

Nükleer silahlanmanın baş döndürücü bir hıza ulaştığı çağımızda, barış için verilen savaşım daha da büyük önem kazanarak kitlesel boyutlara varıyor. Çabalar sonucu elde edilen kazanımların, silahlanma hızının bir ölçüde gerisinde kalmasına karşın, her geçen gün artan sayıda insan bu savaşımına katılıyor: savaşlardan arınmış bir dünya için "çarpışıyor." Bu bağlamda, söylenecek tek bir sözcüğün, atılabilecek tek bir adımın önemi büyük.

Serol Teber'in 'De' yayınlarından çıkan yeni kitabı, yukarıda açıklamaya çalıştığımız olguyu kavrama ve kavratmada, atılan bir adım, söylenen yeni bir söz. Teber kitabına, Einstein'in, insanlığın barış konusunda ulaşması gereken sorumluluğunun düzeyini gösteren duyarlı sözlerini anımsatarak giriyor: "...İnsanlar, kendileri karşı çıkmadıkları sürece, hiçbir şey savaşları ortadan kaldırmaz. Savaş için hiç direnmeden verdiğimiz kurbanları, barış için vermeye hazır olmalıyız." Ve bu duyarlığı, görsel malzemelerle de kullanarak sonuna dek ayakta tutmaya özen gösteriyor. Nukleer silahların ve silahlanma yarışının bugünkü konumuna gelişini, "doğal" durumdaki radyoaktivitenin bulunuşundan ele alıp, süreç içindeki bilimsel - teknolojik, toplumsal ve politik gelişmeleri de atlamadan inceliyor Teber. Bunu yaparken de barışın önemini, "kötü hiçbir barışın olamayacağından" hareketle anlatmak yerine, yalnızca savaşın kendisinden anlatmayı yeğliyor. Ortaya çıkan tablo ise inanılmaz. Oysa yazarın amacı korkutmak da değil.

Kitapta Hitler'den bir alıntıya da yer verilmiş; "Yönetilenlerin düşünmemek için ısrarlı tutumları, yönetenler için ne büyük şans!" "... Barış için savaşmak, savaşı kavrayabilmekten geçiyor. Sonrası ise "düşünmeksizin" gerekli tavrı almak.

Okunması gereken bir kitap.

RASİM GÜVEN

CANLI BAYRAKLAR
Kerim Korcan
Öykü, Süreç
Temmuz 1985, 160 s.

Canlı Bayraklar 14 öyküden oluşmuş bir kitap. Öyküler sırasıyla, Canlı Bayraklar, Rüzgar Uluyor, Ana, İnek Çobanı, Tosun, Bir Adam, Kadem Usta, Kaptanın Karısı, Şüpheli İnsanlar, Mürvet Hanım, Hicran, Vapurda, Gene, Gene.

Bu öykülerde ele alınan kişiler, bizim yakınlarımız, anlatılan olaylar bizim yaşadığımız olaylar. Çoğunu üzerinde durulmaya bile değer bulmamışızdır. Kerim Korcan işte bu sıradan olayları, sıradan kişileri işlemiş öykülerinde. Olabildiğince yalın bir dille, olabildiğince yalın bir üslupla. Tüm bunlar bir araya gelince de sıcak, kendini okutan öyküler çıkmış ortaya.

Öyküyü sevenlere, öykü okumayı düşünenlere öneririz. Öykü okunduktan sonra ağızda kalan o değişik tadı duyabilirler kitap bittiğinde.

NESRİN HOCAOĞLU

YENİ ÇIKTI

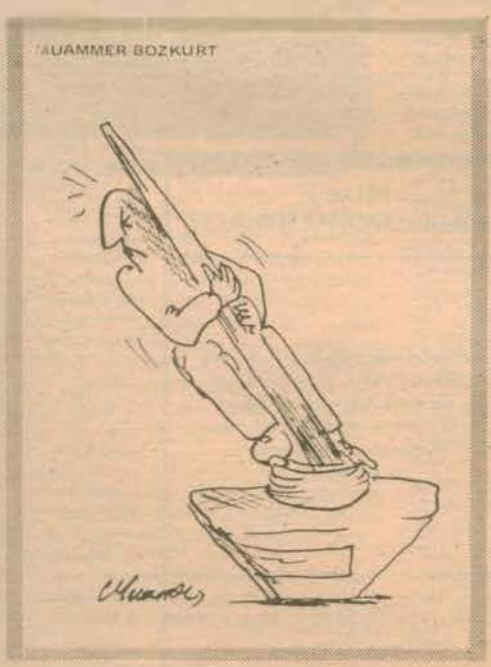

şiir penceresi

İmge(2)

Edebiyat sanatı içinde imgenin en uç noktalarda en çarpıcı biçimde kullanıldığı alan şiirdir. İmgeye sanatın *dili* dersek, şiir özelinde buna şiirin *anadili* diyebiliriz.

İmge, duygusal/düşünsel içeriğin sözcükler aracılığı ile somutlaşma biçimidir. Kuşkusuz burada sözkonusu olan edebiyat sanatıdır. İmgeleşmiş içeriğin içine döküldüğü kalıplar sanatın türüne göre değişiklik gösterir: Resimde renk-desen; müzikte notalar gibi). Bizim dışımızda var olan, ancak görünen haliyle ya da görünenin gerisindeki ilişkiler yumağı olarak, duyular alanına girmeyen gerçekliği duyular alanına sokan bir yaratma edimidir. Yaşamdan doğan, nesneler-olaylar-olguların üzerinde, onların en güzel, en kalıcı karakteristik özelliklerini, onda yaşayanı öldürmeden kapsayan, bütünsel bireşimsel bir sonuçtur.

Bu süreçte (şairin bilincine yansımış görüngülerin imgeleşmesi süreci) sözcükler günlük anlamları dışında, kendi başlarına ve birbirleriyle olan bağlantıları içinde yeni bir kıvmet; duygu ve düşünce yoğunluğu/derinliği kazanırlar. Durağan, donuk, simgeleşmiş hal'iyle yer almazlar şiirde. Bu nedenle ne sözcükler, ne de benzetme-eğretileme-değiştirme vb. söz sanatları bir başlarına imge değildirler. İmge, bunları da kullanan toplumsallaşmış birey olan şairin bilincinde billurlaşmış psiko-sosyal içeriğe gerçeklik kazandırılan bir iç çalışma, zihinsel bir etkinliktir. Bu etkinlikte sözcükler, dış-ve iç-gerçekliği estetik düzeyde yeniden yaratmaları oranında büyürler; duygu ve anlam yoğunluğu, zenginliği kazanırlar.

Şiirsel imge yeni bir gerçeklik kurduğu için usla; bu gerçekliği duyular alanına soktuğu için de duyguyla can bağı olan bir ilişki içindedir. Usla olan ilişkisi her benzetme, çarpıtma ya da bozmanın (deformasyonun); duyguyla olan ilişkisi de her ussal olanın şiirsel olamayacağını gösterir. İmgenin bu iki ilişki alanı, şairin kendine uyguladığı bir çeşit otokontrol mekanizmasıdır.

Genelde imge, anlatılamayanı anlatılır kılmanın, duyu-ötesi şeyleri ellenir kılmanın, gözle görülür hale getirmenin, yani somutlaştırmanın bir yolu olduğuna göre, her kesin bildiği nesne ve olgulara bir yenilik katmadan, anlam ve duyguca zenginleştirmeden onları yineleyerek kurulan imgeyle şiirsel değere ulaşmak nasıl güçse, tam üstüne kimsenin bilmediği nesne ve olgularla kurulan imgeyle de şiirsel değere ulaşılamaz.

Yukarıda da belirtildiği gibi, benzetme-eğretileme vb. söz sanatları da bir başlarına, söylenmek istenen duygusal/düşünsel içerikten yalıtılmış olarak bir anlam ifade etmezler. Şiirsel imge içinde eritilmeksizin ve içeriğe bağlanmaksızın sık sık benzetmeye başvurmak şiiri aşırı simgesel bir düzleme çekebileceği gibi, sık sık eğretilemeye başvurmak da şiiri anlamdışı bırakabilir.

Gerçek şiir bölünmez bir bütünde oluşturulmuş büyük bir duygu-us bütünü olduğuna göre, şiirsel imge de son çözümlemede bütüncül bir özellik gösterecektir. Tekbaşına bir düze, bize yaşamın herhangi bir alanına ilişkin imgeyi verebilir. Ama şiirsel şiir yapan yalnızca bu değildir. Bunlar tek başlarına güzel, güçlü, çarpıcı dizeler olabilirler. Ancak bunun üzerinde bütüncül bir amaca yönelerek bir üst imgeyi, duygu ve düşünceyi vermelidir. Tekil imgeler şiirin bağlandığı/yeniden yarattığı *durumun* bütün yansılarını vermeye yetmeyen tekil gölgeciklerdir. Bunların yoğun, hafif, hızlı, ritmik bir akışla birleştirilmesi, ilişkilendirilmesi ile şiir, insan ruhunun derinliklerine işleyen acılar, sevinçler, özlem ve idealler arasında büyük ve bütüncül bir uyum sağlar, sağlamalıdır. Bu ama, görünenin gerisinde yepyeni bir dünyanın varlığını gösteren bu uyum, onun gerçek dünyaya daha güçlü bir şekilde dönmesini sağlayacaktır.

• YARIN

İŞTE ÜNİVERSİTE !

Üniversite...
YÖK...

ERDAL BELENLİOĞLU

- **Tüm bunlara karşın göz altına alınan, haklarında dava açılan öğrencileri üzen, durumlarının diğer öğrencilerin kaderlerine boyun eğmelerini sağlamak için kullanılması**

İşte üniversite: Gericiliğin, bilim düşmanlığının, şeriatçılığın arttığı, laikliğin yokedildiği bir öğretim yılı daha cumhuriyetin bekçileri üniversite gençliğini bekliyor. Öğretmen yetiştirmekle görevli bir yüksek öğretim kurumunda 'ahlak bilgisi' dersi sınav sorularından bazıları. Kastamonu Eğitim Yüksek Okulu Öğretim Görevlisi Rifat Güzey'in sorularını okurken imam mı yetiştirilecek, öğretmen mi diye sormaktan kendinizi alamadık.

"İtikadi ve ameli mezheplerini ayırarak adlarını imam adlarıyla birlikte yazınız. İkinci rekat ile üçüncü rekat arasında kaidei ulaya kalkan biri için ne gereklidir. Neden, yazınız", Bu sorular laik bir kurumun laik olması gereken görevlisi tarafından soruluyor. Bunlar yetmiyor, "Tebbet suresini latin harfleriyle yazınız." Allah korumuş, latin harfleri yerine arap harfleriyle de yazınız diyebilirdi.

Bir öğretim üyesi "kendisini islam mücahidi olarak tanıtmakta ve bu görev için okulumuza geldiğini sürekli yinelemektedir." diyor okurumuz Enver Korkmaz. Aynı öğretim üyesi derslerinde "elinde islam topuzu ile dere boyunda komünistlerin başına allahım izniyle gum gum vuracağım" demektedir. Anlaşılan durum yalnızca öğretim üyesine özgü değil. "Cumhuriyetçiliği savunanlar dinsizlikle suçlanıyor. Suçlanan kişiler ise türlü yollarla ya sınıfta bırakılmakta ya da okuldan atılmaktadır. (...) İlgi çekici bir olay 24 Haziran 1985'te gerçekleşti. Okuldan atıldığı duyurulan üç kişi adları listelerde olduğu halde bugün sınavlara girebilmekte ve vize aldıklarını iddia edebilmektedirler. Oysa aynı tarihte ilgili dersin öğretmeni Ömer Soylar'ın Kastamonu il sınırları dışında olduğu herkesçe biliniyordu" (Enver Korkmaz ve arkadaşlarının hazırladığı tutanaktan bir bölüm. 3 Temmuz 1985).

Bu tür uygulamaların okuldaki bazı öğretim üyelerine özgü olmayıp doğrudan okul yönetimlerinin tavrı olduğu ortaya çıkıyor. Kaldı ki aynı uygulamalara üstelik çok açık biçimde sözle değil fiille laikliğin çiğnenmesine Konya, Diyarbakır, Trabzon'da da rastlandığını belgeleyen mektupların da gelmesiyle sorunun boyutları düşündürücü bir hal alıyor. "Okulda din-Ahlak hocası Mustafa Yeşildağ tarafından laikliğe aykırı, nurculukla ilgili çalışmalar yapılıyor. İlk önce bir mescit açılıyor. Okul içindeki bu mescitte öğrencileri toplayarak nurculukla ilgili eğitim çalışmaları yapmaktadır. Buna okul yönetimi de göz yummaktadır.(...) Düzenli eğitim öğretimin yapılması gereken okulda, öğrenciler günde 5 saat nurculukla eğitilmektedirler. Okulda din ve ders kitapları dışındaki tüm yasal kitapların okunması yasak." (Konya Atatürk Sağlık Meslek Lisesinden bir öğrenci velisi.).

"Geçtiğimiz oruç ayında; öğretim görevlileri, oruç tutan öğrenciler ve hatta okul personeli oruç tutmayan öğrencilere karşı ortak tavır almışlardır. Öyle ki okul personeli koridorda sigara içen öğrencileri okul yönetimine şikayet etmekle tehdit etmişlerdir. (...) Sağ eğilimli bazı öğrenciler bazı öğretim görevlilerince desteklenmekte ve teşvik edilmektedir. Böylece göze batan öğrencilerin izlenmesi ve haklarında bilgi edinilmesi sağlanmaya çalışılmaktadır. (...) Öğrencilerin okul adresine gelen kişisel mektupları yönetimce açılıp okunmaktadır." (Karadeniz Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi öğrencileri, 15 Temmuz 1985) Bu kişilerin 'tarih' üzerine yorumlarına ise diyecek yok. "Diyarbakır Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde bölüm şefi olan sayın Himmet Üç bir süre önce Fen Fakültesinde girdiği bir derste kurtuluş Savaşım Vahdettin'in başlattığını söylemiştir." Bu nesnel tarihi saptamaya katılmayanları ikna etmek için çeşitli yöntemleri var Himmet Üç'ün "Bu gün başta askeriye vardır. Ordu vardır. Ayağınızı denk alın. Yoksa canınız yanar demiştir." (Ferhat Güven, 23 Temmuz 1985).

Konya Selçuk Üniversitesi'nde "Fen ve Edebiyat Fakültelerinde Türkeş serbest bırakıldığı için okul bahçesinde ve kantinde bayraklar çekilip, marşlar okunurken, kapatılan Ülkü Ocaklarının eski üyelerinden olan Rektör Halil Cin bunlardan habersiz olamaz." (Konya Selçuk Üniversitesi'nden bir öğrenci) Bu konuda özellikle anadoludaki 'eğitim kurumlarımız' oldukça verimli çalışmalar yapıyorlar. Bizim elimizdeki son mektup G.E.F. GÜ Eğitim Yüksek Okulu sınav sorularına ilişkin. Sorular yalnızca Türklük tarihi üzerine değil bağlantılı olarak Avrupa tarihine 'ışık tutacak' nitelikte: "Türklerin Anadolu'yu fethleri Haçlı Seferlerine neden olmuştur. Buna aşağıdakilerden hangisi neden olmuştur? Yanıt: Dini. Avrupa ilk çağdan ortaçağa hangi türk boyunun etkisiyle geçmiştir? Seçenekler Osmanlılar, Selçuklular, Kumanlar, Hiçbiri, yanıt belli değil" Hiçbiri seçeneği bile dersin öğretmeni Burhan Şahin'i kurtarmıyor sanırız. Sınav sorularını onaylayan okul müdürü Mustafa Eski'yi de.

İşte Üniversite: Mevzuatların paranınöğrenci sağlığına yeğlendiği, keyfi uygulamaların hukukun üstünlüğüne yeğlendiği, geleceğin hukukçularını, bilim adamlarını yetiştiren 'Öğretim kurumları'. "30 Haziran Pazar günü Bornova Öğrenci yurdunda kalan öğrencilerden biri 7. kattan düştü. Düşme sonucu bacak ve kollarındaki kırıklar yanısıra omurga kemiklerinde de hasar oluştu. Yurtta durumu el koyabilecek bir sağlık görevlisi ya da hastayı hastaneye taşıyacak bir ambulans yoktu. 10 dakika uzaklıktaki hastaneden yarım saatte bir ambulans geldi. Sorun bir çok kereler yurt yönetimine iletilmiş olmasına rağmen renkli televizyonlar alınırken bu soruna bir çözüm getirilmedi." (Bornova Öğrenci Yurdu)

Liberal ekonominin olanaklarından sonuna kadar yararlanan özel girişim yurtları tatlı kâr kaynakları olarak kullanmayı sürdürüyor." Kantinde satılan yiyecek maddeleri dışarıya göre çok pahalı. Örneğin dışarıda 700 lirayı geçmeyen zeytin yurdumuzda 800-900 lira. Zehirlenmelerin yanısıra hepimizde gastrit var." (Çemberlitaş Kız Öğrenci Yurdu)

Aynı zamanda yurttan 250 öğrenci atılıyor. "Normal okul süresini doldurdukları" gerekçesiyle. Nasıl olsa yeni müşteriler gelir. "Bütçede para kalmadığı için yıl sonuna doğru öğrenci Sağlık Merkezi ilaç vermiyor. İki gün önce otuz bin lira olan depozitler beş bin lira oldu. Başvuru formlarının sonucu elime geçmemişti. Merak edip sordum. Geçen yıl ceza almadığımdan dolayı mutlaka girmeyeceğimden eminim. İki gün bunu sunabilmemden dolayı cezalı olduğumu öğrenince kendimden kuşkulanmaya başladım. Meğer geçen yıl ceza almışım da haberim yokmuş. Yalnız ceza aldığımda öğrencinin imzasının gerekli olduğunu biliyorum. Geçen yıl böyle bir kağıt imzaladığımı hatırlamıyorum. Almadığım cezayla yurttan atıldım." (Serap Morkoç, İÜ Hemşirelik Yüksek Okulu 5 Eylül 1985)

Son olarak harçlar konusunda ilginç bir ilan: "Harç kredisi almak için senet yaptıranlar daha önce yatırdıkları paraları fakültemizden alacaklardır. Bu konuda memurlara başvurulmaması öğrencilere duyurulur."

Tüm bunlara tepki gösterip, tepkisini dilekçelerle somutlaştıran ve kamuoyu yaratmaya çalışan öğrencilerin durumu yalnızca üniversiteler için düşündürücü değil 1984-85 öğretim yılı başında "ek sınav" ve "paralı öğretimin durdurulması" için dilekçe veren İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencileri sıkıyönetimce göz altına alınıyorlar. 1 ay gecikme ile okullarına dönüyorlar. Ancak bu kez de okul idaresi tarafından soruşturmaya çekiliyorlar. Haklarında sıkıyönetim mahkemelerinde yeniden dava açılıyor. Bu kez savunmaları alınana kadar okul binaları ve eklentilerine girmeleri yasaklanıyor. Tüm bunlara karşın göz altına alınan, haklarında dava açılan öğrencileri üzen, durumlarının diğer öğrencilerin kaderlerine boyun eğmelerini sağlamak için kullanılması.

İşte üniversiteler, işte yurtlar, işte yüksek öğrenim kısaca. Üzerinde uzun boylu yorum gerek kalmayacak kadar somut durumlar. Yalnızca bize gelen mektuplardan yaptığımız bir derleme de olsa ülke genelinde yüksek öğretimin geldiği noktaya ilişkin önemli ip uçları taşıyor bunlar. Yeni bir öğretim yılı başlarken böyle bir tablonun bizi karamsar yapmadığını da söyleyelim. Bu gerici ve keyfi uygulamalara yasal hakların kullanılması ile dur denileceğine inanıyoruz.

Atılmalara Karşı İtirazlar Sürüyor

Bütünleme sınavlarının ardından üniversitelerde atılmaların büyük ölçüde artması beklenirken, daha önce çeşitli nedenlerle kayıtları silinen öğrenciler yasal girişimlerini sürdürüyorlar.

Geçtiğimiz yıl okuldan kayıtları silinen bir grup ODTÜ öğrencisinin açılacağı bildirilen yaz okulunun açılmaması ve "curve" sisteminin uygulanmaması nedeniyle açtıkları iptal davasında karar bekleniyor Ankara 2 No'lu İdare Mahkemesi öğrencilerin açtığı davayı önce, sınav sonuçlarının panoda duyurulmasının tebliği yerine geçmeyeceği gerekçesiyle reddetmişti. Bunun üzerine mahkemenin verdiği kararı iptal etmek için Danıştay'a başvuran ODTÜ'lü öğrenciler, olumlu karşılık aldılar. Danıştay'ın, sınav duyurularının tebliğ yerine geçeceği konusunda verdiği karardan sonra İdare Mahkemesi davaya yeniden bakmaya başladı.

BİLMER
BİLGİ DANIŞMA MERKEZİ

- Üniversite öğrencilerine fizik, kimya, maliye, vergi vd. bütün derslerde bilgi danışmanlığı.
- Öğrenci projeleri, yüksek lisans ve doktora tezleri rehberliği.

Tel: 23 48 01
Fevzi Çakmak Cad. 61/3
Beşevler/Ankara

Zabunoğlu "AÜ Rektörlüğü suç işliyor."

ACHF öğrencilerinin dernek kurma başvurularının rektörlük tarafından reddedilmesinden sonra, Ankara 4. İdare Mahkemesi'nin rektörlüğün davranışına karşılık yürütmeyi durdurma kararı verdiğini daha önceki sayılarımızda duyurmuştuk.

Ankara 4.İdare Mahkemesi'nin 29 Nisan 1985 tarihli kararı üzerine dernek kurucusu öğrenciler üniversite rektörlüğüne yeniden başvurdular. Ancak yaklaşık iki ay sonra rektörlüğün verdiği yanıt bir hayli şaşırtıcıydı. Öğrencilere gönderilen yazıda özetle, mahkemenin yürütmeyi durdurma kararına üniversitenin itiraz ettiği, yeni karar çıkana kadar iptal konusu işlemlinin "izin yerine kaim olmamak kaydıyla" durdurulduğu bildiriliyordu.

Bu konuda dergimize bir açıklama yapan AÜ Hukuk Fakültesi Dernek Kurucuları avukatı Prof. Yahya Zabunoğlu rektörlüğü dava edeceğini açıkladı. Zabunoğlu bu konuda şunları söyledi. "İdari mahkemenin aldığımız karar, rektörlüğün izin vermeme işlemini iptal ediyor. Böylece rektörlüğün açtığı dava sonuçlanıncaya kadar derneğin tüzel kişilik kazanması gerekiyor. "İzin verme yerine kaim olmamak kaydıyla "işlemin durdurulması" diye bir şey olamaz. Rektörlük suç işlemektedir. Kendileri hakkında yeniden dava açacağız."

AÜ Rektörlüğü adına "işlem iptal ettiğini" açıklayan kişi bir zamanlar Kurt Karaca adıyla Türklerin tarihi üzerine 'bilimsel' incelemeler yapan, Rektör yardımcısı Fikret Eren. Yakında Fikret Eren'in hukuk kitapları piyasaya çıkarsa hiç şaşmayın.

ODTÜ Öğrenci Derneği Çalışmaya Başlıyor

9 Eylül 1985 tarihinde, ilk başvurusunda (29 Nisan 1985) alması gereken "alındı" belgesini alan ODTÜ Öğrenci Derneği resmen tanındı ve çalışmaya başladı.

Dergimize bir demeç veren dernek kurucularından Gökhan Dinçer şunlarısöyledi:

"Artık çeşitli zorluklarla, engellemelerle aştığımız kuruluş aşamaları gerilerde kaldı. Şimdi ötelenmiş kalıcı ve dev adımlarla ilerlenmesi gereken zorlu ve çetin bir yol var.

Çıkış noktamız demokrasi ve katılımdır. Eğitim, üretim ve toplumsal gelişme arasında kopmaz bir bağ vardır. Gelişmiş toplumları incelediğimizde, eğitimin öncü rolünün yadsınamaz olduğunu görürüz. Bilimi, bilimsel düşünceyi öğreten ve yaratıcı insan yetiştiren bir kurum olan üniversitenin, tüm eğitim sistemi içinde belirleyici bir yeri vardır. Görüldüğü gibi, doğrudan toplumu ilgilendiren eğitim ve özellikle üniversite eğitimi en geniş katılımla belirlenmelidir. Öğrencisiz eğitim diye de bir şey olamayacağına göre, öğrencilerin eğitim planlamasından, üniversite kurumu bünyesindeki en küçük birime kadar, karar alma ve uygulama sürecine aktif katılımı zorunluluktur.

Yeni öğretim yılı çözüme kavuşmamış sorunlarla başbaşa. Üniversitelerden atılan binlerce arkadaşımız, başından beri anayasadaki sosyal adalet, eğitimdeki fırsat eşitliği ilkeleriyle çelişen öğrenim harçları ve yeni yüzde yüzlük zam, gereksinimi karşılamayan derslik, labaratuvar araç, gereçleri, yurtlarda kalamayacak 50 000 'in üzerinde öğrenci, aşırı pahalı ders kitapları, ulaşım ve yemeğe yapılan yeni zamlar, bunların en önemlileri. İnanıyoruz ki, üniversite öğrencisi olmanın bilincinde ve sorumluluğunda olan her arkadaş, sorunların çözümünde de güçlerimize güç katacaktır."□

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Öğrencileri Öğrenci Derneği İçin Başvurdu

Yarın OSizi dernek kurmaya götüren nedenleri kısaca açıklar mısınız?

Taner ■ Eğitimde birçok sorunla karşılaşmaktaydık ve bunları dile getirecek bir yapının yokluğu en büyük eksiklikti. Öğrenciler kendi sorunlarına sahip çıkmanın ve onlara çözüm yolları önermenin korkusu içindeydiler. Böyle bir çalışma yasadışı olacakmış gibi bir kuşku vardı. Bu kaygıları yenmenin en tutarlı yolu yasal olarak tanınmış bir öğrenci derneği kurmaktı.

Ethem ■ Sanıyorum öğrencileri ilgilendiren durumlara öğrencilerin de etkin olarak katılmasını sağlamak amacını vurgulamak gerekiyor.

Faruk ■ Fakültemizde öğretim üyeleri, öğrenciler ve personel olmak üzere üç büyük grup varve öğrenciler en kalabalık grubu oluşturmaktadır. Öncelikle sayı yönündeki bu üstünlüğümüzden dolayı fakülte yönetimine katılmamız gerektiğine inanıyoruz.

Ertuğrul ■ Kurma amacımızı kısaca şöyle özetleyebiliriz. Okul yönetimine katılmak, öğrenciler arasında iletişim ve birlikteliği sağlamak, varolan eğitimin sistemine alternatif üretmek, öğrenci sorunlarını (akademik ve sosyal) ele alıp çözümler için öneriler getirmek, yasalarda tanınan akademik ve demokratik haklarımızı kullanmak.

□Okulunuzdaki öğrencilerin derneğe yaklaşımı nasıl oldu?

Ertuğrul ■ Önceleri çok dar bir çerçevede bu konu tartışıldı. Daha sonra sosyal kollarda çalışan arkadaştar çerçevesinde ilgi ve destek gördü.

Taner ■ Öğrenci arkadaşlar, üzerindeki korku ve yılgınlıktan dolayı önce böyle bir çalışmadan uzak durdular. Ancak bu durumda sorunlara çözüm bulunmadığını anlayınca derneğe olan ilgileri arttı ve yoğun bir destekle karşılaştık.

□ Derneğinizin çalışma ilkeleri nelerdir?

Faruk ■ Fakültemizdeki arkadaşları koşulların elverdiği ölçüde yönetimde en iyi biçimde temsil etmek.

Ertuğrul ■ Bizi dernek kurmaya iten nedenleri çözümlemek için tüm öğrencilerin katıldığı etken ve dinamik yapıyı kurmak.

Taner ■ İç işleyişimizi demokratik merkeziyetçilik ile tanımlayabiliriz. Yani yönetim ve denetleme kurulları genel kurulda seçilecek. Üst kurullarda yer almayan arkadaşların sürekli söz ve denetim hakkı olacak. Ama yönetim kurulu kararları tüm üyeleri bağlayıcı olacak.

□ Önümüzdeki dönem içinde neler yapmayı düşünüyorsunuz?

Faruk ■ Bir an önce kurulabilmek için çalışmalarımızı disiplinli bir şekilde sürdürmek amacındayız.

□ Varolan eğitim sistemi içinde sizce dernek neler yapabilir?

Ertuğrul ■ Bu koşullarda dernek akademik sorunlara sahip çıkıp onların üzerine gidebilir.

Faruk ■ Teksir sorununu çözümlemek, sınavlardaki gereksiz zorlamaları yermek, klinik dönemdeki kargaşayı düzenlemek ve bize en yararlı olabilecek şekilde düzenlenmesi için öneriler getirmek, derslerin düzenli bir program ile yapılmasını sağlamak gibi.

Taner ■ Derneğin öğrencilere bir araya gelme alışkanlığı ve demokrasi bilincini kazandırması da çok önemli.

Ethem ■ Öğrenciler olarak derneğe sahip çıkıp desteklersek iyimser olmamak için hiçbir neden yok. □ Teşekkürler. Çalışmalarınızda başarılar dileriz.□

Dünyadan...

NOBEL BARIŞ ÖDÜLÜ SAHİBİ ADOLFO PEREZ ESGUİVEL:

"Latin Amerika Halklarının hiç bir borcu yok!"

Nobel Barış Ödülü sahibi Adolfo Perez Esguivel, Latin Amerika'nın dış borçlarını ödeyecek durumda olmadığını ve soruna getirilecek etkin ve kesin çözümün "halkların çıkarları" temeli üzerinde şekillenmesi gerektiğini söyledi.

Arjantinli, 54 yaşındaki Esguivel "Borç yalnızca rakamsal bir sorun değildir, o siyasal bir olaydır ve çözümü de öyle olmalıdır" dedi. Latin Amerika ülkelerinin hala bağımlı ve egemenlik altında olduğunu böyle bir durumun da dış borçlara neden olduğunu ekleyen Esguivel, "biz potansiyel olarak zenginiz fakat yoksullaştırılıyoruz" dedi.

"360 milyon dolarlık bir borç ödenemez, hangi açıdan bakılırsa bakılsın bu borcun hepsini ödeyemeyiz. Ben, ekonomistler kibunlar kendilerine büyük uluslararası çıkarları, nadiren halkların gereksinmelerini temel alırlar. taraflında daima eleştirilmişimdir.

Esguivel "Borç sorununa etkin ve kesin bir çözüm halkların çıkarları temelinde getirilmeli ve bizi gittikçe daha büyük yoksulluğa götüren politikalar değiştirilmelidir" dedi.

Bankerlerin ve iş adamlarının borçlar konusunda hatalı bir tutum içinde olduklarını söyleyen Esguivel "Hiçbir borcumuz yok; dahası hammaddelerimizi ve insan unsurumuzu çalmaya başladıklarından beri onların bize borcu var" dedi.

Latin Amerika'nın borcunun %60'nın nedeninin - halkı hiçbir zaman zenginleştirmeyen sermayenin gelmesi olduğuna dikkati çekti ve "şimdi iştiyorlarki: biz ödeyeceğiz ve yapacak hiçbir şeyimiz kalmayacak. Hiçbir zaman almadığımız bir şeyi ödememeliyiz" diyen Esguivel şöyle devam etti.

"Yapmamız gereken, bu durumu çözümleyecek yeni alternatifler için mücadele etmektir ve bunun içinde bilinçlenmeli ve birleşmeliyiz. Çünkü borç sorunu yalnızca bir rakam sorunu değildir. O, siyasal bir sorundur ve bu bağlamda halledilmelidir."□

İşçi Haberleri...

MAHKEMEYİ KAZANAN VAT İŞÇİLERİ HAKLARINI ALMAYA BAŞLADILAR

İşçiler 21 Mayıs 1985'deki ilk duruşmada görülüyorlar.

Vat işçilerinin 5 Şubat 1985'de başlayan Hak Arama Maratonu yaklaşık 6 ay sonra 14 Ağustos 1985'de sona erdi

29 Ocak 1985'te bir haftalık izne çıkan ve döndüklerinde işten çıkarıldıklarını öğrenen işçiler bundan sonra birikmiş alacaklarını kıdem ve ihbar tazminatlarını almak için uğraşmaya başladılar. Önce fabrikaya gidip konuşmayı denediyseler de bir sonuç alamadılar, Jandarmalar tarafından karakola götürülüp sorguya çekildiler. Daha sonra Bölge çalışma Müdürlüğü, İstanbul Valiliği, Türk-İş, Başbakan Vekili Kaya Erdem, Cumhurbaşkanı Genel Sekreterliği ve Cumhurbaşkanı Kenan Evren'e yazdıkları mektuplardan bir sonuç alamayınca doğrudan mahkemeye başvurdular.

18 Haziran 1985'de mahkeme işçileri haklı buldu. Birikmiş alacaklarının, kıdem ve ihbar tazminatlarının ödenmesini ve işçi'lerin TİS'nin 2. yıl zammından yararlanmalarını sağladı. İşveren bu durumdan hoşlanmasa da mahkeme kararına uymak zorunda.

Mahkemenin sonuçlandığı gün işçiler sevinçle birbirlerine sarıldılar. Birlikte mücadele etmenin ve sendikalı olmanın kazanımlarını kutladılar.□

İŞSİZ KALAN İSMAİL AĞBAŞ KENDİNİ ASTI

Geçtiğimiz temmuz ayında Kars'ın Iğdır ilçesinde oturmakta olan İsmail Ağbaş adlı kişi işsizlikten dolayı düştüğü bunalım sonucu kendini astı. Düşüncelerinden dolayı iş için başvuruları geri çevrilen İsmail Ağbaş, girebildiği işlerden de daha sonra çıkarıldı. Arkadaşları da çeşitli baskılar sonucu kendisinden uzaklaştırılan İsmail Ağbaş geçirdiği ruhsal bunalım sonucu 21 temmuz gecesi kendini asarak intihar etti. Düşünce suçlarına af isteminin gündeme geldiği bu günlerde düşüncelerinden dolayı mahkum olanların yalnızca cezaevlerindeki insanlar olmadığı bu olayla da somutlanıyor.□

Yurtiçi'nden

YARIN'I ZİYARET

Almanya'da öğretim gören bir grup Türk öğrencisi ağustos ayı içinde Yarın İzmir Bürosu'nu ziyaret etti. Bu öğrenciler uzun yıllardır Almanya'da çalışan aileleri'nin yanında yaşıyorlar. Temmuz ayı başında mektup yazarak İzmir'e yapacakları "kültür gezisi" için derginizin yardımlarını istemişlerdi. İzmir bürosu şehrin kültürel anlamda ölü mevsimde olmasına rağmen elinden geldiğince en verimli çalışmayı yapmak için hazırlıklara başladı. Makine mühendisleri odasının iyi niyetli yardımları sayesinde yer sorununu çözdü. İlk gün saydam gösterisi yardımıyla çeşitli yörelerindeki yaşam biçimlerinden kesitlerden görüntüler verdi. Programdaki ikinci etkinlikte oyun yazarı Erdoğan Aytekin köy seyirlik oyunları üzerinde açıklamalarda bulundu. Bu arada Erdoğan Aytekin'le birlikte çalışan bir grup amatör tiyatrocu (çoğunluğu üniversite öğrencisi olan) köy seyirlik oyunlarından örnekler verdiler. Ayrıca konuklarımızda Almanya'da üzerinde çalıştıkları çeşitli oyunlardan kesitler verdiler. Çalışmaların son gününde de ressam Fahir Aksoy çalışmaları hakkında bilgiler verdi. Akşamları ise yaz nedeniyle İzmir'de turnede bulunan tiyatro gruplarının oyunları izlendi.

Kültürel etkinliklerden kalan zamanlarda Almanya'daki Türk gençlerinin sorunları ve Türkiye'deki gençliğin durumu üzerine söyleşilerle geçti.

26 ağustosta konuklarımız Türkiye'den ayrılırlarken yurtiçi ve yurtdışındaki gençler arasında sıcak ilişkiler kurulmuştu ve her iki taraf da bu ilişkileri sürdürmeye kararlı görünüyordu.□

● yarın izmir bürosu

GENEL HİZMET-İŞ:

"Gençlik edilgenlikten kurtarılmalıdır"

İstanbul'da Belediye-İş kolunda bağımsız olarak örgütlenen Genel Hizmet-İş Sendikasının olağan ilk kongresi yapıldı.

Sendika başkanı Yılmaz Kortaş açılış konuşmasında, bağımsız olarak neden örgütlendiklerini neden gerekli olduğunu ve günümüz koşullarında sendikal mücadele alanında yaşanılan zorluklara değinerek genel olarak gençlik olgusunun sorunlarını şöyle dile getirdi.

"... 18 yaşında bir genci sayıyorlar ama seçme hakkı vermiyorlar.

18 yaşında bir genci sayıyorlar ama 10 yıl çalışmadan sendikanın yönetimine seçilmesine izin vermiyorlar.

18 yaşında bimbir güçlükle girdiği üniversitede hiçbir söz hakkı verilmiyor. Toplu olarak bir dilekçe verdiklerinde zorlukla girdikleri okuldan kolaylıkla atılabiliyorlar.

18 yaşında liseyi bitiren gençlik kendisini işsizliğin cehenneminde buluyor.

...Bugün işçi gençliğin büyük bir bölümü işsizdir. İş bulanların büyük çoğunluğu da asgari ücretle, sigortasız ve sendikasız olarak çalışmaktadırlar. Bu konu oldukça tartışılması gereken bir konudur. Bizim buradaki kısıtlı olanaklarımızla, söylev vermemizle ayrıca çözülmezdir. Yaşamın içinde etkin bir şekilde tartışılmalı ve demokratik hakların alınması için mücadele edilmelidir. Gençlik edilgenlikten kurtarılmalıdır. Kadınları ve üretken kılınmalıdır."

Kongrenin ikinci gününde yapılan seçimler sonucunda Yılmaz Kortaş yeniden başkanlığa seçildi.□

● yarın istanbul bürosu

AKGÜN İPLİK DOKUMA FABRİKASINDA YENİ GELİŞMELER

1970'lerden bu yana Adana'da üretim yapan Akgün fabrikasında neler olup bittiğine geçen ay kısaca değinmiştik. Şimdiletde işveren tarafından önceki olumsuz tavırlar pek görülmemekle birlikte, MİSK'in eski saldırganlığı, hızından yitirmeden sürmekte.. İşçilere, TEKSİF'ten istifa edip MİSK'e geçmeleri, arkadaşlarını da getirmeleri için para teklif eden MİSK 'li militanlar bu yolla başarılı olamadıklarında çeşitli tehditlerde bulunuyorlar.

Bu arada TEKSİF yöneticileri Adana temsilcilik bürosuna gelerek, Akgün fabrikasında çalışmalarının sürdüğünü, çeşitli yollarla kandırılıp, TEKSİF'ten istifaya zorlanarak, MİSK'e yasal olmayan bir biçimde kayıtları yapılan 20 civarında işçinin, kandırıldıklarını anlayarak tekrar MİSK'ten istifa edip, TEKSİF'e döndüklerini, MİSK'ten yeni istifalarında beklendiğini belirttiler.

Entrikalara karşı sınırlı olanaklarla mücadele veren TEKSİF üyesi işçiler, toplusözleşme hakkını elde etmekte umutlu ve kararlı olduklarını bildiriyorlar.□

●yarın adana temsilciliği

DÜZELTME

1. Derginizin 49. sayısında yayımlanan "Gündemdeki Sorun: Genel Af" başlıklı ve Yarın imzalı yazıda (sayfa 4) anlam değişikliklerine yol açabilecek dizgi yanlışları yapılmıştır.
   Yazının 4. paragrafının 5. cümlesi "Eğer bu görülmeyip siyasal af istemeye kalkılırsa büyük hata olur" biçiminde çıkmıştır. Doğrusu: "Eğer bu görülmeyip siyasal af isteminin etkinliği cezaevlerindeki siyasal hükümlü sayısı ile ölçülmeye kalkılırsa büyük hata olur" biçiminde olacaktır.
   Aynı yazının 5. paragrafının 2. cümlesi ise; "Aslında toplumda çatışan birden çok siyasal tezden verili koşullara dayanarak yaptırım uygulama ihtiyacında ve gücünde ise, bunları suç ilan eder." biçiminde çıkmıştır. Doğrusu: "Aslında toplumda çatışan birden çok siyasal tezden verili koşullara dayanarak baskın durumu yükselmiş olanı, diğer(ler)ini kamu gücüne dayanarak yaptırım uygulama ihtiyacında ve gücünde ise, bunları suç ilan eder." biçiminde olacaktır.
2. Derginizin 48. sayısının 21. sayfasında kendisi ile konuşma yapılığını Günter Fraschaner, "F.Almanya Gençlik Daire Başkanı" değil, "F.Alman Gençlik Dairesi Düsseldorf Bölgesi Yabancı Gençler Sorumlusu"dur. Verilen rakamlarda Düsseldorf bölgesi için geçerlidir. Özellikle özür dileriz.

Çerkes Karadağ'ın "Beyaz-Siyah Siyah-Beyaz"ları

Fotograf sanatçısı Çerkes Karadağ'ın "Beyaz-Siyah Siyah-Beyaz'lar" sergisi 30 Eylül'de Ankara Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nde açıldı. Sergi, 14 Ekim'e dek açık kalacak.

1951 yılında doğan Karadağ, yüksek öğrenimini Gazi Eğitim Enstitüsünde sürdürdükten sonra çeşitli iş alanlarında çalıştı. Yurtiçi ve yurtdışında çeşitli kişisel sergiler açan sanatçı, pek çok karma sergiye de katıldı. Yarın Dergisi'nin geçtiğimiz yıl düzenlediği "İşçi Portresi '84" sergisine de katılan Çerkes Karadağ, sergi içinde bir de saydam gösterisi sunmuştu.

Fotografı, güzel sanatların şiiri olarak gören Karadağ, doğa ve insana ait her şeyi ışıktan şiirinin ana teması olarak değerlendiriyor. Geçtiğimiz yılların titiz çalışmalarından örnekler bulunan sergide, Karadağ'ın 1985 içinde gerçekleştirdiği en yeni ürünlerinin de yer alması, sanatçının gelişim sürecinin izlenebilmesi için bir fırsat veriyor.□

Nicolas Guillen 83 Yaşında

Dünyaca ünlü Kübalı ozan Nicolas Guillen'in sesi uzun süreden beri dünya basınında duyulmuyordu. Yarım yüzyıllık bir şiir geçmişi bulunan ve Küba Devrimi'ni adım adım izlemesiyle bilinen Guillen, kısa bsüre önce bir Türk gazetecisiyle konuştu. Nur Dolay'ın 83 yaşındaki ozanla yaptığı konuşma, 15 günde bir yayımlanan "Afrique Asie" dergisinin son sayısında yer aldı.

VE O GÜZEL KADININ ÇOCUKLARI

GENÇLİĞİN ROMANI

Burhan GÜNEL

KEREM YAYINLARI - PK.371 KIZILAY - ANKARA

DAĞITIM : ADAŞ — CEMMAY — DATİÇ

Turgut Uyar Öldü

Şiirimizin ikinci yeni diye bilinen akımın önemli isimlerinden olan Turgut Uyar yakalandığı hastalıktan kurtulamayarak 22 Ağustos 1985 günü 58 yaşında öldü.

1927 yılında Ankara'da doğan Uyar, Askeri Memurlar Okulunu bitirmiş; 1948-58 yılları arasında Posof, Terme ve Ankara'da Personel Subay olarak görev yapmıştı. Daha sonra askerlikten ayrılarak Türkiye Selüloz ve Kağıt Sanayi Ankara Şubesinde çalışmış; buradan emekli olduktan sonra (1969) İstanbul'a yerleşerek bundan sonra yalnızca şiirle uğraşmıştı.

İlk şiiri Yedigün dergisinde yayımlanan (1947) Turgut Uyar, Kaynak dergisinin 1948'de açtığı yarışmada "Arz-ı Hal" adlı şiiriyle ikincilik kazandı. Daha sonra Varlık, Yeditepe, Pazar Postası, Dost, Değişim, Türk Dili, Dönem, Papirüs, Yeni Dergi ve Gösteri dergilerinde şiirleri, şiir ve şairlerimiz üzerine yazıları yayımlandı.

İlk dönem şiirleri, bir yanı toplumculuğa açık dursa da, bireysel bir bakışın, kişisel yaşantılarını izlerimlerini, izdüşümlerini yansıtan Uyar, daha sonra toplumla, çevreyle çatışmanın şiirini yazmıştır. Bireysel bir bozgun ve sıkıntı şiirlerinin izleğini oluşturur. Uyar, sürekli bir arayış içinde olmuştur. Bu arayış sıkıntılığın, günlük yaşamın, toplumcu umudun, umutsuzluğun kapılarını dolaştırmıştır onu. Ama en çok ilk kapıları zorlamıştır. Uyar'ın yayımlanmış kitapları şunlardır:

Arz-ı Hal (1949); Türkiyem (1952); Dünyanın En Güzel Arabistanı (1959); Tütünler Islak (1962, Yeditepe Şiir Ödülü-(1963); Her Pazartesi (1968); Divan (1970); Toplandılar (1974); Kayayı Delen İnci (1981), Necatigil Şiir Ödülü-1982); Toplu Şiirler-I (1981); Bir Şiirden (1983, İnceleme); Büyük Saat (1984, Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü).□

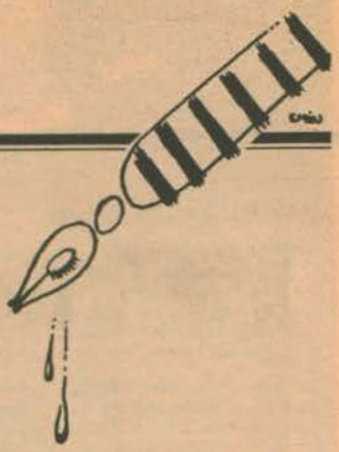

"SANAT REHBERİ" YENİ BİR BİÇİM VE İÇERİKLE ÇIKIYOR

Sanat Rehberi Dergisi, yeni yayın dönemine Ekim '85'ten başlayarak yeni bir biçim ve içerikle giriyor. Aylık sanat ve yazın dergisi olarak yayınlanacak olan Sanat Rehberi'nin yayın amaçlarının başında gençlerin sanat ve yazın alanında birlikte yarattığı, ürettiği, karar verdiği ve yaşama geçirdiği bir platform oluşturmak geliyor. Toplumcu gerçekçi sanat ve yazın'ın gelişmesini ve yaygınlaşmasını amaçladıklarını bildiren dergi yetkilileri, ülkemizde ve dünyadaki seçkin yapıtlar da yer vererek dünle bugün, bugünle yarın arasında bir köprü işlevi görmeyi hedeflediklerini belirtiyorlar. Sanat Rehberi'nin sanata, yazına, kitaba karşı yaratılan soğukluğun ve düşmanlığın giderilmesi için çaba göstereceği de bildiriliyor.

Sanat Rehberi'nin Ekim '85 sayısında Y.Yevtuşenko, N. Gogol, Octavio Paz, Edgar Allen Poe, Behçet Aysan, Ali Cengizkan, Gültekin Emre, Ruşen Hakkı, Adnan Satıcı, Salih Bolat, Şükrü Erbaş, M. Mahzun Doğan, Sami N. Özerdim, Güven Tunç, Alişan Özdemir Fuat Ovat, Hasan Efe ve Ali Rıza Kuranel'in yapıtları yeralıyor.

Sanat Rehberi'nin yazışma adresi, "PK 131, Kavaklıdere, ANKARA".□

LATİN AMERİKA BAŞKALDIRIYOR !

Nur Dolay

Çıktı 1000 TL.

süreç

Piyerloti Cad. 47-49 D.8 Çemberlitaş/İSTANBUL — tel: 526 85 27

CEZAEVİ GÖRÜLMÜŞTÜR MÜDÜRLÜĞÜ

BAŞVURUMUZ YANITLANDI!

Erkan Yücel Öldü

Tiyatro ve sinema sanatçısı Erkan Yücel 8 Eylül günü bir film çekimi için İzmir'den Kuşadası'na giderken geçirdiği bir trafik kazası sonucu öldü. Sinema ve tiyatro dalında çeşitli ödülleri olan Erkan Yücel 41 yaşındaydı.

Tiyatro yaşamına 1959'da Ankara'da Halkevi'nde başlayan sanatçı daha sonra Meydan Sahnesi ve 1964-74 yılları arasında AS 'da çalıştı. 12 Mart döneminde iki yıl tutuklu kaldıktan sonra DAST (Devrimci Ankara Sanat Tiyatrosu) ve şu anda çalışmalarını sürdüren Halk Tiyatrosu'nu kurdu. 1974 yılında sinemaya geçen Erkan Yücel "Endişe" filmindeki rolüyle 20. San Remo Film Şenliği'nde "En İyi Erkek Oyuncu" seçildi (1977) Erkan Yücel daha sonra sinema ve tiyatro yaşamını birlikte sürdürdü.

Bu sütunlarda zaman zaman dergimizin cezaevine alınmadığından yakınan mektuplar yayınlıyor ve bu konuda cezaevi müdürlükleri ile ilişkiye geçeceğimizi bildiriyorduk. 25 Haziran 1985 tarihinde Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğüne bir yazı ile başvurarak konu hakkında bilgilendirilmeyi istedik. Yazımız a cezaevlerinin bir bölümünün dergimizi düzenli olarak almalarına karşın bir bölümünün bu konuda oldukça keyfi davrandıklarını ve bu uygulamaların sürdüğünü belirttik. Ceza ve Tevkif Evleri Müdürlüğüne, bu konuya ilişkin sorunlarımızı hangi merci ile çözmemiz gerektiğini, bazı yöneticilerce sık sözü edilen bir yasak yayın listesinin gerçekten var olup olmadığını ve yasal olarak yayınlanan ve Türkiye'nin her yanına dağıtılan dergimiz için yöneticilerin her birinin ayrı uygulama yapmasının onların yetkileri dahilinde olup olmadığını sorduk. Aldığımız yanıtı olduğu gibi yayınlıyoruz.

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
C.T.E.Genel MÜDÜRLÜĞÜ
Sayı : [illegible] 50600
ANKARA
Konu :
[illegible]
İlgi: 25.6.1985 tarihli dilekçeniz.
[illegible]
BAKAN ADINA
C.T.E.Genel Müdürü

Aziz Nesin "Devlet Tiyatroları hükümet tiyatroları olmaktan kurtulamamıştır."

Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü'ne bir mektup gönderen Aziz Nesin, iki yıl önce yaptığı başvuru sonucunda, üç oyununun daha önce oynandığı için, iki oyununun da 1964 yılında reddedildiği için sahnelenemeyeceği, geriye kalan sekiz oyununun incelendikten sonra bilgi verileceği yanıtını aldığını, ancak bugüne dek bu sekiz oyun hakkında söz verilen bilginin verilmediğini belirtti.

Nesin, Devlet Tiyatroları'na gönderdiği mektupta, "T.C. Devlet Tiyatroları ne yazık ki gerçekten 'Devlet Tiyatroları' olamamış, askeri ya da sivil iktidarların 'Hükümet Tiyatroları' olmaktan kurtulamamıştır. Bugünkü iktidarın beğenmediği, sevmediği ve bugünkü iktidara karşı olduğu açıkça bilinen bir yazarın oyunlarını sahnelemek, Genel Müdürlüğünüzün hakkını, gücünü, yetkisini ve yeteneğini aşmakta olduğunu bilmekteyim. Bunu bilerek oyunlarımı Devlet Tiyatroları'na göndermemin nedeni; bu durumu belgelemek ve ilerde yazacağım tiyatro anılarımda bu durumu belgeleyerek Türkiye'ye ve gelecek kuşaklara duyurmaktır." dedi. Aziz Nesin mektubunu "Devlet Tiyatroları'nın gerçekten Devlet Tiyatroları olması dileğiyle" diyerek bitirdi.

MÜZİKSEVERLERE DUYURU!

ADA YAYIN MÜZİK PAZARLAMA

- AMERİKAN FOLK
- YUNAN FOLK
- LATİN AMERİKA FOLK
- RUS FOLK
- KAZAK FOLK
- ÇEK FOLK
- ROMEN FOLK
- KANADA FOLK
- İSPANYOL FOLK

ve caz, klasik, pop, özgün müzik, plak ve kaset çeşitleri.

...

Not: Ezginin Günlüğü Grubunun toptan ve tek istekleri karşılanır.

ZAFER ÇARŞISI NO: 27 YENİŞEHİR ANKARA

BİLİM ve SANAT

EKİM (58) SAYISI ÇIKTI!
- KONUŞMAK DÜŞÜNMEK ÖRGÜTLENMEK
- AF VE DEMOKRATİKLEŞME
- AŞI KAMPANYASININ İÇ YÜZÜ

- İmzaları ile:

Muzaffer İlhan Erdost, Onur Kumbaracıbaşı, Erşen Sansal, Kemâli Saybaşılı, O.İzzet Kök, Sinan Sönmez, Oğuz Oyan, Alpaslan Işıklı, Ayhan Başaran, Mahmut Uyanık, Bülent Tanık, Cemil Turan, Kaya Umut, Çakır Üçoba, Hasan Caner, Selçuk Alsan, Mümtaz İdil, Aydın Süer, Ömer Can, Mehmet Bayrak, Sezai Kaynak, Ahmet Öztuncer, Remzi İnanç.

* * *

- BİLİM ve SANAT AYDINLIĞIMIZ

- Abone : Yıllık 2200.6 Aylık 1200 TL.
- Adres : Sümer Sk. 36/1-A Kızılay ANKARA Tel: 30 11 66
- Dağıtım : Etkin (Merkez) - Nuruosmaniye Cd. 9/3-4 Cağaloğlu/İstanbul Tel: 527 60 11

12. Gençlik ve Öğrenci Festivali

Arkadaşımız Füsun Öztürk YARIN için festivali izledi.

Festival kapanıyor. Festival bayrağı bir sonraki buluşmada yeniden dalgalanmak üzere indiriliyor.

Festivalin açılış törenlerinden...

YARIN abone kulübü

KİTAP KULÜBÜMÜZ GENİŞLİYOR!

Bu sayımızla birlikte iki yeni yayınevi daha Kitap Kulübümüze katıldı: Süreç ve Sosyal Yayınları. Böylece kulübümüzün kapsamı 19 yayınevine çıkmış oldu. Abonelerimiz Sosyal Yayınları'nın kitaplarını bir süre için yüzde 10, Süreç yayınları'nın kitaplarını ise yüzde 20 indirimle edinebilirler. Kulübümüzün kapsamında bulunan yayınevleri:

- Ayko Yayınları
- Bilim ve Sanat Yayınları
- Birey ve Toplum Yayınları
- De Yayınevi
- Değişim Yayınları
- Dayanışma Yayınları
- Gündem Yayınları
- Hacan Yayınları
- İtil Yayınları
- Kuzey Yayınları
- Maya Yayınları
- Mayıs Yayınları
- Nitelik Yayınları
- Onur Yayınları
- Sosyal Yayınları
- Süreç Yayıncılık
- Teori Yayınları
- Yarın Yayınları
- Yurt Yayınları

YARIN ABONE KULÜBÜ KASETLERİ

Şu anda bazı olan kasetlerimiz:

1 – Victor Jara
2 – Quilapayun
3 – Atahualpa Yupanqui
4 – Inti-Illimani
5 – Paul Robeson
6 – Pete Seeger

İsteme koşulları: Kasetlerimizi ödemeli olarak gönderemiyoruz. Okurlarımız bir kaset karşılığı 1000, abonelerimiz 750 lirayı posta çeki hesabımıza yatırdıklarını gösterir alındı kuponunu dergimize gönderdiklerinde kasetleri kendilerine postalanacaktır.

FEDERAL ALMANYA TEMSİLCİLİĞİMİZ ABONE KAMPANYA KAMPANYASI AÇTI!

Federal Almanya temsilciliğimiz 5. yayın yılımıza girerken abone kampanyası açtı. Hemen belirtelim yurtdışı abone ücreti yıllık 40, altı aylık 16 DM.

Kampanyaya abone bularak ve abone olmak için destek olacak okurlarımız için temsilcilik adresi: Vulkan Str. 20 4000 Düsseldorf 1 F. Almanya

TAŞINDIK!

Ankara büromuzun yeni adresi: Hanımeli Sk. 19/10. Sıhhiye - Ankara

5. YIL KUTLU OLSUN

YARIN

AYLIK
SANAT
EDEBİYAT
DERGİSİ
ekim '85
50
300 TL
KDVdahil